

Koulukuraattorien kokemukset moniammatil- lisesta yhteistyöstä ja tiedon jakamisesta sote-muutoksessa.

Tiivistelmä

Tekijä(t) Taipale, Kati	Julkaisun laji Opinnäytetyö, YAMK Sivumäärä 68	Valmistumisaika 2022
Työn nimi Koulukuraattorien kokemukset moniammatillisesta yhteistyöstä ja tiedon jakamisesta sote-muutoksessa.		
Tutkinto Sosionomi (YAMK)		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio Taina Uusi-Ilkainen, tuotantopäällikkö, Kuntien Tiera Oy		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia koulukuraattoreiden kokemuksia tiedon jakamisesta moniammatillisissa verkostoissa sekä sote-muutosten vaikutuksia yhteistyöhön ja tiedonsiirtoon. Opinnäytetyön tarkoitus oli tuoda esiin haasteita, jotka estävät tiedon jakamista sekä löytää keinoja parantaa tiedon jakamista kuraattoreiden työssä. Lisäksi opinnäytetyössä tarkastellaan aiemmin tutkimusorganisaatioissa tapahtuneen sote- muutoksen vaikutuksia moniammatilliseen yhteistyöhön ja tiedon jakamiseen sekä arvioidaan tulevan sote- muutoksen vaikutuksia kuraattoreiden moniammatilliseen yhteistyöverkostoon.</p> <p>Opinnäytetyön soveltava tutkimus toteutettiin sekä laadullisen, että määrällisen tutkimusotteen menetelmillä. Tutkimuksessa haastateltiin neljää kuraattoria kolmessa eri tutkimusorganisaatiossa ja kyselytutkimukseen vastasi 11 kuraattoria. Kirjoitettu aineisto analysoitiin teemoittelemalla aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaan.</p> <p>Tutkimuksen mukaan haasteina tiedonjakamisessa ovat kiire, kirjaaminen sekä työntekijöiden vaihtuvuus moniammatillisissa verkostoissa. Selkeät ja kirjatut sopimukset tiedon siirrosta moniammatillisen verkoston kesken sekä toimiva yhteistyö ovat tutkimuksen löytämiä keinoja tiedon jakamisen vahvistamiseen. Sote-muutoksen odotetaan heijastavan myönteisiä vaikutuksia tiedon jakamiseen ja yhteistyöhön.</p> <p>Opinnäytetyössä havaittiin kehittämistarve yhteisöllisen työn kirjaamisessa. Yksilöllisen oppilashuoltotyön sekä yhteisöllisen oppilashuoltotyön vaikuttavuuden limittyminen tulee voida kirjata koulukuraattoreiden käyttämiin tietojärjestelmiin tulevaisuudessa.</p>		
Asiasanat Koulukuraattori, moniammatillinen yhteistyö, tiedon jakaminen, sote-muutos		

Abstract

Author(s) Taipale, Kati	Type of Publication Master`s thesis	Published 2022
	Number of Pages 68	
Title of Publication School social workers' experiences in multiprofessional cooperation and information sharing concerning the change in health care and social welfare.		
Name of Degree Master of Health Care and Social Services		
Name, title and organization of the client Taina Uusi-Illikainen, production manager, Kuntien Tiera Oy		
Abstract <p>The goal of this thesis was to investigate school social workers' experiences in the sharing of information in multiprofessional networks as well as to investigate the effects of changes in health care and social welfare on cooperation and data transfer. The purpose of this thesis was to highlight challenges that prevent the sharing of information as well as to find out methods to enhance the sharing of information in the work of school social workers. Further, the thesis examines how the changes in health care and social welfare, which have happened earlier in the research organizations, have affected multiprofessional cooperation and the sharing of information. The thesis also assesses the effects of the future health care and social welfare change on school social workers' multiprofessional cooperation network.</p> <p>The applied research of the thesis was conducted by qualitative and quantitative methods of the research excerpt. Four school social workers in three different research organizations were interviewed and eleven school social workers answered the survey. The transcribed material was analyzed by thematic data-oriented content analysis.</p> <p>The analysis shows that challenges in the sharing of information are haste, registering as well as employee turnover in multiprofessional networks. The results of the thesis suggest that clear and registered agreements on data transfer inside a multiprofessional network as well as functional cooperation are methods to enhance the sharing of information. The change in health care and social welfare is expected to reflect positive effects on the sharing of information and cooperation.</p> <p>The thesis found a need for development in registering collective work. In future it must be possible to record overlap of effectiveness between individual and collective student welfare work into the data systems used by school social workers.</p>		
Keywords School social worker, multiprofessional network, sharing of information, health care and social welfare changes.		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Lähtökohdat työlle.....	3
2.1	Koulukuraattori tutkimuksen kohteena	3
2.2	Työn tilaaja	5
2.3	Tavoite ja tarkoitus.....	5
2.4	Tutkimuksen kohdeorganisaatiot	6
3	Yhteistyön monet muodot	8
3.1	Moniammatillinen yhteistyö.....	8
3.2	Moniammatillinen yhteistyö kouluissa	9
3.3	Kuraattorit sosiaalityön ammattilaisina kouluissa	11
4	Muutosten aika koulukuraattoreiden työssä	15
4.1	Sote-muutos	15
4.2	Nykyinen oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ja sen muutosehdotukset	16
5	Kuraattoreiden tarvitsema tieto ja sen käsittely	18
5.1	Tiedon määritelmiä	18
5.2	Koulun sosiaalityössä tarvittava tieto	18
5.3	Tiedon jakaminen ja tiedon siirtäminen	19
5.4	Kuraattoreiden tiedon kirjaaminen	21
6	Tutkimusmenetelmät, toteutus ja analyysi.....	23
6.1	Soveltava tutkimus.....	23
6.2	Laadullinen tutkimus	23
6.3	Määrällinen tutkimus.....	24
6.4	Haastattelu	25
6.5	Lomakekysely.....	26
6.6	Laadullisen aineiston analyysi	27
6.7	Määrällisen aineiston analysointi	29
6.8	Tutkimuksen toteutus.....	30
7	Lomakekyselyn tulokset.....	34
7.1	Taustoittavat tiedot	34
7.2	Yhteistyöverkostot	35
7.3	Toimivat käytänteet ja tiedon jakamisen tapojen merkittävyys	36
7.4	Tiedon jakamisen haasteet.....	40
7.5	Sote-muutoksen vaikutukset tiedonsiirtoon ja verkostotyöhön	41
7.6	Tulevat sote-muutokset	42

8	Haastattelujen tulokset.....	44
8.1	Teemat	44
8.2	Yhteistyöverkostot	45
8.3	Tiedonsiirto	46
8.4	Muutos on mahdollisuus	48
8.5	Kirjaamiskäytännöt	51
9	Johtopäätökset	53
9.1	Tulosten pohdinta	53
9.2	Kehittämissuhteet	58
9.3	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	59
9.4	Jatkotutkimusaiheet	60
	Lähteet	62

Liitteet

Liite 1. Tutkimusluvut

Liite 2. Saatekirje

Liite 3. Kyselylomake

1 Johdanto

Lasten ja nuorten elämä muuttui radikaalisti 2020 keväällä maailmanlaajuisen pandemian puhjettua. Koulut sulkivat ovensa ja oppilaat kantoivat kirjat ja tietokoneet koteihinsa etäopetukseen siirtymistä varten. Kuluneiden kahden korona vuoden aikana on selvinnyt etäkoulun sekä positiiviset, että negatiiviset vaikutukset lapsiin ja nuoriin. Huolestuttavaa on ollut oppimisvajeen ja sosiaalisen yksinäisyyden lisääntyminen. Haasteet kaverisuhteissa ja vähäinen yhteydenpito koulun aikuisiin liittyivät etäkoulun aikana oppimisen haasteisiin, huolien lisääntymiseen sekä mielialaongelmiin. (Herkama & Repo, 2020.) Koronan vaikutuksista osa voidaan nähdä jo nyt, mutta pitkäaikaisia vaikutuksia on vielä vaikea arvioida. Korona-ajasta voidaan kuitenkin olettaa jäävän vaikutuksia, jotka ovat ylisukupolvisia. Koska koronan negatiiviset vaikutukset kohdistuivat erityisesti jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa oleviin, on vaarana eriarvoisuuden polarisoituminen. (Valtioneuvosto 2022a, 50.) Kouluissa tehtävän yksilöllisen sosiaalityön tarve on lisääntynyt ja kuraattoreiden ammatilliselle osaamiselle on ollut kysyntää. Kouluissa toimivien kuraattorien tehtävään ei voi olla vaikuttamatta koulun sosiaalityöntekijöinä monet yhteiskunnalliset tilanteet ja ajankohtaiset ilmiöt (Parviainen 2020, 82).

Koulun henkilökunta sekä oppilashuoltoon kuuluvat ammattilaiset ovat päivittäin läsnä kouluissa havaitsemassa lasten elämää ja siihen liittyviä pulmia. Oppilashuollon avulla näihin orastaviin ongelmiin pyritään vastaamaan ennen kuin ne kasvavat liian suuriksi. Samalla varmistetaan koulun perustehtävän, kasvatus- ja opetustehtävän onnistuminen. Koulujen ja onnistuneen oppilashuollon arvo oppilaiden ja kasvavien kansalaisten hyvinvoinnin toteuttajana on merkittävä. (Suhola 2017, 219.) Koulukuraattorit toimivat kouluissa ennaltaehkäisevän sosiaalityön eturintamassa yhdessä moniammatillisen verkostonsa kanssa. On selvää, että jos oppilaiden pahoinvointiin ja syrjäytymiseen voidaan puuttua kouluissa ennaltaehkäisevästi ja oikea-aikaisesti, se vähentää useita tuen tarpeita myöhemmin.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon muutoksessa (sote-muutoksessa) on tärkeää vahvistaa varhaista tukea ja tiedonkulkua nuorten kanssa toimivien tahojen välillä. Marinin hallituksen tavoitteena on lisätä moniammatillista yhteistyötä sosiaali- ja terveystoimen sekä sivistystoimen ammattilaisten välillä niissä asioissa, jotka liittyvät kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tukeen. (STM 2020a.) Tämän opinnäytetyön ajankohtaisuus näyttäytyi selkeästi koko opinnäytetyön prosessin ajan. Toukokuussa 2021 lähti lausuntokierrokselle lakimuutosehdotus (Valtioneuvosto 2021a), jossa tavoitteena on varmistaa kuntien ja sote-alueiden yhteistyötä mm. perustamalla opiskeluhuollon yhteistyöryhmiä alueellisesti. Lakiesityksessä tavoitellaan myös selkeyttä opiskeluhuollon

yksilökohtaisen työn kirjaamisiin. Lausunnossa todetaan, että valmistelu opiskeluhoitopalvelujen järjestämiseksi sekä kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyön takaamiseksi tulisi aloittaa viipymättä lain vahvistamisen jälkeen.

Tässä opinnäytetyössä selvitetään kyselyn ja haastatteluiden avulla Hyvinkään, Kouvolan ja Lahden yläkoulujen kuraattoreiden kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä sote-muutosten myötä. Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia sekä laadullisen että määrällisen tutkimuksen menetelmin tutkimusorganisaatioiden yläkouluissa työskentelevien kuraattoreiden kokemuksia tiedon jakamisesta moniammatillisissa verkostoissa ja sote-muutoksen vaikutuksia tiedon jakamiseen. Tarkoituksena on esittää kehittämissuhteita, jotka parantavat tiedon siirtoa moniammatillisissa verkostoissa.

2 Lähtökohdat työlle

2.1 Koulukuraattori tutkimuksen kohteena

Koulun sosiaalityöntekijöitä ja sosiaalityön asiantuntijoita nimitetään Suomessa koulukuraattoreiksi. Vaikka koulukuraattorit kuuluvat joko sosiaalitoimen tai koulu- ja sivistystoimen hallintojen alaisuuteen, he toimivat lähes aina sosiaalityön ainoana edustajana kouluyhteisöissä. (Eskolin 2019, 8.) Koulukuraattori työskentelee osana oppilashuollon palveluita kouluissa. Opiskeluhuollon sekä koulukuraattoreiden työkenttä jakautuu yksilöllisen työn ja yhteisöllisen opiskeluhuollon kesken. Yksilön ja koko kouluyhteisön hyvinvoinnin katsotaan muodostuvan oppimisesta, sekä sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin edistämisestä. Yhteisöllisen opiskeluhuollon nähdään lisäävän koulutuksellista tasa-arvoa ja varmistavan yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden toteutumista. (Eskolin 2019, 57–58.)

Opiskeluhuollolliset kuraattoripalvelut ovat lakisääteisiä ja tarkoitettu turvaamaan sekä kouluyhteisön hyvinvointia että yksittäisen oppilaan oppimista sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 7 §). Kouluissa sosiaalityötä tekevien koulukuraattorien työkenttä on hyvin laaja-alainen ja pääasiassa heidän työnsä pyrkii ennaltaehkäisemään nuorten koulutyössään eteen tulevia haasteita. Työssään kuraattorit kohtaavat oppilaan ja hänen asiansa yksilöllisesti. Usein oppilaiden asioiden selvittely ja eteenpäin vieminen vaatii kuitenkin yhteistyötä jonkin muun yksittäisen asiantuntijan tai laajemman asiantuntijaverkoston kanssa. Koulukuraattorityöhön ei ole olemassa tieteenalaa, vaan se vaatii laajaa ja vahvaa ammatillista osaamista, useiden lakien tuntemista, vuorovaikutustaitoja, sopeutumiskykyä sekä sitoutumista ja ymmärrystä toimia koulun ja sosiaalityön viitekehyksissä. Kuraattorien työ on osaltaan ennaltaehkäisevää sosiaalityötä, sillä he työskentelevät siellä, missä nuoret ovat. (Sainio 2018, 7–8.) Lassila (2019,22) määrittää koulukuraattorin työn tavoitteeksi minimoida lasten tulevan syrjäytymisen riskiä ja samalla ehkäistä muita sosiaalisia probleemia.

Perttula (2015, 79–81) on löytänyt koulukuraattoreille neljä ammatillista eri tehtävää (kuvio 1). Koordinoinnin tehtävässä kuraattori toimii auttamisverkoston aktivoijana sekä asioiden organisoijana. Tässä tehtävässä kuraattoriin kohdistuu ulkoapäin asetettuja toiveita oppilaan tilanteeseen puuttumisesta. Koordinoinnissa kyse on yksilöllisestä ohjauksesta, jossa huomion kohteena on oppilaan koulunkäynnin varmistaminen. Toinen koulukuraattorin tehtävä on toimia sillanrakentajana. Kuraattori on välittäjä eri toimijoiden välillä. Opettajat, rehtorit, huoltajat ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat ovat omien substanssiensa edustajina sillan toisella puolella. Kuraattorin tehtävä on olla oppilaan edustajana sillan puolivälissä ja rakentaa vuorovaikutusta puolin ja toisin. Rinnalla kulkijan tehtävässä kuraattori on

suunnitelmallisuuteen perustuvassa pidempiaikaisessa asiakassuhteessa oppilaalle turvallinen aikuinen, joka auttaa ja tukee erilaisten haasteiden ylittämässä. Rinnalla kulkijan roolissa kuraattoreilla on aikaa ja tilaa aidolle läsnäololle ja kuuntelulle säännöllisissä tapaamisissa. Tulkitsijan ja tukijan tehtävässä kuraattorin on toimittava määrätietoisesti ja perääntymättä, jotta oppilasta voidaan tarvittaessa auttaa kiireettömästi ja hyvinkin poikkeuksellisilla tavoilla. Tämä vaatii hyvää vuorovaikutusta ja mahdollisuuksia esittää näkökulmia, jotka poikkeavat enemmistön ajattelusta. Kuraattorin tulee olla taitava ja pitkäjänteinen oppilaan koko elämäntilanteen tulkitsija.

Kuvio 1. Koulukuraattorin neljä ammatillista positiota (mukailtu Perttula 2015, 79–81)

Kuraattoreihin liittyvä opinnäytetyön aihe on erittäin ajankohtainen. Sote-muutoksen valmistelu on lähes päivittäisen keskustelun kohteena. Oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin liittyvät kuraattoreita koskevat lakimuutosehdotukset ovat tulleet käsittelyyn opinnäytetyön prosessin aikana. Varto (1992) muistuttaa siitä, että kaikkeen tutkimukseen tulee kuulua tutkijan mielenkiinto aihetta kohtaan. Tätä kutsutaan intressiksi. Näin myös silloin, vaikka tutkimusaihe olisi ulkopuolelta annettu. Mielenkiinto näkyy siinä, miten tutkija asennoituu tutkimukseen ja perehtyy teoriaan ja metodologiaan. Jotta tutkijan mielenkiinto tutkimukseen säilyy koko pitkän prosessin ajan, on aiheen hyvä olla riittävän ajankohtainen ja tutkijaa kiinnostava. (Varto 1992, 27.)

2.2 Työn tilaaja

Kuntien Tiera Oy on yli 340 kuntatoimijan omistama voittoa tavoittelematon yritys, joka kehittää kuntien, kaupunkien ja maakuntien kanssa monipuolisia ICT-ratkaisuita ja muita tarvittavia digipalveluita. Omistajina on kunnat, kuntayhtymät sekä kuntien omistamat yhtiöt ja Kuntien Tiera toimii omistajiensa sidos- ja yhteishankintayksikkönä. Kuntien Tieran yhtiöjärjestys mahdollistaa myös kolmannen sektorin järjestöjen, maakuntien ja muiden sote-toimijoiden liittymisen Kuntien Tieraan. Kuntien Tiera on perustettu vuonna 2010 kuntien yhteisten hankkeiden pohjalta toimien samalla yhteistyöfoorumina. Kuntien Tieran tavoitteena oli koota yksittäisten kuntien tietohallintotarpeet ja -resurssit uudella tavalla. Näin niistä tuli osa kansallista, asiakasomistajien ohjauksessa toimivaa IT-ratkaisujen kehittämis- ja toimitusverkostoa. Nykyään Kuntien Tieran palveluiden piirissä olevien omistaja-asiakkaiden asukaspeitto on yli neljä miljoonaa. (Kuntien Tiera 2021.)

Koska Kuntien Tiera tuottaa laajasti ICT palveluita kunnille, on selvää, että Kuntien Tieran palvelut on rakennettu tukemaan kuntien ja kuntayhtymien toimintaa parhaalla mahdollisella tavalla. Palveluiden kehittämisessä Kuntien Tieralle on merkityksellistä saada monipuolista ja kokemusperäistä tutkimustietoa toimintojen ja käytänteiden sujuvuudesta ja mahdollisista ongelmakohtista. Työn tilaajan mielenkiinnon kohteena on tässä tutkimuksen tulokset, joiden avulla he voivat kehittää ja muotoilla digitaalisia palveluitaan asiakkaiden eli kuntien tarpeiden mukaan, jotta yhteistyö eri toimijoiden välillä olisi mahdollisimman joustavaa.

2.3 Tavoite ja tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tutkia sekä laadullisen että määrällisen tutkimuksen menetelmin tutkimusorganisaatioiden yläkouluissa työskentelevien kuraattoreiden kokemuksia tiedon jakamisesta moniammatillisissa verkostoissa ja sote-muutoksen vaikutuksia tiedon jakamiseen. Opinnäytetyön tarkoituksena on esittää kehittämissuhteita, jotka parantavat tiedon jakamista kuraattoreiden moniammatillisessa verkostossa.

Tässä opinnäytetyössä tutkimusta ohjaa seuraavat tarkentavat tutkimuskysymykset:

1. Millaisia käytäntöjä koulukuraattoreiden moniammatillisilla verkostoilla on tiedon jakamisessa?
2. Miten sote-muutos on vaikuttanut ja tulee vaikuttamaan moniammatillisten verkostoiden tiedon jakamiseen?

2.4 Tutkimuksen kohdeorganisaatiot

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kolmen kaupungin yläkouluissa toimivien koulukuraattoreiden moniammatillista yhteistyötä ja tiedonsiirtoa sote-muutoksissa. Kohdeorganisaatiot valikoituivat mukaan satunnaisesti. Tutkimukseen haluttiin eri sote-alueilla olevia erikokoisia kaupunkeja. Näin tutkimusaineisto koostuisi kokemuksista ja näkemyksistä mahdollisimman laajasti tutkittavan aiheen ympäriltä. Yksi alkuperäinen mukaan toivottu kaupunki ei koskaan vastannut yhteydenottoon, joten tämän tilalle oli etsittävä uusi yhteistyökumppani. Jokaisen kohdeorganisaation kanssa käytiin aluksi sekä sähköpostiviestien vaihtoa, että puhelinkeskusteluita tutkimusaiheen esittelyn vuoksi. Näissä keskusteluissa saatiin suullinen suostumus tutkimuksessa mukana oloon. Näin mukaan valikoitui Hyvinkää, Kouvola ja Lahti.

Hyvinkää on 47 000 asukkaan kaupunki pohjoisella Uudellamaalla. Hyvinkää on kasvanut talousalueensa keskuksiksi hyvän sijainnin vuoksi. Hyvinkää on muuttovoittoinen, hiljalleen kasvava kaupunki. Hyvinkäällä on viisi yhtenäiskoulua, joissa on oppilaita esiopetuksesta yläkouluun sekä yksi itsenäinen yläkoulu. Yhteensä Hyvinkäällä on 17 perusopetusta antavaa yksikköä, joista yksi on ruotsinkielinen ja kaksi erityiskoulua. Oppilaita Hyvinkään kouluissa lukuvuonna 2021–2022 on noin 4 800. Koulukuraattoreita on Hyvinkäällä kuusi ja kuraattorit toimivat osana kaupungin omaa palvelun tuotantoa. Kuraattorit ovat osa sivistystoimen palveluita oppimisen ja koulunkäynnin tuessa. (Hyvinkää 2021.) Hyvinkään sosiaali- ja terveyspalvelut on tuottanut Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymä, Keusote, vuodesta 2019 alkaen. Keusoteen kuuluu Hyvinkään lisäksi Järvenpää, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen ja Tuusula. (Keusote 2021.)

Kouvola sijaitsee Kymenlaaksossa. Kouvola on asukkaita 81 000, mutta Kouvolan nettomuutto on negatiivinen, jonka seurauksena väkiluku puolestaan vähenee tulevaisuudessa pinta-alaltaan laajasta kaupungista. Kouvola on 34 perusopetuksen yksikköä, joista yksi on ruotsinkielinen. Yläkouluja Kouvola on viisi ja yhtenäiskouluja on myös viisi. Lukuvuonna 2020–2021 Kouvola oli kouluissa noin 7 200 oppilasta. Kuraattoreita on 11. Kouvola perusopetuksen kuraattorit kuuluvat kasvatuksen ja opetuksen sektorille osana kasvun tuen palveluita. (Kouvola 2021.) Kouvola sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyivät vuoden 2019 alusta Kymenlaakson sosiaali- ja terveyspalveluiden kuntayhtymälle, Kymssotelle. Muut Kymssoteen kuuluvat kunnat ovat Kotka, Hamina, Miehikkälä, Pyhtää ja Virolahti. (Kymssote 2021.)

Päijät-Hämeessä sijaitseva Lahti on yksi Suomen suurimpia kaupunkeja väestömäärältään. Lahdessa on noin 120 000 asukasta ja sen väkiluku on myös hitaassa kasvusuunnassa

Hyvinkään tapaan. Lahdessa on 24 perusopetuksen yksikköä, joista yksi on ruotsinkielinen. Näihin 24:n sisältyy myös muita erityiskouluja. Lahdessa on neljä yläkoulua ja viisi yhte-näiskoulua. Oppilaita peruskouluissa on keskimäärin 10 400. Kuraattoreita Lahden perus-opetuksessa on 15. Opinnäytetyön raportin kirjoittamisen aikana Lahdessa oli haettavana 10 kuraattorin ja vastaavan kuraattorin tehtävää. Lahdessa kuraattorit toimivat sivistyksen palvelualueella, lasten ja nuorten kasvun vastuualueella osana perusopetuksen palveluita. (Lahti 2021.) Lahden sosiaali- ja terveystyö on ollut PHHYKY:n eli Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän tarjoamia vuodesta 2017. Vuoden 2021 kesällä sote-lakien tullessa voi-maan, on perustettu Päijät-Hämeen hyvinvointialue eli Päijät-Sote. PHHYKY sekä muut or-ganisaatiot jatkavat työnantajina sekä asiakkaiden palveluiden tuottajina vuoden 2022 lop-puun. Päijät-Soten alue on hyvin laaja ja siihen kuuluu yhteensä 12 kuntaa ja kaupunkia. (PHHYKY 2021.)

3 Yhteistyön monet muodot

3.1 Moniammatillinen yhteistyö

Eräs määritelmä moniammatillisuudelle on Övretveitin (1999) esittämä (Kontio 2013, 18). Hänen mukaansa moniammatillisuutta toteuttaa ryhmä toimijoita, joilla on erilaista osaamista ja valtuutuksia suorittaa sovittuja tehtäviä. Moniammatillisuuden voi määritellä myös niin, että kyseessä on käytettävissä olevan tiedon ja osaamisen kerääminen monien yhteistyötahojen toimintamallien menetelmillä kokonaisvaltaisen yhteisen käsityksen saavuttamiseksi (Kontio 2013, 19). Yhteen kerätyn tiedon pohjalta muodostuva yhteinen käsitys tilanteesta on moniammatillisen yhteistyön ydin (Isoherranen 2012,155). Yhteistyön erilaisen toimijoiden kanssa uskotaan tuottavan mahdollisimman tasapuolista ja läpinäkyvää kohtelua oppilaalle.

Kun puhutaan yhteistyöstä, sillä tarkoitetaan yhdessä tehtävää työtä, jota toteutetaan mahdollisimman laadukkaasti ja tehokkaasti yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi (Kallunki 2019, 7). Moniammatillisuus voidaan ymmärtää erilaisten ryhmien ja verkostojen yhteisenä toimintana tai viranomaisten välisenä yhteistyönä. Isojen organisaatioiden sisällä voi myös olla erilaisia yhteistyöryhmiä. Toisinaan moniammatilliset ryhmät muodostuvat spontaanisti jonkin yhteisen asian äärelle ja ryhmä toimii sen aikaa, että ongelma on ratkaistu. Moniammatillisuuden tavoite kiteytyy ajatuksessa, että ryhmä erialojen asiantuntijoita kokoontuu yhteen kootakseen yhteisen tietämyksen käsillä olevasta asiasta. (Mönkkönen ym. 2019.)

Moniammatillinen yhteistyö perustuu yksilöiden väliseen keskusteluun. Chiu (2016) puhuu ihmisten sosiaalisista metakognitioista, jotka vaikuttavat ryhmän vuorovaikutukseen. Hän on tutkinut ryhmän sisäisiä keskusteluita ja tulosten perusteella hän toteaa, että ryhmän sisäisellä vuorovaikutuksella on selkeää merkitystä ryhmän yhteistyön sujuvuuteen, yhteisen näkemyksen saavuttamiseen ja ryhmän ideoiden luovuuteen. (Chiu 2016.) Ryhmän vuorovaikutus perustuu Mönkkösen ym. (2019) mukaan vastavuoroiseen suhteeseen, jossa jäsenten välinen sanaton ja sanallinen vuorovaikutus rakentaa yhteyttä. Hyvä vuorovaikutus ei kuitenkaan aina takaa onnistumisia. Siksi onkin syytä tarkastella kohtaamisten yhteistä vaikuttavuutta. Toisin sanoen sitä, kuinka vaikuttavaa on yhteinen tekeminen ja millaista lisäarvoa se tuottaa. Yhteinen vaikuttavuus sosiaali- ja terveysalan moniammatillisissa verkostoissa tarkoittaa yhteisen ymmärryksen muodostumista, kaikkien osapuolien osallistumista päätöksentekoon sekä uusien ratkaisujen löytymistä. (Mönkkönen ym.2019.)

Moniammatillisessa yhteistyössä on tärkeää saada toimijat yhteiseen prosessiin samalla kun ammatillinen asiantuntija on tietoinen omien ratkaisujensa vaikutuksista joko suoraan tai välillisesti asiakkaan kautta muihin yhteistyötahoihin. Yhteinen ymmärrys voi syntyä vain

yhteisen jakamisen kautta. Seikkula (1996) kuvaa dialogista keskustelua vastavuoroiseksi (Nurmi 2018, 23–24). Dialoginen keskustelu moniammatillisessa verkostossa synnyttää uusia teemoja ja näin sekä puhujan, että muiden mukana olevien perspektiivit laajenevat. Tavoitteena dialogissa ei ole samanmielisyys vaan se, että keskustelussa mukana olevat oppivat näkemään asioita toisesta näkökulmasta. (Nurmi 2018, 23–24.)

3.2 Moniammatillinen yhteistyö kouluissa

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013, 3§) velvoittaa opetuksen järjestäjää toteuttamaan opiskeluhuoltoa moniammatillisesti yhteistyössä opetustoimen, huoltajien ja oppilaiden sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Mukaan on tarvittaessa otettava myös muita yhteistyötahoja. Laki ei määritä sitä, millainen monialainen opiskeluhuoltoryhmän kokoonpano tulee olla, mutta sitä tulee johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Monialaisen ryhmän kokoamisen lähtökohtana on tukea oppilasta ja hänen oppimisedellytyksiään, joten huoltajan tai muun laillisen edustajan läsnäolo ryhmän kokoontumisissa on tärkeää. Asianosaisen oppilaan tai hänen huoltajansa lupa tarvitaan monialaisen ryhmän koostamiseen sekä sen jäsenten nimeämiseen. Luokanopettajan tai ryhmänohjaajan osallistuminen ryhmään olisi suotavaa, sillä he tuovat tietoa oppilaan päivittäisistä arjen haasteista ja onnistumisista. Ryhmään kuuluvat ammattilaiset voivat ryhmässä käydyn keskustelun lisäksi konsultoida ja vaihtaa kyseiseen opiskeluhuollolliseen asiaan liittyviä välttämättömiä tietoja ilman salassapitovelvoitetta. (Kuntainfo 13a/2015, 11–12.)

Suhola (2017) on tutkinut asiakaslähtöisyyttä ja monialaista yhteistyötä oppilashuollossa. Tutkimuksen kohteina olivat oppilaat ja huoltajat sekä sosiaali- ja terveystoimen edustajat Lappeenrannassa sekä Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiissä Eksotessa. Hän havaitsi tutkimuksessaan, että erityistarpeiden lisääntyminen oppilaan asioissa vaikeutti yhteistyön sujumista sekä oppilaaseen että huoltajiin. Samalla asiakkaan asemalla ja sillä palvelulla mitä he saivat, oli taipumus polarisoitua. Näin hyväosaisuus tai huono-osaisuus vahvistui vaikuttaen samalla yhteistyön määrään ja laatuun. Ylipäätään oppilashuolto liitettiin tutkimuksen mukaan ongelmiin ja niiden ratkaisuun, pulmiin ja reaktiivisuuteen. (Suhola 2017, 209.)

Suhola (2017) tarkasteli myös monialaista yhteistyötä. Hän havaitsi, että oppilashuollon jäsenten sekä niiden, jotka tuottavat lasten ja nuorten tukipalveluita keskeinen ymmärrys toisensa työstä oli kovin heikkoa. Eri ammattiryhmien omat vahvat ammatilliset identiteetit sekä orientaatiot lisäsivät ryhmien välistä etäisyyttä. Tarkastelussa nousi esiin erityisesti tutkivien, kuntouttavien ja korjaavien tahojen heikko ymmärrys opetuksen järjestämisen tarpeista, tavoitteista ja reunaehdoista. Eri ammattiryhmien välinen kuilu hankaloitti yhteisten

tavoitteiden asettamista, tiedonkulkua sekä arjen yhteistyötä. Tutkimuksensa sivutuotteena Suhola (2017) sai selville, että oppilashuolto on käsitteenä mysteeri monelle huoltajalle ja oppilaalle. Hän esittääkin tärkeän kysymyksen: miten toteuttaa asiakkuutta ja osallisuutta sellaisessa toiminnassa, joka lähtökohtaisesti käsitteenä on epäselvä? (Suhola 2017, 209–211.)

Monialaista yhteistyötä kouluissa on tutkinut myös Kallunki (2019) pro gradussaan. Hän on tarkastellut sitä, mitä moniammatillisen työn tekeminen tarkoittaa ja millaisena opettajat ja moniammatillisen ryhmän asiantuntijat kokivat moniammatillisen yhteistyön omassa koulu-yhteisössä. Oppilaitosten omien moniammatillisten ryhmien toiminnan sujuvuuteen vaikutta rehtorin sitoutuminen oppilashuoltotyöhön sekä se, miten laajaksi moniammatillinen asiantuntijaryhmä kasvaa. Mitä pienempi ja asiantuntevampi ryhmä on, sitä helpommin päästiin ratkaisuun. Samassa tutkielmassa havaittiin, että moniammatillinen työ onnistuu kaikkein parhaiten silloin, kun oppilashuoltoryhmän jäsenet ovat innokkaita osallistumaan yhteiseen keskusteluun ja sitoutuvat päätöksentekoon. (Kallunki 2019, 45.)

Kontio (2013) on kuvannut oppilashuollon moniammatillisen asiantuntijaryhmän yhteisen ymmärryksen syntymistä. Hänen väitöskirjaansa kirjatut tutkimuksen tulokset kertovat, miten monialaisissa oppilashuoltoryhmissä jaetun ymmärryksen muodostumiseen positiivisesti vaikuttivat vuorovaikutuksen koordinointi johtopäätösten ja yhteenvetojen tuella. Lisäksi asiantuntijoiden samankaltaiset käsitykset oppilaasta ja ongelmien käsittely omina kokonaisuuksina lisäsivät jaetun yhteisen ymmärryksen muodostumista. (Kallunki 2013, 142.) Sekä Kallunki (2019, 49) että Kontio (2013, 142) ovat löytäneet erään yhteisen estävän tekijän oppilashuollon moniammatillisen yhteistyön onnistumiseen, aikaresurssin. Molemmat toteavat riittävän yhteisen ajan oppilaan asioiden käsittelyssä sekä tukevan jaetun ymmärryksen muodostumista moniammatillisissa verkostoissa, että myös sujuvoittavan yhteistyötä ja asioiden hoitamista.

Parviainen (2020) on tutkinut sosiaalialan asiantuntijuutta kouluissa. Hänen tutkielmassaan nousi esille, miten monialaisen työn osaaminen on koulun sosiaalityön taidoissa hyvin merkityksellinen taito. Ei ole edes mahdollista tehdä kouluissa sosiaalityötä ilman muita ammatilaisia. Koulujen sosiaalityötä toteutetaan monialaisesti verkostoissa ennaltaehkäisevästi, mutta myös korjaavasti niin koulun sisällä, kuin myös muissa verkostoissa. Parviaisen (2020, 85–86) mukaan erityinen haaste monialaisessa yhteistyössä on edelleen se, että muut toimijat eivät tiedä tarpeeksi koulun sosiaalityöstä. Kuraattorin roolin näkyväksi tekemisellä on iso merkitys, koska se vaikuttaa myös siihen, miten tuen tarvitsijoita, oppilaita ja huoltajia, ohjataan ylipäättään asiakkuuteen. Vastaavaan tulokseen on tullut myös Mannila (2020, 61). Hänen mukaansa kuraattorin työn tuntemattomuus oppilashuollossa vaikuttaa

myös kuraattorien työn yksipuolisuuteen ja yksilötyön korostumiseen. Kuraattori ymmärtää huoneessaan istuvaksi yksilötyön tekijäksi ja heikko yhteistyö opettajien kanssa vaikeuttaa pienryhmien ja luokkien kanssa tehtävää työtä.

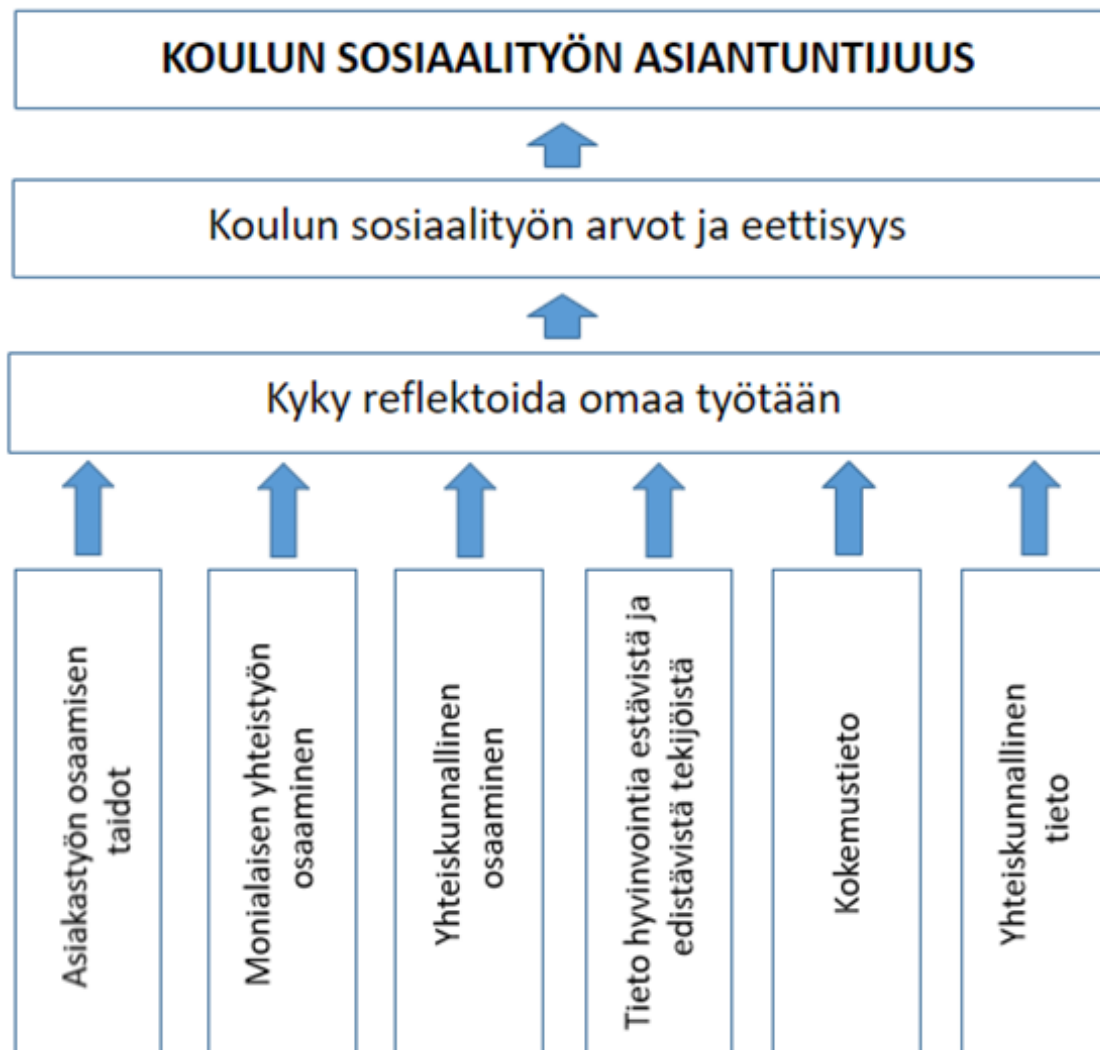
3.3 Kuraattorit sosiaalityön ammattilaisina kouluissa

Kuraattoreiden työtä säätelee muun muassa lastensuojelulaki (417/2007), laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000), perusopetuslaki (628/1998) sekä sosiaalihuoltolaki (1301/2013). Opiskeluhoitopalveluissa koulukuraattorin katsotaan edustavan sosiaalihuollon asiantuntemusta (Kuntainfo 13a 2015, 4). Mutta ei kuraattorin rooli koulun sosiaalityössä ole mitenkään selkeä. Vänskän (2013) lisensiaattityön eräänä johtopäätöksenä on koulun sosiaalityön roolin epäselvyys sekä oppilaille että koulun henkilökunnalle. Selkeää se ei ole myöskään koulun ulkopuolisille moniammatillisille verkostojen jäsenille. Tämä on johtanut siihen, että koulukuraattorin, peruskoulun sosiaalityöntekijän, tehtävänkuva on hyvin kirjava. Vänskä (2013) kuvaa koulukuraattorin olevan eräänlainen oppilaan asianajaja koulussa. Hän jakaa koulun sosiaalityön tarpeen kolmeen tasoon: yksilölliseen, yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen. Yksilötasolla korostuu yksittäisen oppilaan sosiaalityön tuen tarve. Yhteisölliseen tasoon Vänskä (2013) katsoo kuuluvan luokka- ja ryhmäkohtaisen työn. Kolmantena on yhteiskunnallinen taso, jossa koulun sosiaalityöntekijä toimii linkkinä yksilöiden ja yhteiskunnan palveluiden välillä. (Vänskä 2013, 77–78.)

Parviainen (2020,81) mukaan koulun sosiaalityöltä edellytetään vahvaa asiantuntijuutta, koska työyhteisössä, jossa kuraattori on yksin, on yleensä runsaasti muiden alojen asiantuntijoita. Oppilaitos toimintaympäristönä ei voi olla vaikuttamatta sosiaalityön sisältöön. Tutkimuksessa todetaan, että koulun sosiaalityölle asetetaan toisinaan odotuksia, jotka eivät palvele lasta tai nuorta, vaan koulujärjestelmää. Perttula (2015) nimeää väitöskirjassaan koulun sosiaalityön roolin epäkohtien esiin nostamisessa kouluissa ja lasten ja nuorten puolesta puhumisessa kriittis-reflektiiviseksi tehtäväksi. Toinen tehtävä Perttulan (2015, 96–97) mukaan koulun sosiaalityössä on kartoittava. Kuraattori toimii koulun muulle henkilökunnalle eräänlaisena huolipuheiden suodatuspintana. Kuraattori on työyhteisössä takuu siitä, että asioihin voidaan tarvittaessa puuttua sosiaalityön osaamisen ja ammattitaidon myötä. Kuraattori voi käydä konsultatiivisia keskusteluita opettajien kanssa ongelmatilanteissa edes tapaamatta oppilasta. Koska koulun sosiaalityön tehtävä on vastata lasten, nuorten ja heidän perheidensä tarpeisiin edistäen hyvinvointia, ei kouluissa tehtävä sosiaalityö poikkea tältä osin muusta sosiaalityöstä. Kouluissa sosiaalityö painottuu vahvasti yksilötyöhön. Yhteisöllinen työ, mitä tehdään yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi, on puolestaan koulun sosiaalityön erityisyyttä. (Parviainen 2020, 97.)

Usein tutkimuksissa ja kirjoissa mainitaan kuraattorityö erittelemättä kuitenkaan sitä osaamista ja tietoa, mitä koulun sosiaalityön toteuttaminen vaatii. Tämä johtaa siihen, että lähes aina puhutaan kuraattoreista, ei koulun sosiaalityöntekijöistä. Parviainen (2020, 84) on esitellyt tieto- ja osaamisalat, jotka hänen mukaansa kuvaavat koulun sosiaalityön asiantuntijuutta (kuvio 2). Tietoon hyvinvointia edistävästä ja estävästä tekijöistä kuuluu kuraattorin tieto asiakkaan erilaisista ongelmista, vuorovaikutukseen liittyvät tekijät, oppilaan fyysiseen sekä psyykkiseen kehitykseen liittyvät asiat ja tieto palvelujärjestelmistä. Kokemustieto koostuu tiedosta koulumaailmasta, asiakastyöstä ja oman työn hallinnasta. Yhteiskunnallinen tieto rakentuu koulun sosiaalityön ymmärryksestä yhteiskunnan ilmiöistä ja sosiaalisista ongelmista, laeista ja erilaisista rakenteista ja niiden vaikutuksista yksilöihin sekä yhteiskunnallisesta päätöksenteosta.

Asiakastyön osaamisessa näyttäytyy luottamus ja sen merkitys, taito kohdata oppilaat ja huoltajat, lasten ja nuorten osallistaminen ja heidän etujensa ajaminen. Koulun sosiaalityön näkyväksi tekeminen on moniammatillisen osaamisen tärkein taito. Yhteiskunnallisessa osaamisessa koulun sosiaalityöntekijät Parvianen (2020, 87) mukaan pyrkivät vaikuttamaan lasten, nuorten ja heidän perheidensä hyvinvointiin monilla eri tasoilla ei vain kouluissa, vaan myös kaupunki- ja yhteiskunta tasoilla. Kaiken tiedon ja osaaminen läpäisee kuraattorin kyky reflektoida omaa työtään ja toimia eettisesti oikein sekä ne arvot, joilla koulun sosiaalityötä tehdään.

Kuvio 2. Koulun sosiaalityön asiantuntijuuden rakentuminen (mukailtu Parviainen 2020,84–87)

Kuraattorin kouluissa tekemä sosiaalityö kattaa sekä yksilötyön, että yhteisöllisen työn. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013, 4§) muistuttaa jokaista koulun henkilökunnan jäsentä siitä, että kouluyhteisön hyvinvoinnin lisääminen on kaikkien vastuulla. Kuraattoreiden yhteisöllinen työ koostuu kouluyhteisön hyvinvointiin kuuluvista tehtävistä, joita ovat mm. erilaisissa asiantutijaryhmissä toimiminen sekä oppilaiden tapaaminen ryhmä- ja luokkatilanteissa. Mannilan (2020, 62) tutkielman mukaan yhteisöllisen oppilastyön avulla kuraattorit kokivat voivansa vaikuttaa epäkohtiin varhaisessa vaiheessa sekä estää ongelmien syntymistä. Yhteisöllisen työn tuntemuksella ja toteutumisella oli tutkimuksen mukaan isoja eroja koulujen välillä. Osa kouluista käytti erinomaisesti yhteisöllisen oppilashuollon

menetelmiä koko yhteisön hyvinvoinnin lisäämiseksi, kun taas joissakin kouluissa yhteisöllistä oppilashuoltoa toteutettiin vain koska laki niin määrittä. Eräs syy Mannilan (2020, 63) mukaan erilaisiin painotuksiin työnkuissa saattaa löytyä kuraattoreiden monenkirjavista koulutustaustoista. Yhteisöpedagogin, sosiaalityöntekijän ja sosionomin (AMK) koulutuksista saatavat tiedot, taidot ja opintojen kautta omaksutut työmenetelmät ovat erilaisia ja ne näyttäytyvät myös kuraattoreiden työnkuissa.

4 Muutosten aika koulukuraattoreiden työssä

4.1 Sote-muutos

Koulukuraattoreiden työssä on menossa muutosten aika. Tulevat sote-muutokset sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolakia koskevat muutosehdotukset vaikuttavat kuraattoreiden työhön. Sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen taustalla on monia syitä. Yksi syy on palveluiden laatu sekä potilas- ja asiakasturvallisuus, jotka vaihtelevat alueittain. Sosiaalipuolen isona kehittämishaasteena on nähty vajavainen tietopohja. Suurin syy muutokseen on kuitenkin taloudellinen pakko hillitä kustannusten nousua. Koska ikääntyminen tulevina vuosina lisääntyy, sen vaikutus sosiaali- ja terveystalouden kustannuksiin on välitön. Hallituksen tulevaisuuden visiona on, että Suomi on maa, jossa jokainen asukas saa hoitoa, hoivaa ja huolenpitoa oikea-aikaisesti ja yhdenvertaisesti. Vaikuttavat ja taloudelliset palvelut muotoutuvat joustavasti ja kokonaisvaltaisesti ihmisten elämäntilanteista syntyvien tarpeiden ympärille. (STM 2020a.)

Osana sotepalveluiden integraatiota on LAPE, lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma, jossa kehitetään perhekeskuksia sekä lasten, nuorten ja perheiden varhaista tukea arjessa. Kehittämiskohteina ovat myös lastensuojelun monialaisuus sekä lasten ja nuorten matalan kynnyksen mielenterveys ja päihdepalvelut. LAPE muutosohjelman tavoitteena on mm. lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytysten vahvistaminen, asiakaskokemuksen parantuminen, työn vaikuttavuuden lisääntyminen sekä raskaiden palveluiden tarpeen väheneminen. Jotta näihin tavoitteisiin päästäisiin, tulee mm. kehittää matalan kynnyksen palveluita perhekeskuksissa, vahvistaa kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tukea perusopetuksessa ja lisätä mielenterveys- ja päihdepalveluita koulujen yhteyteen. Keinoista erikseen on muutosohjelmassa mainittu sote- ja sivistysalan yhteistyön vahvistaminen. (THL 2021a.)

Sekä ministeriön hankeoppaassa (STM 2020a) että LAPE- muutosohjelmassa (THL 2021a) korostetaan yhteistyön merkitystä lapsien ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi. Tämä näkökulma on päättäjien ja eri toimialoilla työskentelevien toimijoiden syytä pitää vahvasti mielessä. Kouluterveyskysely vuodelta 2019 (THL 2021b) kokoaa useita indikaattoreita, joiden avulla on lasten ja nuorten hyvinvointia mitattu ja kyselyyn on vastannut yli 250 000 lasta ja nuorta. Elämänsä tyytyväisiä oli 75 % kyselyyn vastanneista 8–9 luokkalaisista. Ne loput 35 % nuorista, jotka eivät koe tyytyväisyyttä, saattavat olla myös sitä kohderyhmää, jonka hyvinvoinnin lisäämiseen sote-uudistuksella pyritään.

Sote-uudistuksen myötä kehitetään peruspalveluita kokoamalla ne uusiin laaja-alaisiin tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskuksiin. Näissä palveluiden on tarkoitus olla sujuvaa ja asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioivaa. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -

ohjelmassa on tavoitteena palveluiden monialaisuuden ja yhteen toimivuuden varmistaminen sekä palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden, oikea-aikaisuuden sekä jatkuvuuden parantaminen. (THL 2021 c) Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskuksiin kietoutuu edellä mainittu LAPE-hanke, sillä hallitusohjelman mukaisesti halutaan vahvistaa erityisesti lasten ja nuorten matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluita sekä perhekeskuksia ja lasten, nuorten ja perheiden varhaista tukea arjessa. Koska suurin osa lapsista ja nuorista ovat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen piirissä, toimivat yhteistyörakenteet turvaavat lasten ja nuorten tarpeisiin vastaamisen joustavasti sivistystoimien sekä sosiaali- ja terveys-toimien yhteistyönä. (Valtioneuvosto 2021b.)

4.2 Nykyinen oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ja sen muutosehdotukset

Vuonna 2014 voimaan tulleen oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) tarkoituksena oli siirtää kuraattorin työn painopistettä enemmän yhteisölliseen ennaltaehkäisevään työhön ja hyvinvointiin ja samalla parantaa opiskeluhuollon suunnitelmallista toteutumista. Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan yhteisön toimintakulttuurin kehittämistä ja kaikkia niitä toiminnan muotoja, joilla lisätään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta sekä osallisuutta. Tätä yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteutetaan opiskeluhuoltopalveluiden, koulujen henkilöstön, vanhempien ja monien muiden toimijoiden kanssa. (Kuntainfo 13a 2015, 4.) Yhteisöllisen työn merkitys näyttäytyy myös Kallungin (2019,50) pro gradu tutkielmassa. Hänen mukaansa pitkällä aikavälillä yhteisölliseen oppilashuoltoon panostamisen tavoitteena oli yksilöllisen oppilashuollon tarpeen pieneneminen. Kun tehtiin töitä koko koulu yhteisön hyvinvoinnin eteen, sillä oli selkeä vaikutus yhteisöön kuuluvien yksilöiden hyvinvoinnin lisääntymiseen.

Sainio (2018) on tutkinut oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) vaikutuksia. Hänen mukaansa lailla on ollut sekä positiivisia, että negatiivisia vaikutuksia. Laki oli koettu keskenäiseksi, byrokratiaa lisääväksi ja erilaisia tulkintoja mahdollistavaksi. Tiedon kulku oli vaikeutunut ja koko oppilashuollon koettiin olevan hukassa. Kuraattorit kokivat työnsä tulleen riippuvaisiksi opettajien aktiivisuudesta ohjata oppilaat kuraattorin asiakkuuteen. Myönteisinä asioina mainittiin mahdollisuus työn rajaamiseen, työn painopisteen muutoksen korjaavasta työstä ehkäisevään työhön sekä kuraattorien määrän lisääntyminen. Positiivisina vaikutuksina oli koettu myös sosiaalityön arvostuksen nouseminen, oppilaitosten välisten käytänteiden yhtenäistyminen ja koko työn selkiytyminen. (Sainio 2018, 105.)

Hallitus on antanut 7.10.2021 esityksen eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta (HE 165/2021). Esityksessä kuvataan nykytilaa ja todetaan, että vaikka asiat ovat edenneet, niin silti on kehitettävää yhteisöllisen opiskeluhuollon vahvistamisessa sekä

opiskeluhoitopalveluiden saatavuudessa. Myös henkilöstön riittävydessä ja tasa-arvoistamisessa koulujen ja oppilaitosten välillä on kehitettävää. Yhteisöllisen opiskeluhoitopalvelun järjestäminen vaihteli suuresti oppilaitoksittain, ja opiskeluhoitopalvelun korjaavat toimenpiteet eivät olleet vähentyneet odotusten mukaisesti. (Valtioneuvosto 2021d.) Mannilan (2020, 60) tutkimuksessaan haastateltujen kuraattoreiden työajasta 72 % oli yksilötyötä ja 28 % työajasta oli yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen työ oli koettu hänen mukaansa tärkeäksi, mutta sille oli vaikea löytää aikaa. Yhteisöllisen työn haasteiksi kuraattorit olivat kuvanneet myös sen sisällön, tehtävien ja menetelmien epäselvyyden. Lakiin esitettävällä muutosehdotuksella pyritään vaikuttamaan myönteisesti kuraattoreiden työmäärään. Lakiehdotuksen (HE 165/2021) kaksi keskeisintä asiaa ovat mitoitus, jolla säädettäisiin koulukuraattoreiden ja koulupsykologien oppilasmäärät, sekä koulukurattorin pätevyys tehtäväänsä. Ehdotuksen mukaan kuraattorilla olisi 670 oppilasta ja psykologilla 780 oppilasta. Kuraattoreiden pätevyys ei ole isoja käytännön muutoksia lakiehdotuksessa esillä. Edelleen tehtävässä voisi toimia sekä alemmalla sekä ylemmällä korkeakoulututkinnolla ja eri tutkinnoilla tietyin ehdotuksissa esitellyin ehdoin. (Valtioneuvosto 2021d.)

Marinin hallitus on antanut vuonna 2022 toisen lakimuutosehdotuksen (HE 19/2022) koulujen oppilas- ja opiskelijahuoltolakia. Tässä ehdotuksessa keskitytään koulutuksen järjestäjän ja hyvinvointialueen välisen yhteistyön varmistamiseen, laajempaan opiskelijahuoltopalveluihin ohjaamiseen sekä opiskelijoiden henkilötietojen käsittelyyn ja rekisteröintiin. Muutos ehdottaa perustettavan hyvinvointialueille opiskeluhoitopalvelun yhteistyöryhmän, jossa olisi edustus koulutuksen järjestäjistä, huoltajista sekä opiskelijoista. Tämän yhteistyöryhmän tehtävänä olisi valmistella alueellinen opiskeluhoitopalvelusuunnitelma. Opiskeluhoitopalveluihin ohjaamista esitetään laajennettavan myös kouluterveydenhuollon työntekijöihin. Toivotaan, että opiskeluhoitopalvelut toimivat saumattoman kokonaisuutena siten, että oppilaat saavat tarvitsemansa tuen ilman viiveitä opiskeluhoitopalvelun ammattilaisilta. Tämä edellyttää selkeää työnjakoa, toimivaa tiedon siirtoa sekä jokaisen ammattiryhmän osaamisen hyödyntämistä. (Valtioneuvosto 2022b, 17,18.)

Koulutuksen järjestäjä on vastannut opiskeluhoitopalvelusuunnitelman toteutumisesta, mutta kunta on saanut päättää itsenäisesti, minkä hallintokunnan alaisuudessa kuraattorit ja koulupsykologit työskentelevät. Perinteisesti koulukuraattorit ovat olleet sivistystoimen tai koulutoimen alaisuudessa. Tämä tulee muuttamaan sote-muutoksen myötä. Opiskeluhoitopalvelun koulukuraattorit ja koulupsykologit siirtyvät osana opiskeluhoitopalveluita hyvinvointialueiden hallinnonalle sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisiksi 1.1.2023. (Valtioneuvosto 2021c.)

5 Kuraattoreiden tarvitsema tieto ja sen käsittely

5.1 Tiedon määritelmiä

Tiedon jakamisessa on kyse tiedosta tai tiedoista, jotka siirtyvät henkilöltä toiselle. Snowden (2002) antaa tiedon käsitteelle ja tiedonsiirrolle kolme huomion arvoista vaatimusta. Ensimmäinen on se, että tiedon on oltava vapaasti tarjolla ja sitä ei tule vartioida. Tieto on jotakin sellaista, että ihmiset eivät pysty sitä kaikkea annetussa ajassa tuottamaan. Osa ymmärtämämme tiedosta on piilossa. Kolmantena huomiona on tiedon vahva kontekstuaalisuus. Tieto tulee akuutiksi, kun ihmisten tarvitsee tietää. Asiayhteyteen perustuva tieto on tärkeä huomioida, kun tietoa käytetään tai siirretään. (Zipperer 2014, 123.) Mäki-Kulmala (2004,28) määrittää tiedon filosofisessa mielessä uskomukseksi, jolla on hyvät perustelut.

Tiedon hyödyntäminen on prosessi, jossa yksilöt hyödyntävät olemassa olevan tietonsa organisaationsa käyttöön. Tiedon tuottamisen prosessissa ihmiset vaihtavat ajatuksiaan ja kokemuksiaan kollegoiden kanssa uuden tiedon luomiseksi koko yhteisön hyväksi. Tiedon jakamisessa on merkittävää se, kuinka sitoutunut henkilö on ja kuinka luotettavaksi yhteisö koetaan. Tehtävänsä sitoutunut henkilö on lojaali ja halukas tekemään yhteistyötä. Luotettavaksi koetussa yhteisössä yksilö uskaltaa jakaa tietoaan ilman, että tarvitsee olla huolissaan ikävästä käytöksestä muilta yhteisön jäseniltä. (Naeem ym. 2019, 500–502.)

Kotala (2019, 84) on määrittänyt sosiaali- ja terveysalalla tarvittavaksi oleelliseksi tiedoksi sellaisen tiedon, mikä vaikuttaa toimijoiden oman näkökulman kautta heidän tarjoamaan palveluun verkoston yhteistä asiakasasiaa hoidettaessa. Tiedonkulun ja tietohallinnan onnistumisella on iso merkitys moniammatillisen yhteistyön onnistumisessa sosiaali- ja terveysalan verkostoissa. Hänen mukaansa asioiden henkilöityminen sekä tietämättömyys toisen toimialasta aiheuttaa tietokatkoksia ja hidastumia. Haasteita sosiaali- ja terveysalan tiedonkulkuun olivat myös salassapitosäädökset, erilliset tietorekisterit, aikaresurssit sekä substanssilainsäädännön laajuus. Hänen tutkimuksensa toi esiin koulun pedagogisen puolen heikon aseman palveluketjujen tiedonkulussa sekä korosti oppilashuollon laajemman mukaan ottamisen merkitystä asiakkaan tilanteen hoitamiseen.

5.2 Koulun sosiaalityössä tarvittava tieto

Kuraattorin tehtävässä koulun sosiaalityöntekijänä on omattava monenlaista tietoa. Parviainen (2020, 22–23) kokoaa tarvittavat tiedot seuraavasti: asiakastyössä tarvittava tieto, tutkimus- ja teorian tieto ja yhteiskunnallinen tieto. Asiakastieto sisältää Parviaisen (2020) mukaan hiljaista tietoa, tietoa vuorovaikutuksesta ja ihmisten kohtaamisesta sekä asiakkaan omaa jakamaa tietoa. Tutkimus- ja teorian tieto tuo vaikuttavuutta ja teorian tieto saattaa

tutkimusten tuloksia käytäntöön. Yhteiskunnallinen tieto on taloudellista ja oikeudellista tietoa, tietoa fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen vaikuttavista tekijöistä sekä tietoa yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta.

Sipilä (2011, 31) puolestaan on nähnyt sosiaalityön tarvittavaksi tiedoksi teorian tiedon, eettisen tiedon sekä asiakkaan ja työntekijän käytännön tiedot. Teoriatieto on hänen mukaansa ikään kuin kompassi, jonka avulla sosiaalityöntekijä tarkastelee asiakkaan kanssa jakamaansa kokemustietoa. Sosiaalityössä puhutaan usein hiljaisesta tiedosta ja Sipilä (2011, 33) on määrittänyt sen tilanteessa läsnä olevaksi kokonaisvaltaiseksi tiedoksi ja sen kautta sosiaalityöntekijä kohtaa asiakkaan. Hiljainen tieto koostuu taito-tiedosta ja kokemustiedosta, jotka ohjaavat tekemään erilaisia valintoja. Raunio (2009, 124) on määrittänyt hiljaisen tiedon yksilön intuitiiviseksi, henkilökohtaiseksi arkiymmärrykseksi. Sosiaalityössä tarvitaan objektiivisuuden pyrkivää subjektiivista tietokokonaisuutta, joka kasvaa sosiaalityön asiantuntijuuden soveltamiskäytännöissä. Sosiaalityössä vaaditaan tietoa kokonaisuuksista ja työntekijältä odotetaan jokaisessa kohtaamisessa siihen sopivaa tarkkaa tietämistä. (Sipilä 2011, 33.)

Kontio (2013) on tutkinut moniammatillisten oppilashuoltoryhmien jaetun ymmärryksen muodostumista väitöskirjassaan. Tutkimuksessa hän havaitsi, että ongelman muodostuminen jaetuksi ymmärrykseksi rakentuu asian esittäjän jakamasta tiedosta asiakkaan taustoista. Oppilashuollon jäsenet eivät ota tietoa vastaan sellaisenaan, vaan muodostavat kuulemansa tiedon avulla oman käsityksensä asiakkaasta. Kontion (2013) tutkimassa tapauksessa yhteisen käsityksen muodostumista ei ohjata nimeämällä ongelma. Asian esittelijä oli jakanut tietoa, joka sisälsi informaatiota niistä tilanteista, joissa ongelmia esiintyi ja tämä tieto oli kuvattu hyvin tarkasti. Tämän jälkeen oppilashuoltoryhmän moniammatilliset jäsenet olivat konstruoineet jaettua ymmärrystä kuulemansa tiedon ja aiempien käsitystensä perusteella. Lopulta tästä oli muodostunut jaettu ymmärrys asiakkaan ongelmasta ja ratkaisumalleista. Silloin kun kokoukseen osallistuvien jäsenten käsitykset ja tieto asiakkaasta ovat samansuuntaiset, jaettu ymmärrys muodostuu helpommin. Tällöin puuttuvat myös riitatilanteet keskusteluista. (Kontio 2013, 107–108.)

5.3 Tiedon jakaminen ja tiedon siirtäminen

van den Hoof ja de Ridder (2004) määrittävät tiedon jakamisen prosessina, jossa ääneen todettava sekä julkilausumaton, asiayhteydestä ymmärrettävä tieto yksilöiden välittämänä luo edelleen uutta tietoa (Heiskanen ym. 2019, 221 mukaan). Tiedon jakaminen sisältää sekä tiedon antamisen että sen keräämisen näkökulmat. Tiedon jakamisessa käytetään yhteistyössä omaa ja toisten tietoa ongelmanratkaisussa, uusien ideoiden innovoinnissa sekä

menettelytapojen soveltamisessa. (Wang & Noe 2010, Heiskanen ym. 2019, 221 mukaan.) Tiedosta ja sen jakamisesta on muodostunut merkittävä resurssi, jonka avulla organisaatiot voivat toteuttaa toimintaansa. Tietoa, joka on syntynyt jossakin asiantuntijaorganisaatiossa, on vaikea kopioida. Tällöin on kyseessä tietyn organisaation jäsenten osaamisesta ja ajan myötä organisaatiossa rakentuneesta tiedosta. Mutta on tärkeää jakaa tietoa organisaatioiden välillä ja sisällä, jotta erilaisista tehtävistä voidaan ylipäättään selviytyä. (Janhonen 2011, 82.)

Tiedon jakamisen suurin motiivi on halu täyttää yksilöllistä ja organisaatiossa tiedostettua tietovajetta. Tiedon jakamisen käsitteen on katsottu viittaavan toimintaan, joka tapahtuu ihmiseltä toiselle ihmiselle, myös erilaisten laitteiden välityksellä. Tiedon siirron käsite on Tangarajan ym. (2016) mukaan laajempi ja se sisältää muitakin prosesseja kuin ihmiseltä ihmiselle kulkevan tiedon siirtymisen (Heiskanen ym. 2019, 222 mukaan). Termejä tiedon jakaminen (knowledge sharing) ja tiedon siirtäminen (knowledge transfer) käytetään usein toistensa synonyymeinä ja niiden ero on epäselvä Chughn (2018, 2) mukaan. Jotta tieto on siellä missä sitä tarvitaan ja sitä voidaan hyödyntää, tietoa pitää siirtää. Organisaatioissa tietoa siirtyy eri tasoilla: ryhmien välillä, ryhmältä organisaatiolle, yksilöiden välillä sekä yksilöiltä ryhmälle. Tiedon siirtymisessä on havaittavissa viisi osaa. Ne ovat tietolähteen arvo, tietolähteen halu jakaa tietoa, monipuoliset tiedon jakamisen kanavat, vastaanottajan motivaatio ottaa vastaan tietoa sekä vastaanottajan kyky omaksua tieto. (Alavi & Leidner 2001, 119–120.)

Organisaatioita ja erilaisia ryhmiä tarkastelemalla saadaan selville, miten tieto kulkee ryhmien sisällä ja niiden rajojen yli. On tiedostettu, että ryhmät tarvitsevat runsaasti omaa sisäistä tiedon jakoa sekä ryhmien rajat ylittävää vuorovaikutusta. Tiedon jakamisen vuorovaikutusverkostoja selvittämällä nähdään, ketkä ovat ryhmien tärkeimpiä henkilöitä tiedon kulkemisen näkökulmasta katsottuna. Esimiehet ovat merkittävässä asemassa tarkasteltaessa työn tekemisessä tarvittavan tiedon hallintaa ja jakamista. Johtajien tehtävä on varmistaa, että työn tekemiseen tarvittavat tiedot ovat henkilöstön saatavilla. Lisäksi on tärkeää, että esimiehet ymmärtävät ne seuraukset, jotka tiedosta ja sen jakamisesta kenties koituvat myönteisesti tai kielteisesti henkilöstöön. Seuraukset ovat yhteydessä ryhmien toimintaan sekä yksilöiden hyvinvointiin. (Janhonen 2011, 83.)

Oppilashuollossa kertynyt tieto on lähes poikkeuksetta salassa pidettävää ja sitä ei siirretä tai jaeta satunnaisesti. Oppilashuollon palveluissa tallennettavat potilas- ja asiakastiedot ovat yleensä yksityiselämän suojan ydinalueeseen kuuluvia arkaluonteisia henkilötietoja ja näiden tietojen salassapitovelvollisuus suojaa merkittävästi oppilaan ja hänen läheistensä yksityiselämää sekä lisää luottamusta. (Kuntainfo 13a 2015, 17.) Oppilas- ja

opiskelijahuoltolaki (1287/2013, 22§) määrittää asiakirjat ja muun yksittäistä oppilasta koskevan tiedon salassa pidettäväksi ja sitä ei saa luovuttaa eteenpäin sivullisille ilman asianomaisen henkilön tai hänen laillisen edustajansa kirjallista suostumusta. Sivullisia ovat ne tahot, jotka eivät osallistu kyseisen oppilaan yksilökohtaiseen oppilashuollon tarpeen selvittämiseen, toteutukseen tai näihin liittyviin tehtäviin. Laki sisältää kuitenkin oikeuden poiketa salassapitovelvoitteesta niiden tietojen osalta, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi sen moniammatillisen ryhmän kesken, joka osallistuu kyseisen oppilaan yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 24§).

Kaiken tiedon, myös salassa pidetyn, joka on välttämätöntä opetuksen järjestämiseksi, tulee siirtää ja luovuttaa opetuksen järjestäjälle yksityisiltä ja julkisilta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tuottajilta perusopetuslain (628/1998) 41§ mukaan. Kuraattoreiden tiedon siirtämisessä on eräs erityinen piirre, joka liittyy lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000). Lain 17§ sallii sosiaalihuollon toimijalle oma-aloitteisesti pyytää ja antaa konsultaatiota salassa pidettävistä tiedoista, jotka ovat välttämättömiä alakäisen lapsen hoidon, huollon tai koulutuksen tarpeen selvittämiseksi, järjestämiseksi tai toteuttamiseksi. Lisäksi edellytyksenä on, että tieto on tarpeen lapsen edun vuoksi. Tiedon siirto ilman salassapitoa on kuraattoreille velvoittavaa lastensuojelulain (417/2007, 25§) nojalla silloin, jos he ovat työssään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen edellyttää tarvetta lastensuojelun tarpeen selvittämiseen

5.4 Kuraattoreiden tiedon kirjaaminen

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013, 20§) antaa ohjeet tiedon tallentamiseen koulujen oppilashuollon jäsenille yksilölliseen oppilashuoltoon. Kouluterveydenhoitaja sekä muut terveydenhuollon jäsenet kirjaavat yksilötapaamiset potilaskertomuksiin ja muihin potilasasiakirjoihin. Kuraattorit kirjaavat yksittäisistä asiakkaista kertyvät asiakastiedot opiskeluhuollon kuraattorin asiakaskertomukseen. Laki määrittelee opiskeluhuoltokertomuksen rakenteen sekä sisällön. 21§ velvoittaa opetuksen järjestäjää ylläpitämään rekisteriä, jonne tallennetaan yksilökohtaiset opiskeluhuoltokertomukset sekä muut mahdolliset asiakirjat.

Kuraattoreiden merkitystä yhteisöllisen hyvinvoinnin edistämisessä tutkinut Volanen (2016) on pro gradussaan havainnut, että kirjaukset eivät pysty kuvaamaan tapaamisilla tapahtuvaa vuorovaikutusta, mikä on tärkeä osa kuraattorin tarjoamasta tuesta. Samoin Volanen (2016, 74) huomasi, että kuraattorin oma näkemys ja asiantuntemus eivät tulleet esiin kirjauksissa. Jotta kuraattoreiden saamaa tietoa voi avoimesti arvioida, on se tehtävä

näkyväksi hiljaisen tiedon sijaan. Koulun sosiaalityö ja asiakastilanteet tulevat näkyviksi dokumentoiduissa asiakaskirjauksissa. Myös Mannila (2020,64) nostaa tutkielmassaan kirjaamiset esiin. Kirjaamisen koettiin olevan tärkeä osa työtä ja siihen meni suhteellisen paljon työaikaa.

Marinin hallituksen tekemässä lakimuutosehdotuksessa (HE 19/2022) esitetään muutoksia yksilökohtaiseen opiskeluhoitokertomuksen kirjaamiseen. Koulujen kirjattavaksi tulisi vain yksilökohtaiset monialaiset opiskeluhoitokertomuksen järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot. Muut yksilökohtaiset tiedot lasten terveydentilasta sekä sosiaalisesta tilanteesta yksilötapaamisiin liittyen kirjattaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmiin. Tämän katsotaan varmistavan osaltaan lasten ja nuorten avunsaantia. (Valtioneuvosto 2022a, 17,18.) Sote-muutoksen johdosta laadittu sähköinen päivittyvä opas kirjaamisesta monialaisessa yhteistyössä muistuttaa siitä, että lähtökohtana moniammatillisessa yhteistyössä on, että niihin asiakirjoihin, joita on yhdessä käsitelty, on kaikilla yhteistyöhön osallistuvilla oikeus siltä osin, kun tiedot ovat tarpeellisia kunkin antamassa palvelussa. Kun kyseessä on kuitenkin erilaisista henkilörekistereihin tallennetuista asiakastiedoista, tietoihin pääseminen riippuu kunkin työntekijän käyttöoikeuksista kyseiseen tietojärjestelmään. (Jokinen ym. 2021,39.)

6 Tutkimusmenetelmät, toteutus ja analyysi

6.1 Soveltava tutkimus

Tutkimus, jota tehdään käytännöllisen päämäärän tieteelliseksi edistämiseksi, kutsutaan soveltavaksi tutkimukseksi. Kun jokin asia on jo tiedossa, mutta se vaatii edelleen soveltamista, hiomista ja työstämistä, tarvitaan tutkimukseen soveltavaa tutkimusotetta. Tavoitteena on käytännölliset päämäärät, vaihtoehtoiset tavat ja menetelmät sekä jopa muuttaa mahdoton mahdolliseksi. (Miettinen & Tuunainen 2010,9.) Soveltavalla tutkimuksella tarkoitetaan toimintaa ja tutkimusta, jolla saavutetaan uutta tietoa käytännön tarpeisiin. Arkielämän pulmat ovat soveltavan tutkimuksen kohteina tarkoituksenmukaisia. Samoin uusien menetelmien sekä keinojen havaitseminen nimettyjen ongelmien ratkaisemiseksi on tavoitteena soveltavalla tutkimuksella. (Anttila 1996.)

OECD (2015) määrittää soveltavan tutkimuksen uuden tiedon hankkimiseksi kohti erityisiä käytännön tavoitteita. Soveltavan tutkimuksen tulosten ensisijainen tavoite on olla soveltuvia mahdollisiin toimintoihin, sovelluksiin, menetelmiin ja järjestelmiin. Soveltava tutkimus luo ideoille toiminnallisen muodon sillä tietämyksellä, mikä tutkijalla on aiheesta saatavilla, samalla kun se laajentaa pulmien ratkomisessa tarvittavaa todellista tietämystä. Soveltavassa tutkimuksessa hyödynnetään perustutkimuksesta saatavia tuloksia. (OECD 2015, 45, 51.)

Perustutkimus, kehittämistyöt sekä soveltava tutkimus suhtautuvat eri tavoin työelämään ja teorian tietoon. Perustutkimus tavoittelee uuden tiedon tai teorian luomista tiedon itsensä vuoksi ja tutkimusta toteutetaan yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa. Kehittämistyössä tavoitteena on tuottaa parempia palveluita, tuotantovälineitä tai menetelmiä. Kehittämistyö on tänä päivänä yksi työelämän keskeisin toiminto perustuen työssä tunnistettuihin tarpeisiin ja haasteisiin. Soveltava tutkimus seilaa näiden kahden tutkimusotteen välillä. Soveltava tutkimus paitsi käyttää hyödykseen aiempia tutkimuksia, myös kehittää niitä edelleen soveltaen tieteellisiä teoreettisia näkemyksiä käytäntöön. Soveltavan tutkimuksen kohteena on työelämässä meneillään olevat ilmiöt. (Latomaa ym. 2016.)

6.2 Laadullinen tutkimus

Laadullisessa tutkimuksessa nousee korostetusti esiin todellisuus ja todellisuudesta saatava subjektiivinen tieto. Laadullisen tutkimuksen keskiössä on tutkittavan kokemukset ja tutkimuksen tehtävänä on tuottaa järkevää, teoreettista tulkintaa siitä ilmiöstä, mikä on tutkimuksen kohteena. Merkittävää laadullisessa tutkimuksessa on siihen osallistuvien ihmisten näkökulmat ja tutkijan vuorovaikutus yksittäisen havainnon suhteen. Puusa ja Juuti

(2020) jaottelevat kvalitatiivisen tutkimuksen sovelluskentän kahteen: tajunnallisiin ilmiöihin, joka on ihmisen kokemuksessa olevaa tietoa, sekä sosiaalisen todellisuuden ilmiöihin, jolla ei ole alkuperäistä kokijaa. Tässä tutkimuksessa tutkitaan ja kerätään koulukuraattoreiden kokemuksellista tietoa ja toisaalta myös saadaan tietoa heidän sosiaalisen todellisuutensa ilmiöistä.

Laadullisessa tutkimuksessa tulee tarkastella asioita havaintojen takana ja havainnot tulee nähdä johtolankoina, jotka ohjaavat tutkijaa joko tuloksena esitettäviin johtopäätöksiin tai ne vahvistavat tutkimuksessa esitetyn hypoteesin (Alasuutari 2011, 81). Laadullisen tutkimuksen aineisto on yleensä empiiristä, kokemukseen perustuvaa. Tutkija on kiinnostunut tutkimuksen kohteena olevien ihmisten ajatuksista, tunteista sekä kokemuksista. Sekä niistä merkityksistä, jotka tutkittavat antavat tutkimuksen kohteena olevalle asialle. Fenomenologinen tutkimustapa on kiinnostunut pääsemään sisälle erityisesti tutkittavien maailmaan. Tämä tapahtuu tarkastelemalla ilmiöitä tutkimuksen kohteena olevien oman kokemustodellisuuden kautta. Tarkoituksena on että, tutkija ymmärtää ilmiön sellaisena, kuin se on tutkittavien omassa todellisuudessa, esimerkiksi työyhteisöissä tai muissa kokemusmaailmoissa. (Huhtinen & Tuominen 2020.)

Laadullista tutkimusta ei kuitenkaan voi toteuttaa ilman teoriaa. Vaikka laadullinen tutkimus korostaa havaintoja ja kokemuksia, on niiden kuitenkin oltava yhteydessä teoriaan ja tulokset eivät voi olla irrallisia käytetystä havainnointimenetelmästä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus näkyy siinä, miten uskottavasti ja näppärästi lähdeaineistoa käytetään. Laadullisen tutkimuksen analyysia voidaan toteuttaa kahdella tavalla. Induktiivinen analyysi lähestyy tutkittavaa yksittäisestä yleiseen ja deduktiivinen päinvastoin yleisestä yksittäiseen. Induktiivinen lähestyminen on tosin kyseenalaista, sillä ajatellaan että uuden teorian syntyminen pelkästään havaintojen pohjalta ei ole mahdollista. (Tuomi & Sarajarvi 2018)

6.3 Määrällinen tutkimus

Määrällinen tutkimus on yksinkertaistettuna ja visuaalisesti tarkasteltuna numeroiden hyödyntämistä. Tutkimusaineisto koostuu numeroista, jotka tietokoneet matemaattisten laskutoimenpiteiden jälkeen tuottavat tutkijan käyttöön. Määrällinen tutkimus perustuu erilaisten tilastojen käyttöön, jotka ovat yhteenvetoja lukuisten yksittäisten tapausten pohjalta. Tilastot korostuvat erityisesti määrällisen aineiston analysoinnissa, jossa menetelmien viisas käyttö tuottaa parhaan tuloksen luotettavuuden kannalta. Tarkka ja huolellinen työote on edellytys onnistuneelle kvantitatiiviselle tutkimukselle. (Valli 2015.)

Määrällinen tutkimus on paljolti käytössä sosiaali- ja yhteiskuntatieteiden aloilla. Kvantitatiivisen tutkimuksen taustalla on ajatus siitä, että todellisuus muodostuu objektiivisesti

todettavista tosiasioista ja aiemmat tutkimukset sekä tilastollinen analysointi ovat tutkimuksen keskiössä. Määrällisen tutkimuksen aineiston keruussa on tärkeää, että aineisto on määrällisesti, numeerisesti, mitattavissa ja analysoitavissa. Tilastollinen analyysi perustuu usein tulosten kuvaamiseen prosenttikaavioiden mukaan. (Hirsjärvi ym. 2009, 140.)

Puusa ja Juuti (2020) kuvaavat laadullisen ja määrällisen tutkimuksen merkittävimmän eron sillä, että määrällisen tutkimuksen kohde ei ole riippuvainen teoriasta tai tutkijasta. Laadullisen tutkimuksen perusta on heidän mukaansa ihmisten vuorovaikutuksessa ja tajunnassa sekä siinä kielessä, joka on vuorovaikutuksen seurausta. Usein kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus nähdään toistensa vastakohtina, mutta Alasuutarin (2011,32) mukaan niitä voidaan myös soveltaa hyvin samassa tutkimuksessa. Tällainen tutkimustapojen yhdistäminen tuo tutkittavasta asiasta parempaa käsitystä, kuin että käyttäisi vain toista tutkimusmenetelmistä. Näin toinen menetelmä tukee toisen mahdollisia vajavaisuuksia. Tällaista tutkimusmenetelmien yhdistämistä kutsutaan mixed methods research- lähestymistavaksi (MMR) (Tuomi ja Sarajärvi 2018.)

6.4 Haastattelu

Haastattelu on aineiston keruumenetelmänä moniin tilanteisiin sopiva. Menetelmänä haastattelu on tietoisuuteen ja ajatteluun kohdistuvaa. Haastattelun etuna on, että haastateltaviksi valikoituu henkilöitä, joilla on kokemusta ja tietoa tutkittavasta aiheesta. Haastattelu on joustava, sillä tutkijalla on haastattelun aikana mahdollisuus pyytää haastateltavaa selvittämään kertomaansa. Sen lisäksi haastattelijan on mahdollista samalla seurata haastelevan nonverbaalista olemusta. Haastattelussa on tärkeää pyrkiä keräämään mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta aiheesta. (Puusa & Juuti 2020.)

Haastattelut voidaan jakaa lomakehaastatteluun, teemahaastatteluun ja avoimeen haastatteluun. Lomake eli strukturoitu haastattelu tarkoin ohjatuin kysymyksin sopii hyvin esimerkiksi mielipiteiden tai näkemysten keräämiseen rajatulta otannalta. Tällainen haastattelu on toimiva vaikkapa jonkin palvelun laadun selvittämisessä asiakkailta. Teemahaastattelussa eli puolistrukturoidussa haastattelussa tutkimusongelmasta on johdettu haastattelun kantavat teemat. Haastattelijan tehtävä on seurata, että haastattelu pysyy annetuissa teemoissa. Jos teemahaastattelu tehdään ryhmähaastatteluna, on tärkeää, että jokaisen näkemys annetuista teemista saada kuuluviin. Teemahaastattelun käyttäminen on perusteltua etenkin silloin, kun tutkittavasta asiasta on vain vähän tietoa. Avoimen haastattelun tarkoitus on kerätä tietoa tutkimusongelman aiheesta syvällisesti. Tämä tarkoittaa useita haastattelukertoja, jotka spiraalimaisesti syvenevät ja tarkentuvat aiheen ympärille kerta kerran jälkeen. Haastattelijan rooli on osata ketjuttaa vastaukset niin, että seuraavat kysymykset vievät

tutkijan syvemmälle tutkimusongelmaan. (Vilka 2021.) Tuomi ja Sarajärvi (2018) tuovat esiin laadullisen tutkimuksen perinteikkään kysymyksen, jossa pohditaan, tuleeko kaikille haastateltaville esittää samat kysymykset samassa järjestyksessä ja tuleeko sanamuotojen olla joka haastattelussa samat?

Tutkijan on syytä muistaa, että haastattelu tuottaa tulokseksi haastateltavien omia käsityksiä tutkittavasta aiheesta (Puusa & Juuti 2020). Fenomenologisesta näkökulmasta katsottuna ihminen on aina osa häntä ympäröivää elinpiiriä ja häntä ei voi ymmärtää irrallaan hänen omasta kontekstistansa. Kokemuksellisuus on ihmisen ympäristöön suhtautumisen perusmuoto. Kokemukset rakentavat merkityksiä ja niiden mukaan ihminen suuntautuu ulkopuoliseen maailmaan. Toisin sanoen, kun tutkija tutkii haastateltavan kokemusta, hän tarkasteleekin haastateltavan kokemusten merkityssisältöjä. (Laine 2018). Ihmisillä on taipumus toimia ja puhua, niin kuin on sosiaalisesti hyväksyttävää ja oikein, ja se saattaa heikentää haastattelun luotettavuutta (Hirsjärvi ym. 2009, 206).

Haastatteluiden litterointiin, eli puhtaaksi kirjoittamiseen, ei ole olemassa tarkkoja, yksiselitteisiä ohjeita. Ennen litteroinnin aloittamista tutkijan on tiedettävä, millaista analyysia hän aikoo aineistolle tehdä. Johtopäähäköksiä ja analyysiä on vaikeaa tehdä suoraan nauhoituksilta, joten puhtaaksi kirjoittaminen on tarpeen joko koko aineistosta tai vain joistakin valikoiduista teemoista. (Hirsjärvi ym. 2009, 222.)

6.5 Lomakekysely

Kysely on perinteinen survey-tutkimuksen menetelmä. Survey-tutkimus tarkoittaa erilaisia kyselyyn, haastattelun ja havainnoinnin tapoja, joilla aineiston keruu tapahtuu standardoidusti ja missä tukittavat henkilöt muodostavat otannan määrätystä joukosta. Koska survey-tutkimuksella on pitkä historia, on nykyään käytössä useita tapoja toteuttaa kyselyitä. Kyselyn etuna on se, että niiden avulla saatetaan kerätä laajasti tutkimusaineistoa lyhyen ajan sisällä. Tosin kyselyn heikkoutena voidaan pitää sen pintapuolisuutta. Tutkija ei voi olla varma vastaajien vakavasta suhtautumisesta kyselyyn ja siitä kuinka perehtyneitä he ovat kysymysten aihepiiristä. Huolellisesti suunnitellun lomakekyselyn aineisto voidaan tietokoneella analysoida helposti ja aineisto yleensä käsitellään kvantitatiivisesti. Lomakekyselyllä voidaan kerätä aineistoa myös laadullisen tutkimuksen tarkoituksiin. Tällöin kerätään tietoa mm. arvoista, toiminnasta, asenteista, uskomuksista, mielipiteistä ja tosiasioista. (Hirsjärvi ym. 2009, 192–195.)

Lomakekyselyn muotoiluun ja kysymysten asetteluun on syytä kiinnittää huomiota tutkimuksen tehostamisen vuoksi. Avoimet kysymykset mahdollistavat vastaajan todellisen mielipiteen tai käsityksen kirjaamisen. Avoimiin kysymyksiin liitetään luotettavuuden ja hankalan

käsiteltävyyden ongelmia. Monivalintakysymykset ohjaavat vastaajan valitsemaan sopivimman vaihtoehdon etukäteen valituista vaihtoehdoista. Asteikkoihin perustuvat lomakekysymykset puolestaan antavat vastaajalleen mahdollisuuden kuvata mielipiteensä voimakkuutta. (Hirsjärvi ym. 2009, 198–201.)

Kyselyä laatiessa on hyvä ottaa huomioon, että kysymykset eivät ole epämääräisiä, vaan selkeitä ja spesifejä. Lyhyet kysymykset helpottavat vastaamista. Kysymysten määrää kyselyssä on tutkijan syytä harkita tarkoin. Pääsääntö on, että helpot ja vastaajaa koskevat kartoitustiedot sijoittuvat kyselyn alkuun. Yksittäiset sanat voivat merkitä paljon, joten kyselyssä on vältettävä ammattitermejä ja johdattelevia kysymyksiä. Kysely on aina ennen käyttöönottoa esitestattava, jotta voidaan varmistua sen soveltuvuudesta aineiston keruuseen. Kyselyn mukaan on liitettävä saatekirjelmä, jossa kuvataan kyselyn tarkoitus ja muistutetaan siitä, kuinka tärkeää jokainen vastaus on tutkijan kannalta. (Hirsjärvi ym. 2009, 202–204.)

6.6 Laadullisen aineiston analyysi

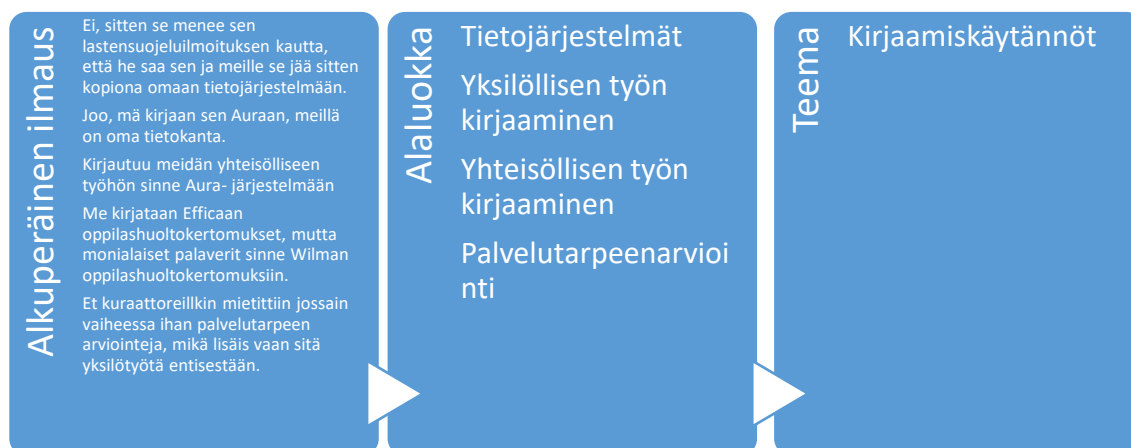
Jo ennen aineiston keräämistä on tutkijan tehtävä ratkaisuja siitä, miten tutkimuksen aineisto kerätään, sillä ne ratkaisut vaikuttavat aineiston analyysiin. Aineiston tarkoituksena ei aina ole olettamuksen, hypoteesin, testaaminen eli tutkimuskysymykseen aineiston kautta vastausten hakeminen. Aineisto voi toimia myös hypoteesin kehittämisessä. Tutkija voi löytää aineiston avulla uusia tulokulmia, eikä vain todentaa aiemmin todettuja. (Eskola 2018). Aineiston sisällönanalyysi on laadullisessa tutkimuksessa itseasiassa tutkimusmetodi, jolla haetaan merkityssuhteita ja merkityskokonaisuuksia (Vilkka 2021). Aineiston analyysissä on tavoitteena kuvata ja tulkita sekä hakea ymmärrystä tutkittavalle aiheelle tai ilmiölle. On tärkeää, että tutkimuksen tekijä ei luettele vain aineistosta esiin tulevia tosiasioita, vaan pyrkii myös kuvaamaan sitä ympäristöä, missä tutkimusta on tehty ja mihin tutkija on perehtynyt. Aineiston analyysi onkin eräällä tavalla osoitus tekijän taidoista tulkita ja ymmärtää tutkittavaa ilmiötä. (Puusa 2020.)

Mikään oppikirjoissa kerrottu analyysitapa ei ole sen parempi kuin joku toinen. On vain valittava juuri kyseiseen tutkimukseen sopivin menetelmä. Analyysitavan valinta on riippuvainen ennen kaikkea siitä, mikä on tutkimuksen tavoite. Mutta tutkijan on syytä pitää mielessään koko ajan, että analyysi on koko tutkimuksen ajan avointa, tarkistettavaa, systemaattista ja perusteltavissa olevaa. (Puusa 2020). Eskola (2018) muistuttaa, että ennen kaikkea tutkimuksen tarkoituksena on tuoda uusia ajatuksia lopputuloksen lukijalle. Puusa (2020) kiteyttää laadullisen tutkimuksen analyysin merkityksen toteamalla, että sen tavoitteena on

luoda mielekäs kokonaisuus, joka saa aikaan rikasta ja perusteltua tulkintaa ja jonka perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä.

Vilka (2021) jakaa analyysitavat kahteen, teorialähtöiseen ja aineistolähtöiseen, kun taas Eskola (2018) jaottelee teoriapohjaisen analyysin vielä kahteen suuntaukseen, teoriasidonnaiseen ja teorialähtöiseen analyysiin. Aineistolähtöisen analyysin lähtökohtana ennen analyysin alkamista on tutkijan päätös siitä, mitä logiikkaa tai tavanomaista kertomusta aineistosta aletaan etsiä. Aineistolähtöinen tutkimus voidaan kirjoittaa narratiivin muotoon, jossa tutkitut kategoriat kulkevat tarinan juonessa mukana. (Vilka 2021.) Aineistolähtöisessä analyysissä ensimmäiseksi tulee määrittää analyysiyksikkö, joka voi olla lause, ajatuskokonaisuus tai yksittäinen sana. Aineiston pelkistämisen ja ryhmittelyn kautta muodostetaan alaluokat ilmauksille. Seuraavaksi alaluokat yhdistetään ja niistä muodostetaan yläluokat ja kootaan lopuksi pääluokat ja kokoavat käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Tämän oppinäytetyön laadullisen aineiston analyysitapana on aineistolähtöinen sisälönanalyysi, jossa haastattelusta litteroiduista teksteistä nousee esiin teemat ja niitä tarkastellaan suhteessa tutkimuskysymyksiin. Aineistot luettiin kahteen kertaan läpi. Kolmannella kerralla litteroidusta aineistosta alleviivattiin omalla värillään kumpaakin tutkimuskysymystä vastaavia kohtia. Nämä värikoodatut kohdat, lauseet, käytiin läpi uudelleen ja niistä muodostui alaluokkia, jotka kokosivat alkuperäisilmaukset. Lopulta alaluokat muodostivat teemoja (kuvio 3).

Kuvio 3. Esimerkki teemoittelusta

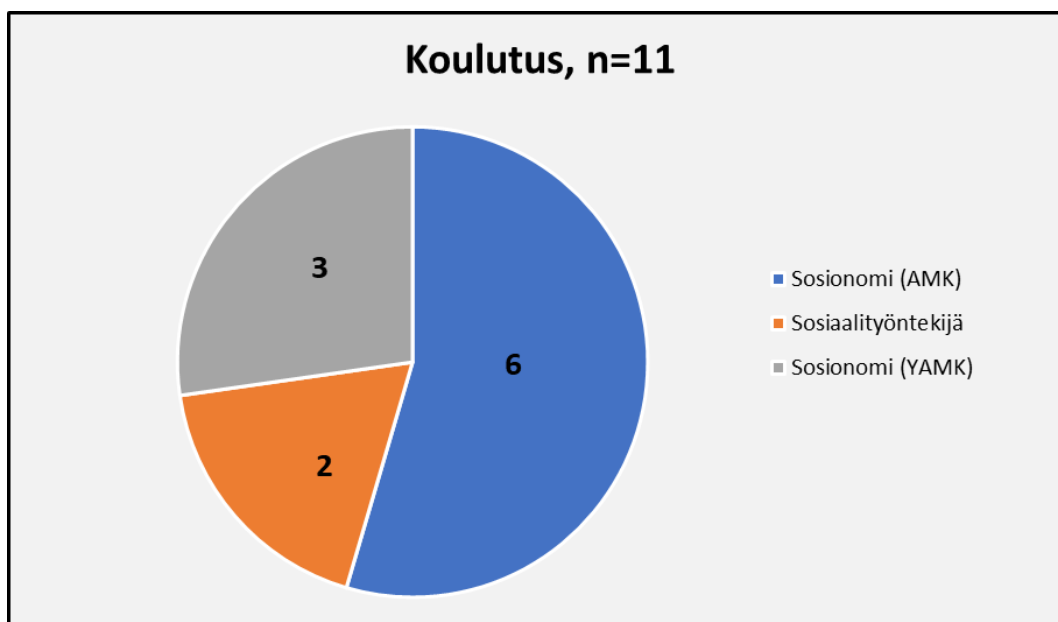
Tuomi ja Sarajärvi (2018) pohtivat miten tutkijan kannattaa käyttää raportissaan haastatteluiden alkuperäisiä lainauksia. Ovatko ne välttämättömiä ja mistä ne mahtavat kertoa? Usein ajatellaan, että alkuperäiset litteroidut ilmaukset esitetään, jotta ne parantavat

tutkimuksen luotettavuutta. Lainauksia ei ole mieltä käyttää siksi, että oma pohdinta jäisi minimaaliseksi tai tutkimus muuttuisi mielenkiintoisemmaksi. Alkuperäisten lainausten käytöllä on yleensä vain kaksi hyväksytyä syytä: niillä saatetaan todistaa tutkijan esittämä oletus todeksi tai ne voivat toimia tutkijan oman tulkinnan perustana. Tässä opinnäytetyössä käytetään alkuperäisiä lainauksia molempien tuloksien raportoinnissa. Perusteena alkuperäisten lainauksien käytölle tässä työssä on niiden toimiminen tutkijan analyysin ja tulkinnan perusteena.

6.7 Määrällisen aineiston analysointi

Määrälliseen tutkimukseen valikoituneen otoksen perusteella pyritään saamaan tuloksia, jotka edustavat kyseisten havaintojen ilmenemistä perusjoukossa. Määrällisen tutkimuksen tulokset voidaan kuvata eri tavoilla. Taulukkoon voi esittää paljon erilaista yksityiskohtaista tietoa, kun taas graafisempi esitys, kuvio, tuottaa usein lukijalle helpommin sisäistettävää yleiskuvaa tarkasteltavasta asiasta. Tunnusluvuilla saadaan hyvin nopeasti esitettäviä, mutta vain vähän informaatiota sisältävää esitystä. Tutkijan on päätettävä millaista tapaa käyttää, mutta on tärkeää muistaa, että esitystapa olisi mielenkiintoinen myös tutkimuksen lukijalle. (Valli 2018.)

Tässä opinnäytetyössä käytettiin kyselylomaketta määrällisen aineiston kokoamiseksi. Kyselyssä oli avoimien kysymysten lisäksi monivalintakysymyksiä, joissa oli järjestysasteikkona Likertin asteikko. Asteikolla selvitettiin vastaajan mielipiteitä nousevilla tai laskevilla skaaloilla. Vastaaja valitsi väittämistä lähinnä olevan vaihtoehdon. (Hirsjärvi ym. 2009, 200.) Monivalintakysymyksissä käytettiin kahdessa 5-portaista Likertin asteikkoa ja yhdessä kysymyksessä 3-portaista. Kuvailevan tilastoanalyysin tulokset on esitetty sanallisen kuvailun ja johtopäätösten lisäksi havainnollistavien taulukoiden avulla (kuvio 4). Kuvaileva tilastoanalyysi tukee usein aineiston syvällisempää analyysiä. Kuvailevalla tilastoanalyysillä voidaan tulkita aineistosta ilmiöiden lukumääriä, yleisyyttä, jakaumaa sekä jäsentymistä luokkiin. (Jyväskylän yliopisto 2021.)

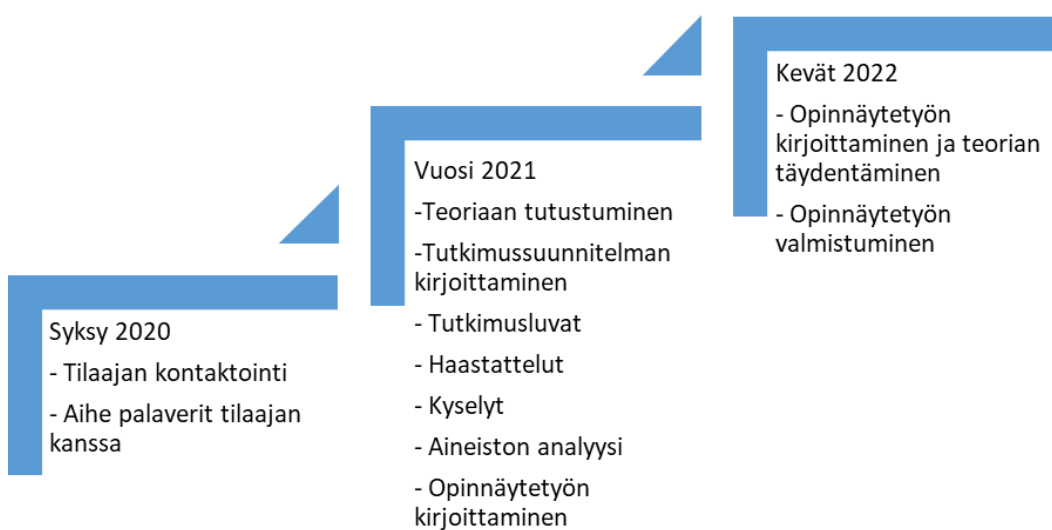
Kuvio 4. Esimerkki havainnollistavasta kuviosta.

6.8 Tutkimuksen toteutus

Ensimmäiset keskustelut Kuntien Tieran edustajan kanssa käytiin syyskuussa 2020. Keskusteluissa keskiössä oli useat tilaajaa sekä tutkijaa kiinnostavat ajankohtaiset asiat. Sote-muutos sekä tiedon jakaminen ja tiedonsiirrot nousivat vahvasti esiin keskusteluissa ajankohtaisuuden vuoksi. Sote- muutokset olivat jo joissakin kaupungeissa muuttaneet yhteistyön tekemistä ja tuleva laaja sote-muutos koskettaa monia professionaaleja eri aloilla. Kolmannella keskustelukerralla tutkimuksen kohteeksi tarkentui koulukuraattorit ja heidän tekemänsä moniammatillinen yhteistyö ja tiedonsiirto sekä sote-muutokset ja sen vaikutukset yhteistyöhön. Koulukuraattorien monipuolinen tehtäväkuva on aina herättänyt kiinnostusta työnä ja ammattina, joten tämä opinnäytetyö vie myös tutkijaa syvemmälle kuraattoreiden työn sisältöihin. Tutkimuksen kohdentumisen jälkeen alkoi teoriaan sekä aiempiin tutkimuksiin perehtyminen. Kuraattoreiden työstä on tehty viime vuosina useampia pro gradu- tutkielmia. Koska koulukuraattorin työ ei ole tutkijalle tuttua, tammikuussa 2021 suoritettiin kaksi taustahaastattelua, joissa tutkija kartoitti ylipäätään koulukuraattorien työn sisältöjä, työpäivän kulkua, työnkuvaa ja verkostoja. Tämä lisäsi tutkijan tietämystä tutkittavasta substanssista.

Opinnäytetyönsuunnitelman työstäminen aloitettiin tammikuussa 2021 ja se kesti koko kevään. Kirjoittamisen aikana täydennettiin teoretietämystä ja tutustuttiin aiempiin

tutkimuksiin. Suunnitelma valmistui kesäkuun alussa 2021. Tutkimuslupahakemuksiin, jotka osoitettiin tutkimuksen kohdeorganisaatioihin, oli liitettävä opinnäytetyösuunnitelma. Tutkimuslupa hakemukset lähetettiin sähköpostien liitteenä 16.6.2021 - 23.6.2021. Vastaukset saapuivat pitkällä aikavälillä. Ensimmäinen tuli 28.6.2021, ja viimeinen 16.9.2021 (liite 1.) Kuraattoreiden haastattelut saatiin sopia vasta tutkimuslupien saapumisten jälkeen, samoin kun kyselylinkin lähettäminen kuraattoreille sähköpostien liitteinä. Aineiston keruu haastatteluilla ja kyselyllä tapahtui syksyllä 2021. Aineiston litteroinnin ja analyysi jälkeen tutkimusraportin kirjoittaminen ja lähdeaineiston täydentäminen olivat pitkä toisiinsa kietoutunut prosessi. Tutkimus valmistui keväällä 2022 (kuvio 5).

Kuvio 5. Tutkimuksen eteneminen.

Tämän tutkimuksen aineiston keruumenetelmiksi valikoituivat sekä haastattelu että lomakekysely. Tutkimuksen haastattelut tehtiin sekä Teams-yhteydellä, että kasvokkain turvämääräykset huomioiden syys-lokakuussa 2021. Teams-yhteydellä tapahtui haastatteluista kaksi ja yksi toteutettiin paikan päällä. Haastattelukertoja oli kolme ja haastateltavia oli yhteensä neljä. Haastattelut tapahtuivat 14.9.2021, 23.9.2021 ja 5.10.2021. Haastatteluissa käytettiin keskustelun runkona tutkimuskysymyksistä johdettua teemoitettua kysymyslistaa. Haastattelut olivat kestoltaan 41–56 min. Kaikki haastattelut tallennettiin. Teams- haastattelut tallennettiin ohjelman oman tallennuksen kautta ja läsnäolo haastattelu tallennettiin sekä puhelimen sanelijalle, että kannettavalle tietokoneelle videonauhoituksena. Haastatteluissa pyrittiin pitäytymään mahdollisimman tarkasti samoissa kysymyksissä

haastattelukerrasta toiseen, mutta sanamuodot saattoivat vaihtua. Kasvokkain tapahtuneessa haastattelussa esitettiin tarkentavia kysymyksiä eniten.

Haastattelurunko oli seuraava:

- Moniammatillinen verkosto
- Tiedon jakaminen verkostoissa
- Sote-muutoksen vaikutukset

Jokaisen haastattelun loppuksi annettiin tilaisuus haastateltavalle vielä kertoa häntä pohdittavia seikkoja tutkimuksen teemoista. Tämä vapaan sanan mahdollisuus toisinaan syvensi haastattelua ja toi lisää aineistoa tutkijan käyttöön. Toisinaan se koettiin turhaksi. Haastateltaville oli toimitettu etukäteen tyhjät verkostokartat, joihin he saattoivat visualisoida verkostojaan. Teams-yhteydellä pidettyjen haastatteluiden kuraattorit olivat jo täyttäneet verkostokartan etukäteen ja he toimittivat kartat sähköpostien liitteinä tutkijalle. Kasvokkain tapahtuneessa haastattelussa kuraattori täytti karttaa samalla kun haastattelu eteni ja luovutti sen loppuksi tutkijan käyttöön.

Aineiston litteroinnissa jätettiin pois toisto- sanoja, haastattelijan ”joo”- kommentit, sekä sellaiset keskustelut, mitkä eivät kuuluneet tutkimuksen teemoihin. Aineistossa ei mainita haastateltavien työpaikkoja, kouluja, eikä työnantajatahoa tuoda esiin korostetusti. On toki selvää, että jokaisella tutkimusorganisaatiolla on erilaisia käytäntöjä sekä omia nimityksiä yhteistyötoimijoille ja näiden häivyttäminen ei ollut tarkoituksenmukaista. Aineistoa muodostui yhteensä 30 sivua rivivälillä 1,5 ja kirjasinkoon ollessa 12. Ensimmäinen haastattelu tuotti 10 sivua, toinen haastattelu 12 sivua ja kolmas haastattelu 8 sivua.

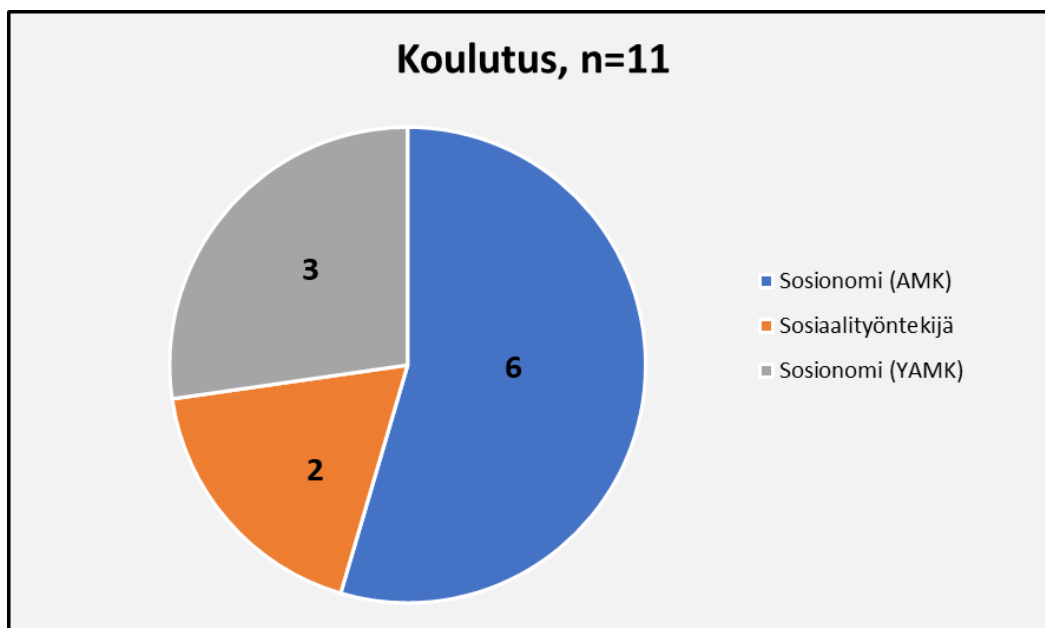
Jotta tutkimuksen aineisto olisi riittävän luotettava, oli perusteltua laatia myös kysely (liite 2.) haastatteluiden tueksi. Kyselylomake laadittiin Webropol 3.0 – ohjelmalla. Ohjelman käyttöoikeuden mahdollisti oppilaitos. Lomakkeella oli alkuun kaksi taustoittavaa kysymystä, joilla selvitettiin koulutusta ja työkokemusta. Ne toimivat puolistrukturoituina kysymyksinä, sillä molempiin oli annettu valmiita vaihtoehtoja sekä muu-vaihtoehto. Monivalintakysymyksiä oli kolme ja avoimia kysymyksiä tekstikenttineen neljän kysymyksen verran. Avoimissa kysymyksissä toivottiin vastaajan omia ajatuksia, mielipiteitä ja kokemuksia kysymykseen liittyen. Yhteensä kyselyssä oli yhdeksän kysymystä. Kyselyn esitestauksessa saatujen palautteiden myötä kyselyä muokattiin lopulliseen muotoon syyskuun alussa ja ensimmäiset kyselyt lähetettiin sähköpostitse 15.9.2021. Viimeiset sähköpostit lähtivät 17.9.2021, kun viimeinen tutkimuslupa ja yhteystiedot saapuivat. Muistutusviestejä lähetettiin kahdesti ennen kyselylinkin sulkeutumista 30.9.2021.

Aineiston keruu ja analyysi tapahtuu monesti yhtäaikaisesti, niin myös tässä tutkimuksessa. Ensimmäisen haastattelun aineisto oli jo litteroitu ja analyysiä aloitettu, ennen kuin kyselyiden vastausaika päättyi. Lopuksi valmistui viimeisen haastattelun litterointi ja sen jälkeen saattoi alkaa kokonaisuuden hahmottaminen ja lopullinen analyysi. Webropol- kyselystä saatiin suoraan vastaajien tekstit, jotka vietiin Word-pohjalle ja tulostettiin luettavaksi. Koska Webropol 3.0 -työkalu mahdollistaa myös erilaisten suodattimien käytön ja sitä myöten erilaisten raporttien tuottamisen, tässä tutkimuksessa hyödynnettiin mahdollisuutta eritellä vastauksia koulutustaustan mukaan. Koska kysymysten laatimisessa ei ollut useita taustoittavia kysymyksiä, eikä vastaajien määrä ollut riittävä, ei ollut perusteltua tuottaa muita eriteltyjä raportteja kyselyn vastauksista. Vastaukset teemoiteltiin samalla tavalla kuin haastattelujen tekstit. Opinnäytetyön kirjoittamista ohjasi aineisto ja teoriaosuutta täydennettiin koko kirjoitusprosessin ajan. Kirjoittamiseen tulleiden taukojen aikana näkökulmat tarkentuivat, teoriaan löydettiin uusia, ajankohtaisia lähteitä ja tekstiä sekä opinnäytetyön rakennetta muokattiin.

7 Lomakekyselyn tulokset

7.1 Taustoittavat tiedot

Lomakekyselyt saatekirjeineen lähtivät yhteensä 26 koulukuraattorille kolmessa eri tutkimuskunnassa syyskuussa 2021. Aikaa kyselyn vastaamiseen oli kaksi viikkoa. Vastauksia kyselylinkin sulkeutuessa 30.9.2021 oli palautunut 11 ja vastausprosentiksi tuli 42 %, mikä oli riittävä vastausprosentti tutkimuksen toteutumisen kannalta. Toki suurempi vastausmäärä olisi antanut laajemman aineiston tutkijan käytettäväksi. Kaikki kyselyn yhdeksän kysymystä olivat tarkoitettu kaikille vastaajille. Kahdella taustakysymyksellä kartoitettiin vastaajien koulutusta sekä työkokemusta koulukuraattorin tehtävässä. Vastaajista hieman yli puolet toimi kuraattorin tehtävässä sosionomi (AMK) koulutuksella (kuvio 6). Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita, joko sosionomi (YAMK) tai sosiaalityöntekijä, oli vähemmän.

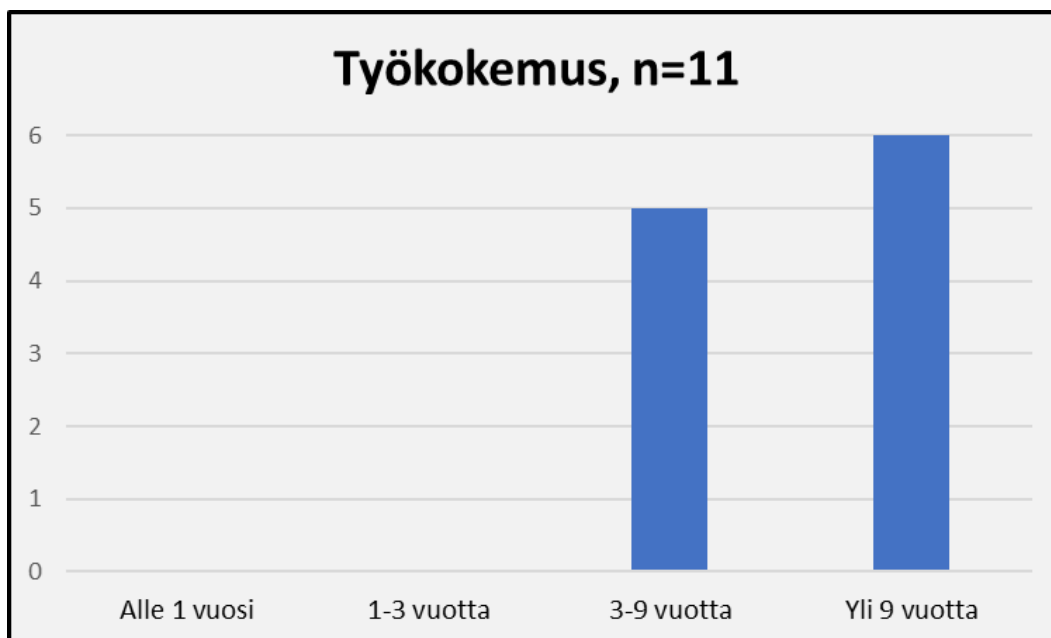

Kuvio 6. Vastaajien koulutustausta.

Koska kyselyn ensimmäisessä kysymyksessä, taustoittavassa koulutustausta kysymyksessä sekä sosiaalityöntekijät, että ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet olivat muu -vastausluokassa, jatkossa heidän vastuksensa on käsitelty yhtenä ryhmänä.

Toinen taustoittava kysymys koski kuraattoreiden työkokemusta kuraattoreina. Kyselyyn vastanneet kuraattorit olivat kaikki kokeneita työssään. Kukaan ei ollut ollut työssään alle 3

vuotta. Vastaajista alle puolet oli työskennellyt 3–9 vuotta ja enemmistö oli toiminut kuraattorina yli 9 vuotta (kuvio 7).

Kuvio 7. Kuraattoreiden työkokemus vuosina.

7.2 Yhteistyöverkostot

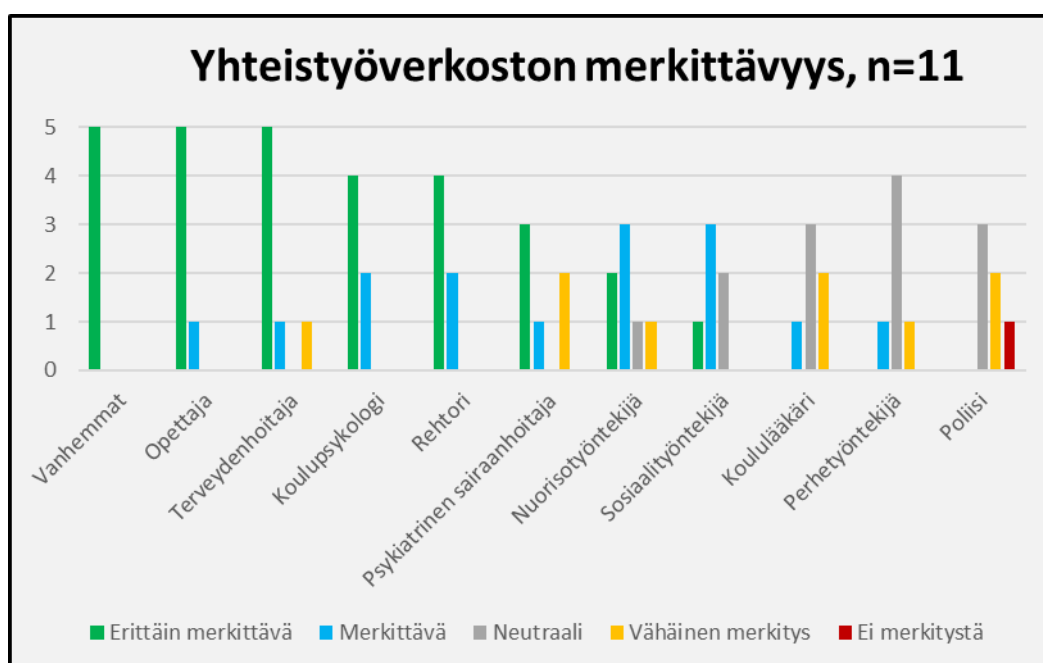
Lomakekyselyn kolmantena kysymyksenä tiedusteltiin yhteistyöverkostojen eri toimijoiden merkittävyyttä kuraattoreiden työssä (kuvio 8). Likertin asteikko lomakkeella oli 1–5. Arvo 1 tarkoitti, että nimetyllä taholla ei ollut merkitystä ja arvo 5, että yhteistyötaho oli erittäin merkittävä. Vastausvaihtoehtoja oli annettu etukäteen sekä lisäksi oli viisi tyhjää riviä muu-kohdalle, joihin vastaaja saattoi lisätä yhteistyöverkostonsa jäseniä.

Vanhemmat nousivat kaikkein tärkeimmäksi yhteistyötahoksi (5 ka). Koulun henkilökuntaan kuuluvat koulun rehtori (4,8 ka) ja opettajat (4,7 ka) olivat seuraavaksi tärkeimmät tahot. Koulun oppilashuoltoryhmään kuuluva koulupsykologi (4,7 ka) oli kyselyn mukaan myös erittäin tärkeä yhteistyökumppani. Terveystoimittaja on koettu myös tärkeäksi yhteistyökumppaniksi, sillä sen keskiarvoksi on tutkimuksessa tullut 4,6. Koululääkärin (2,9 ka) merkitys sitä vastoin ei ole samalla tavalla merkittävä tämän tutkimuksen vastaajille.

Psykiatrisen sairaanhoitajan kohdalla voidaan nähdä selkeästi tutkimuskuntien erot. Koulussa on kuusi psykiatrista sairaanhoitajaa, jotka toimivat osana koulujen oppilashuoltoa.

Muilla tutkimuskunnilla ei ole vastaavaa palvelua. Hiukan yli puolet vastaajista, on arvioinut psykiatrisen sairaanhoitajan yhteistyön erittäin merkittäväksi. Mutta kokonaisuutena psykiatrisen sairaanhoitajan merkityksen keskiarvo on 3,8. Jakauma on selvästi poikkeava muista yhteistyötahoista. Koulun ulkopuoliset yhteistyötahot ovat seuraavaksi tärkeimpiä. Sosiaalityöntekijä (3,9 ka) ja nuorisotyöntekijä (3,9 ka) ovat molemmat arvioitu tärkeiksi yhteistyöverkostoissa. Perhetyöntekijän (3,0 ka) merkittävyys ei ole tutkittaville ollut kovin suuri. Poliisin (2,5 ka) merkitys yhteistyössä oli kaikkein vähäisin.

Avoimeen muu-vaihtoehtoon oli nimetty seuraavia yhteistyötahoja: erityisopettaja, koulunkäynninohjaaja, sosiaaliohjaaja, seurakunnan nuorisotyö, perheneuvola, lastenpsykiatrian poliklinikka, nuortenpsykiatrian poliklinikka, Nuorten Matala ja verkostotapaamiset (3,5 ka).

Kuvio 8. Kuraattoreiden yhteistyötahojen merkittävyys Likertin asteikolla 1–5.

7.3 Toimivat käytänteet ja tiedon jakamisen tapojen merkittävyys

Tiedon jakamiseen on useita tapoja ja välineitä ja niiden merkittävyys vaihtelee. Kyselyn neljännellä kysymyksellä selvitettiin kuraattoreiden tiedon jakamisen tapoja ja niiden merkittävyyttä (kuviot 9). Likertin asteikko kysymyksessä 4 oli 1–5, jossa arvolla 1 ei ollut merkitystä vastaajalle ja arvo 5 oli erittäin merkittävä. Seuraava kysymys, numero 5, oli avoin tekstikenttä ja siinä pyydettiin kuvaamaan toimivaa tiedon jakamisen käytännettä. Tässä

luvussa selvitetään molempien kysymysten vastauksia, koska ne liittyvät vahvasti toisiinsa. Tiedon jakamisen teeman alaluokiksi muodostui kaikenlaiset tapaamiset kasvokkain, erilaiset sovellukset ja muut digitaaliset välineet sekä perinteinen kirje.

Henkilökohtaiset keskustelut kasvokkain (4,9 ka) sekä kokoukset kasvokkain (4,6 ka) on koettu erittäin tärkeiksi tavoiksi viedä tietoa eteenpäin. Vastauksissa kuvattiin, miten monialaisen verkoston kokoaminen asian, oppilaan, ympärille ja siinä tiedonsiirrosta sopiminen yhdessä asianosaisten kanssa on toimiva käytänne. Avoimeen muu- vaihtoehtoon (5 ka) oli kirjattu kaksi kertaa verkostopalaverit, joissa on huoltaja ja oppilas mukana.

Mikään ei kuitenkaan korvaa yhteistyön merkitystä esim. verkostopalaverien oppilaiden asioissa eteenpäin viemisessä.

Verkostopalaverit eri yhteistyökumppaneiden ja perheen kesken.

Wilma- tietojärjestelmä oli arvioitu kaikkien vastaajien toimesta erittäin merkittäväksi tiedon jakamisen välineeksi, niin että jokainen vastaaja oli antanut sille arvoksi 5. Avoimissa vastauksissa viisi vastaajaa mainitsi Wilman. Eräs vastaaja kuvasi, kuinka Wilmalla saadaan tavoitettua koko koulun henkilökunta, huoltajat ja oppilaat. Wilmassa on avattu myös viestiketjuja, joihin voidaan nopeasti kirjata pienetkin asiat, kun tilanteet vaativat tiivistä yhteistyötä. Vastauksissa kuvattiin, miten merkittävää on, että sähköisestä viestinnästä jää jälki, dokumentti, mihin voi tarvittaessa palata. Sähköisen viestinnän koettiin myös nopeuttavan asioiden eteenpäin viemistä.

Wilmaohjelman kautta jaetaan suht hyvin infoa sekä jollain kouluilla selkeä viikkotiedote.

Toimivat tiedonjakamiseen liittyvät käytänteet ovat wilmaviestit ja muu sähköinen viestintä.

Samalla on helppo tsekata mitä aikaisemmin on puhuttu/sovittu.

Puhelin on nopea ja sillä tavoittaa nykyään lähes jokaisen. Puhelimen (4,6 ka) merkitys oli myös merkittävä kuraattoreiden tiedon jakamisen välineenä.

Puhelu on myös edelleen toimiva väline.

Useimmiten verkostoneuvotteluiden välillä tietoa vaihdetaan puhelimitse, wilmassa ja kasvokkain.

Teams-viestintä on korona – aikana lisääntynyt myös kouluissa. Tämä näkyy myös vastauksista, sillä Teams- viestintä (3,5 ka) oli seuraavaksi merkittävin tiedon jakamisen muoto. Kyselystä tosin voi huomata, että Teams jakoi selvästi mielipiteitä, sillä 9 % vastaajista oli sitä mieltä, että Teams -viestinnällä ei ole merkitystä. Kaikki vaihteluvälin arvot saivat ääniä niin, että 27 % vastaajista piti Teams-viestintää erittäin merkittävänä. Samoin sähköpostiviestintä (3,4 ka) sai ääniä kaikille arvoille ja vain 18 % vastaajista piti sähköpostia erittäin merkittävänä tiedonvälityksen tapana. Whatsapp-sovellusta (2,2 ka) ei ole koettu kovinkaan merkittävänä tekijänä tiedon jakamiseen.

Teams on ollut hyvä väline etätyöskentelyyn.

Sähköposti ja salattusähköposti toimii koulujen ulkopuolisten (perheiden sosiaalityö, lastensuojelu, perheneuvola, Nuorten Matala jne.) tahojen kanssa.

Myös infoiluun on luotu whatsapp viestiketjuja.

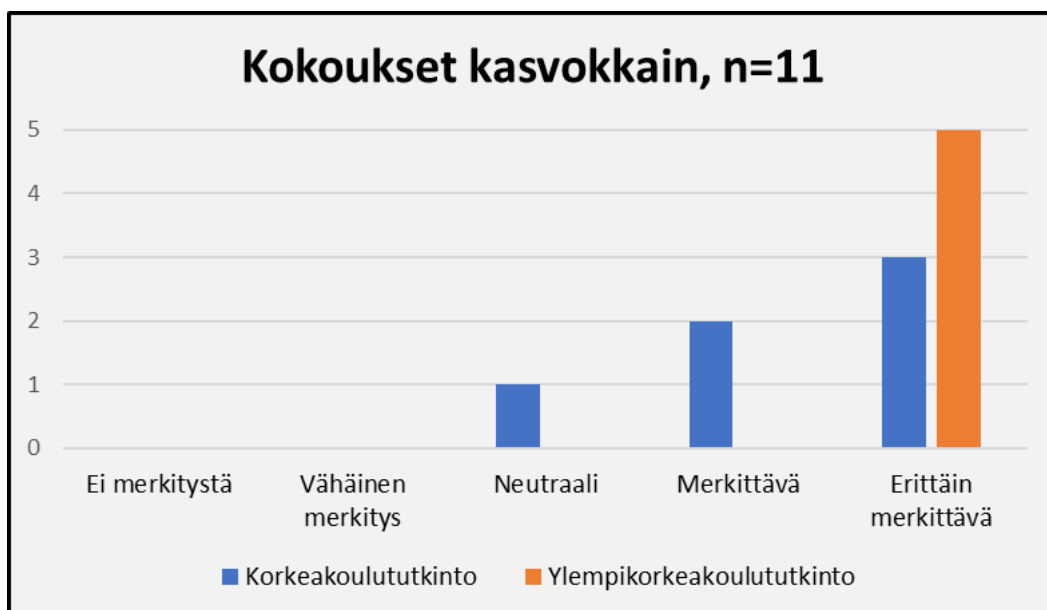
Kaikkein vähiten merkittävä tiedon jakamisen tapa oli perinteinen kirje (1,9 ka). Avoimissa vastauksissa kirjettä ei ole mainittu ollenkaan. Avoimissa vastauksissa perinteiset ohjauslomakkeet on koettu merkittäviksi, ja ne puoltavat edelleen paikkaansa koulumaailmassa. Useassa vastauksessa korostettiin yhteisen sopimisen merkitystä tiedon jakamisessa. Monialaisen verkoston kokoaminen ja yhteistyökumppaneiden kanssa tiedon jakaminen lisää yhteistä ymmärrystä asiaa kohtaan.

Yleensä perheen ja verkoston kanssa sovitaan, miten tietoa jaetaan verkoston sisällä ja kuinka usein.

Kuvio 9. Tiedon jakamiseen käytettävät tavat ja niiden merkittävyys Likertin asteikolla 1–5.

Kun tiedon jakamisen tapoja ja merkittävyyttä tarkastellaan suhteessa koulutustaustaan, nousee esiin eräs seikka. Sosionomi (AMK) taustaiset kuvaavat avoimissa vastauksissa laajasti Wilman merkittävyyttä tiedon jakamisessa, kun taas vastaavasti sosionomi (YAMK) koulutuksen saaneilla sekä sosiaalityöntekijän pätevyyden omaavilla, korostuu avoimissa kysymyksissä ja strukturoidussa kysymyksessä henkilökohtaiset kohtaamiset sekä verkostopalaverit ja monialaiset yhteistyöpalaverit (kuvio 10). Muissa tiedon jakamisen tavoissa ja yhteistyöverkostojen merkittävydessä ei noussut esiin erityisiä eroja vastaajien koulutustaustojen mukaan.

Kuvio 10. Kokoukset kasvokkain tiedon jakamisessa koulutustaustan mukaan Likertin asteikolla 1–5.

7.4 Tiedon jakamisen haasteet

Avoimella kysymyksellä kysyttiin tiedon jakamisen haasteista, joita kuraattorit ovat kohdanneet. Tämän kysymyksen vastauksissa ei noussut koulutustausta mitenkään esiin, vaan vastauksen teemoittelu kattaa kaikki vastanneet. Tiedon jakamisen alaluokat muodostuivat *asioiden sopimisesta ja haasteiden syistä*. Kun tiedon jakamisen käytännöistä on sovittu moniammatillisessa verkostossa, ei haasteita esiinny vastaajien mukaan. Yhdessä sopiminen ja sopimusten kirjaaminen lisäävät asioiden sujuvuutta ja tiedon jakamisen onnistumista.

Haasteita tulee, jos asioista ei sovita ja tiedonjakaminen unohtuu pitkäksi aikaa.

Haasteeksi on mainittu kiire ja aikataulujen yhteen sovittamisen vaikeudet. Ihmisiä on koettu haastavaksi ylipäättään tavoittaa. Kiireinen työelämä vaikuttaa myös siihen, että viesteihin Wilmassa tai sähköpostissa ei vastata ollenkaan tai niihin vastataan pitkän ajan kuluessa. Puhelimellakaan ei saada tavoiteltavaa henkilöä kiinni, vaan soitellaan edestakaisin useaan kertaan. Tämä turhauttaa.

Puhelimesta jonkun henkilön tavoittaminen on välillä hankalaa.

Aikataulujen yhteensovittaminen, hektisinä aikoina yhteisen neuvotteluajan löytäminen.

Kuraattorit kuvaavat vastauksissaan haasteista, jotka kertovat johtuvan unohduksista. Toisin sanoen, he ovat kokeneet, että kuraattori tai kouluyhteisö on unohdettu verkostoista. Erityisesti tämä on näyttäytynyt, kun oppilas on ohjattu eteenpäin jonkin muun palvelun piiriin. Jos kuraattorilla on useampi toimipiste vastuullaan, on tiedon jakamisessa myös haasteita. Kuraattori saatetaan unohtaa kutsua mukaan, koska hänen ei koeta kuuluvan ”koulun kalustoon”.

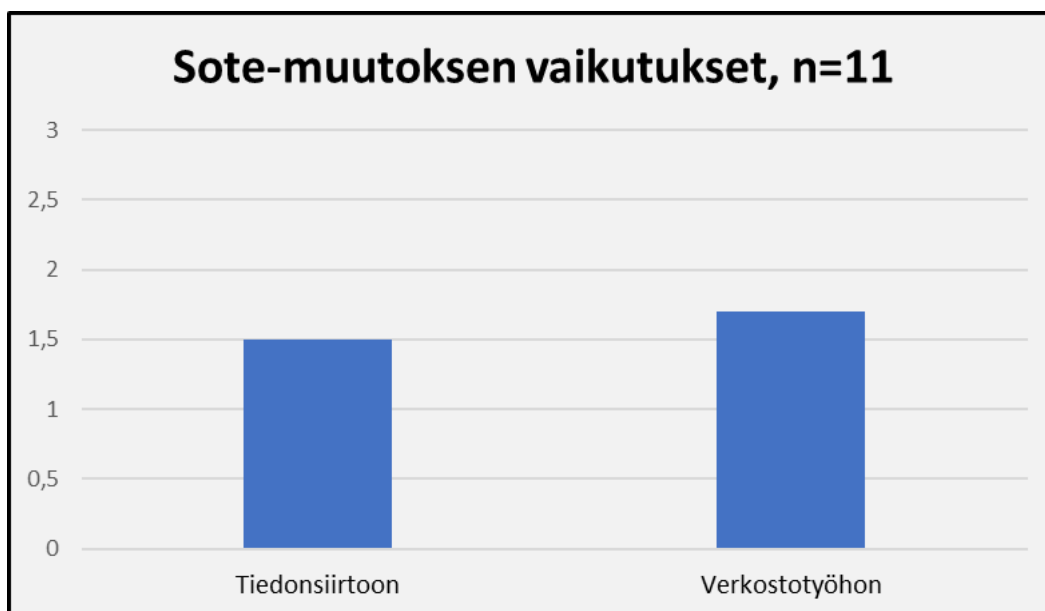
Myös tieto ei aina välttämättä kulje koulun sisällä kaikille työntekijöille.

Eräs vastaaja kertoi, miten hän kokee suurimmaksi haasteeksi sen, että kaikilla yhteistyötahoilla ei ole samat tiedot kulloisestakin tilanteesta. Terveystieteiden tutkimuskeskus on kyselyssä ainoa nimetty yhteistyötaho, jonka tiedonkulussa on vastaajat kokeneet haasteita.

Terveystieteiden tutkimuskeskus ei luovuta lasta koskevia merkittäviä tietoja koululle, vaikka se olisi olennaista koulun tuen kannalta.

7.5 Sote-muutoksen vaikutukset tiedonsiirtoon ja verkostotyöhön

Kysymykset 7 ja 8 koskivat tutkimusorganisaatioissa aiemmin tapahtuneiden sote-muutosten vaikutuksia tiedonsiirtoon ja verkostotyöhön. Kysymyksessä 7 vastaajat saattoivat valita 3-portaisesta Likertin asteikosta, jossa arvo 1 merkitsi, että sote-muutos ei ollut vaikuttanut mitenkään, arvo 2 tarkoitti, että muutoksella oli ollut merkitystä ja arvo 3 tarkoitti, että muutoksella oli ollut suuri merkitys. Vastaajat olivat kokeneet, että vaikutuksia oli ollut hieman enemmän verkostotyöhön kuin tiedonsiirtoon (kuviot 11).

Kuvio 11. Sote- muutoksen vaikutukset tiedonsiirtoon ja verkostotyöhön Likertin asteikolla 1–3.

Kysymyksessä 8, joka oli avoin kysymys, vastaajia pyydettiin kuvaamaan sote-muutoksen vaikutuksia. Kaikkiaan sote-muutoksen vaikutukset ovat olleet vähäisiä tai vaikuttaneet jonkin verran. Teemoittelun alaluokkina olivat *alkuvaiheen haasteet* sekä *muutoksen pysyvämät vaikutukset*. Muutoksen alkua kuvattiin haastavaksi. Asiantuntijoita oli vaikea tavoittaa, heidän yhteystietojaan ei löytynyt ja kokonaisuudessaan alussa yhteistyön ja tiedonsiirron koettiin vähenevän. Useammassa vastauksessa kuvattiin uuden sote-organisaation henkilöstön vaihtuvuudesta johtuneita vaikeuksia. Tämän on vaikuttanut verkostotyöhön negatiivisesti. Alun haasteeksi oli kuvattu myös erilaisia uusia ohjeita, joita moniammatillisen verkoston jäsenillä oli ollut liittyen tiedonsiirtoon ja erilaisiin palavereihin osallistumisiin.

Ennen sote- muutosta ihmisten yhteystiedot oli helpompi löytää, kun oltiin samaa organisaatiota.

Verkostotyöhön vaikeutta siinä mielessä, että henkilöstö on ollut kovin vaihtuvaa.

Ajan kuluessa tilanteet ovat vastaajien mukaan vakiintuneet ja toimijat ovat löytäneet toisensa uudelleen. Tiedonsiirto ja yhteistyö palautuivat ennalleen ja erään vastaajan mukaan verkostotyö oli myös tehostunut organisaatiomuutoksen myötä. Terveystieteiden osallisuutta verkostotyöhön sote-muutoksen jälkeen kaipasi eräs vastaaja. Neljä vastaaja kuvasi, että eivät huomanneet sellaisia muutoksia, mitkä olisivat vaikuttaneet omaan työhön.

7.6 Tulevat sote-muutokset

Kyselyn viimeisessä avoimessa kysymyksessä, numero 9, kysyttiin, miten vastaajat arvioivat tulevan sote-muutoksen vaikuttavan tiedon jakamiseen ja verkostotyön käytänteisiin? Tässä kohtaa vastaajat olivat teksteiltään kaikkein lyhyimpiä ja niukkasanasimpia. Teemoittelu tuotti alaluokat *muutoksen odotusta*, *neutraaleja kommentteja* ja *konkreettisia muutostoiveita*. Vastauksista saattoi kuitenkin todeta, että alussa on odotettavissa jälleen haasteita ja sekavuutta. Mutta kokonaisuutena vastausten henki on odottava. Useampi vastaaja on todennut, että ei osaa sanoa, ei pysty kuvittelemaan tulevaa tai toivoo, että mikään ei muuttuisi. Eräs vastaaja toivoi, että tuleva sote ei tekisi tärkeästä kuraattorin työstä yhtään vaikeampaa tai haastavampaa.

Varmasti tulee alkuun käynnistysvaikeuksia ja kaikki hidastuu hetkeksi muutoksen astuessa voimaan.

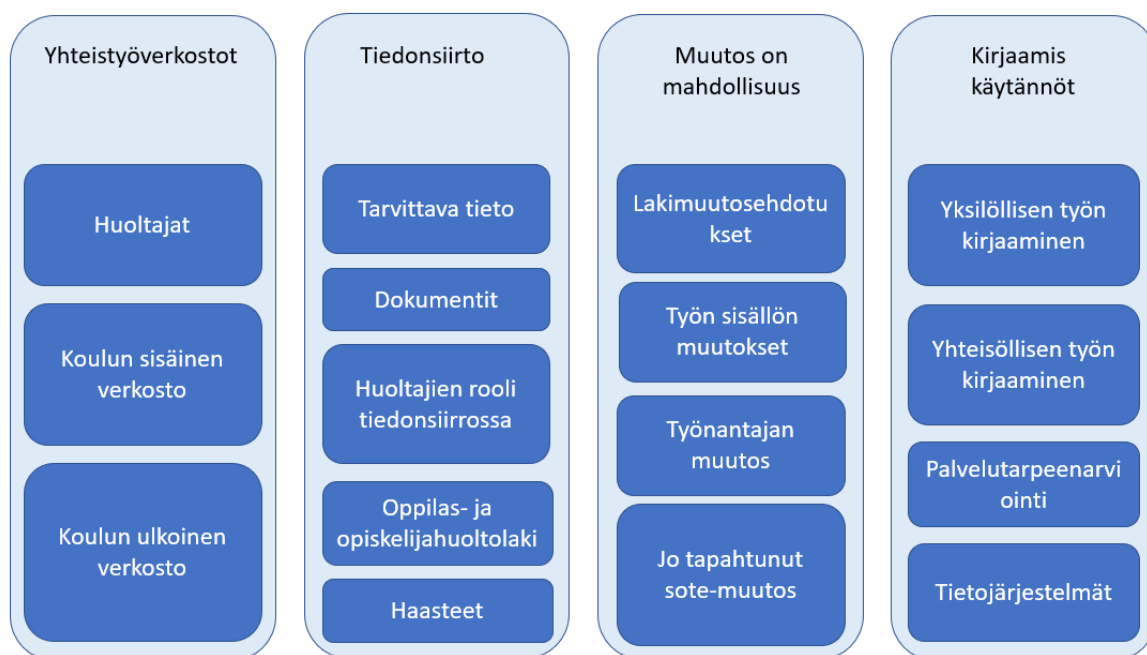
En uskalla arvioida tulevaisuutta, mutta toivoisin, ettei mennä huonompaan suuntaan.

Tulevan sote-muutoksen arvioidaan tuovan enemmän myönteisiä asioita kuin kielteisiä. Toivotaan, että yhtenäiset järjestelmät ja käytänteet luovat ajan myötä uuteen organisaatioon yhtenäisyyttä mm. kirjaamiskäytänteiden myötä. Kaksi vastaajaa arvio yhteistyön helpottuvan sote-toimijoihin päin, koska työnantajaorganisaatio on sama.

8 Haastattelujen tulokset

8.1 Teemat

Aineiston analyysissä toteutettu teemoittelu tuotti neljä eri teemaa: yhteistyöverkostot, tiedonsiirto, muutos on mahdollisuus- teeman ja kirjaamiskäytännöt (kuvio 12). Yhteistyöverkostot- teema muodostui kolmesta alaluokasta: huoltajista, koulun sisäisestä verkostosta ja koulun ulkopuolisesta verkostosta. Tiedonsiirto koostui viidestä eri alaluokasta, jotka ovat kuraattoreiden tarvitsema tieto, dokumentit, huoltajien rooli tiedonsiirrossa, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki sekä tiedonsiirron haasteet. Muutokset lainsäädännössä, muutos työnantaja tahossa, muutokset työn sisällössä sekä aiemmin tapahtunut sote-muutos olivat alaluokkina muutos on mahdollisuus- teemaan. Neljäs teema käsitteli kirjaamiskäytäntöjä. Teeman alaluokkina olivat yksilöllisen työn kirjaaminen, yhteisöllisen työn kirjaaminen, palvelutarpeen arviointi sekä tietojärjestelmät.

Kuvio 12. Aineiston teemat.

8.2 Yhteistyöverkostot

Selkeästi nousi esiin, miten kuraattorit toimivat koulun sisäisissä verkostoissa ja kuinka he vastaavasti kuvasivat verkostojaan koulujen ulkopuolella. Kaikki haastateltavat kuvasivat yhteistyöverkostojensa tärkeimmiksi kumppaneiksi oppilaan huoltajat tai muut nuoren tai lapsen arjesta vastaavat lähiaikuiset. Huoltajien merkitys yhteistyön mahdollistajina tai es-täjinä nousi esiin useasti haastatteluissa. Kun huoltajat ovat myöntyväisiä yhteistyöhön, monet asiat etenevät ja samalla tieto kulkee tarvittavien tahojen kesken. Seuraavaksi tärkeim-mät yhteistyökumppanit löytyivät kaikilta haastateltavilta fyysisesti hyvin läheltä. Tutkimus-organisaatioiden erilaisista rakenteista johtuen laaja joukko eri alojen ammattilaisia, jotka kaikki työskentelevät kouluissa. Näitä olivat opettajat, erityisopettajat, laaja-alaiset erityis-opettajat, S2-opettajat, rehtorit, psykologit, kouluvalmentajat, opinto-ohjaajat, koulutervey-denhoitajat, koululääkärit ja psykiatriset sairaanhoitajat. Osasta heistä muodostuu oppimis-, oppimisen koulunkäynnin työryhmää tai oppilashuoltoa organisaatiosta riippuen. Eräässä tutkimusorganisaatiossa kuraattorit tekivät tiiviisti työparityötä, jolloin kuraattori ja psykologi muodostivat työparin työskennellen samoilla kouluilla ja luonnollisesti psykologi oli tuolloin läheisin yhteistyökumppani. Toisessa organisaatiossa psykiatrinen sairaanhoitaja eli psyyk-kari koettiin lähimmäksi yhteistyökumppaniksi koululla.

Meillä on oppilashuollon tiimi, missä on kuraattoreita ja psykologeja ja oppi-lashuollon esimies.

Haastatteluissa tässä kohtaa muistettiin kollegoiden ja oman esimiehen, vastaavan tai joh-tavan kuraattorin, merkitys verkostoyhteistyössä. Myös muiden perusopetuksen tai sivistyk-sen hallinnon asiantuntijoiden osaamista eräs haastateltava kertoi hyödyntävänsä ajoittain. Yksi haastateltava kuvasi esimiehen taustatuen olevan tarpeen vaikeissa tilanteissa. Eräässä organisaatiossa kuraattorit kohtasivat laajemmin maakunnan laajuisesti, eli ei vain oman kunnan sisällä.

Koulujen ulkopuolella olevat kuraattoreiden moniammatilliset verkostot levisivät moniin suuntiin. Jokaisella tutkimusorganisaatiolla oli omia rakenteellisia palveluita, joihin kuraat-toreilla oli kiinteää yhteistyötä. Nämä olivat yleensä nuorisopalveluiden tai liikuntapalvelui-den palveluita tai yksittäisiä työntekijöitä. Eräs haastateltava kuvasi, miten nuorisopalvelui-den työntekijöiden kanssa yhteistyössä toteutettavat luokkien yhteisöllistä hyvinvointia li-sääviä 7-luokkalaisten ryhmäytyksiä syksyisin. Nuorisopalveluiden merkitys myös

yksilöllisessä oppilashuollossa mainittiin tärkeäksi esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa nuoren perhe on kohdannut kriisin. Kuraattoreiden sote-yhteistyöverkostosta nimettiin ensimmäiseksi sosiaalipuolen lapsiperheiden palvelut. Perhetyö, perheiden sosiaalityö, lapsiperheiden sosiaalityö, arjentuki sekä lastensuojelu. Nimikkeet ja palvelumuodot riippuivat sote-kumppanin palvelurakenteista, mutta jokainen haastateltava kertoi tekevänsä moniammatillista yhteistyötä näiden sosiaalialan ammattilaisten kanssa. Perheneuvolan merkitys yhteistyöverkostossa vaihteli. Osa kertoi, että yhteistyö on vähäistä. Asiakkuus ikään kuin siirretään perheneuvolaan ja yhteistyö on enemmän psykologien vastuulla. Toinen kuvasi myös yhteistyötä olevan harvakseltaan, mutta kun sitä on ollut, kuraattori kuvasi yhteistyön olleen erittäin hedelmällistä ja onnistunutta. Psykiatrisen tuen moniammatillista yhteistyötä ja tiedonsiirtoa toteutettiin sekä lasten- että nuortenpsykiatrian kanssa.

Sitten kun ollaan palaveri pidetty tai huoli viety sinne, niin usein perhetyön henkilöt, jos he työskentelee perheen kanssa, niin on aika luonnollista, että ovat meihin sitten yhteydessä tai me pidetään heidän kanssa sitten yhteyttä ja perhesosiaalityön työntekijät.

Yhteistyöverkostoja kuraattoreilla oli myös kolmannen sektorin toimijoiden, seurakunnan nuorisotyön sekä poliisin kanssa. Nämä yhteistyötahot toimivat yleensä kohdistetusti yhteisöllisen hyvinvointityön merkeissä. Haastateltavat kertoivat muun muassa yhteisöllisistä päihdevalistuksista kolmannen sektorin yhdistyksen kanssa, joka on toiminut jo pidemmän aikaa. Toisinaan tilanne jossakin luokassa tarvitsee esimerkiksi kohdennettua prosessia, vanhempainiltaa tai leirikoulua, jolloin yhteistyötahot valitaan luokan tai ryhmän tarpeen mukaan. Seurakunnan nuorisotyö toimii koulukuraattorin kanssa yhteisöllisen hyvinvointityön tukena muun muassa ryhmäytyksellä lukuvuosien alussa.

8.3 Tiedonsiirto

Kun tutkija pyysi haastateltavia kertomaan tiedonsiirrosta, haastatteluissa vastaajat miettivät ääneen, mitä tietoa he ylipäättään tarvitsevat ja mitä ilman he selviävät. Kuraattorit määrittivät tarvittavaksi tiedoksi sen, joka on välttämätöntä opetuksen järjestämisen kannalta. Näihin liittyivät tiedonsiirrot oppilashuollossa ja moniammatillisessa verkostotyössä. Opetajat tuottavat myös kuraattoreille tietoja oppilaista, mutta sen vastaaja kuvasi pedagogiseksi tiedoksi. Eräs haastateltava kertoi saavansa mielestään kaiken tarvittavan tiedon yhteistyöverkostoiltaan ja se riittää. Opetuksen järjestämisen kannalta tarvittavan tiedon

kulkeminen oli hänen kuvauksensa mukaan sujuvaa. Moniammatillisen ryhmän kokoontumisissa jokainen tuo esiin oman tietonsa ja näkökulmansa käsiteltävästä asiasta. Oppilaan, huoltajien, koulupsykologin tai luokanopettajan tieto tilanteesta lähtee asianosaisen roolista käsin.

Haastateltavat korostivat huoltajien merkitystä tiedonsiirron mahdollistajina tai estäjinä. Jos huoltajat eivät salli esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden pitävän yhteyttä kouluun, jää opetuksen järjestäjä ilman heidän tietojaan. Onneksi näitä tapauksia on kuraattoreiden kertoman mukaan harvoin. Kun asiat perustellaan, puhutaan auki ja sanoitetaan selkeästi oppilaat ja huoltajat ymmärtävät, minkä vuoksi tiedonsiirtämisellä asiantuntijoilta toiselle on merkitystä. Tämä lisää osallisuuden kokemusta omassa asiaan oppilaan ja huoltajien taholla.

Kun heille selittää sitä, miksi jostain asiasta näkis, että on hyvä, että täällä koulussa, vaikka opettajat myös tietää, niin en mä oo kokenut, että ikinä ois kielletty.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) on tullut voimaan vuonna 2014. Haastateltavat kertoivat sen selkiyttäneen paljon tiedonsiirtoon liittyviä käytäntöjä. Kuraattorit0 kertoivat, että kun lupakäytännöt tiedonsiirtoon on sanoitettu ja dokumentoitu esimerkiksi palaverin alussa, tiedonjako on ongelmattomaa tietyn kyseisen verkoston ja kyseisen asian osalta.

Siinä on jotenkin se ajatus, että kaikilta otetaan lupa, että voi olla läsnä siinä palaverissa ja siihen lupaan niinku kirjataan, missä asioissa sitä tietoa voi vaihtaa. Ja käsittääkseni lain mukaan sitä voi vaihtaa niissä asioissa, minkä vuoksi se palaveri on koottu ja mitä siinä on keskusteltu niiden henkilöiden kesken, jotka on olleet siinä palaverissa.

Mikään tieto moniammatillisista ryhmistä ei kulje, jos kuraattori ei suuren oppilasmäärän vuoksi ehdi osallistua ryhmien palavereihin. Suuri työmäärä, joka ei jätä aikaa moniammatillisille yhteistyöryhmille, on eräs tiedonkulkemisen este. Toinen asia, jonka haastateltavat toivat esiin, oli sosiaali- ja terveystoimijoiden suuri vaihtuvuus. Kun yhteistyö alkoi monta kertaa alusta, ei tieto kulkenut sujuvasti. Vaihtuvuus turhautti ja haittasi tiedonkulkua.

Haastateltavat tunnistivat hokeman, että tietoa ei saada riittävästi, mutta kuitenkin kuvasivat tiedonkulkua moniammatillisissa verkostoissa pääsääntöisesti jouhevaksi.

Tiedonsiirrosta kertoessaan eräs haastateltava kuvaili organisaatiossaan käytössä olevaa lomaketta, joka toimii hänen kertomansa mukaan hyvin. Lomakkeen toimittaa oppilaitoksen oppilashuoltoryhmään se, jolla huoli on herännyt. Lomakkeeseen on kerätty vanhempien, oppilaan sekä huolen ilmaisijan näkemykset, sekä vanhempien lupa käsitellä asiaa oppilashuollossa. Toisinaan huoli koululla on sellainen, että se vaatii osakseen ulkopuolista osaaamista tai tukea ja silloin tieto koulun huolesta siirtyy lastensuojeluilmoituksen myötä sosiaalitoimen käsiteltäväksi. Haastateltava kertoi, miten sosiaalitoimesta on esitetty toive kirjallisen ilmoituksen jättämisestä, vaikka muutoinkin olisi oltu yhteydessä. Lastensuojeluilmoituksen myötä kuraattorit ovat siirtäneet tietonsa ja huolensa eteenpäin. Kuraattorit kertoivat voivansa tiedon siirron jälkeen vain odottaa asioiden etenemistä ja luottaa oikean kulkevan perille.

Kun me yhteydenotto tehdään ja se palvelutarpeen arvio alkaa niin he sitten joko ovat meihin yhteydessä tai eivät ole.

8.4 Muutos on mahdollisuus

Kaikki haastateltavat kertoivat, että tuleva sote-muutos on aiheuttanut keskustelua. Kun tutkija pyysi tarkentamaan, millaista keskustelua, vastaukset vaihtelivat. Erästä vastaajaa pohditutti mahdolliset muutokset esimies tehtävissä, toista fyysisesti laaja sote-alue ja kolmatta kirjaaminen ja sen käytännöt. Mutta ajatus ja tunnelma haastatteluissa olivat tulevaisuuteen suuntaavia ja odottavia. Lausunnoissa kuitenkin korostettiin, että muutoksella ei haluta vielä kovin vaivata päätä, mutta myönnettiin, että se silti mietityttää. Keskustelua on käyty monilla tasoilla, kollegoiden kanssa sekä esimiesten kanssa. Eräs haastateltava kuvasi, kuinka esimies välittää nopeasti saamansa tiedon kuraattoreille ja tutkijalle jäi tunne, että kuraattori luottaa esimiehen toimivan heidän parhaakseen niin pitkälle kuin esimiehen valtuudet tilanteessa riittävät. Yleensä suhtautuminen tulevaan oli neutraali tai lievän positiivinen.

Että tiedostan sen, että meidän ammattiryhmä ja myös koulupsykologit ovat vastustaneet tätä soteen siirtymistä, mutta mun mielestä siinä on kyse siitä, että ei oo ehkä ymmärretty, että me ollaan niitä sosiaalipalveluita.

Soteen siirtyminen tarkoittaa, paitsi työnantajaorganisaation muutosta, myös muutosta kuraattorin roolissa kouluyhteisön näkökulmasta. Eräs haastateltava mietti, miten tulevassa sotessa kuraattori on ikään kuin ulkopuolinen asiantuntija koulumaailmassa, koulukuraattorin mahdollisuudet tuoda näkyväksi koulun epäkohtia ja nostaa ongelmia esiin lisääntyy ilman että kuraattoreilla olisi eturistiriitaa työnantajatahon kanssa. Toisinaan koulu itsessään saattaa tuottaa ongelmia, jotka mahdollisesti työllistävät muita sosiaali- tai terveyspalveluita. Haastateltava toivoi sote-muutoksen johtavan siihen, että sote- kontekstista käsin johdettavat kuraattoripalvelut tunnistetaan paremmin sosiaalipalveluksi valtakunnallisesti. Toisaalta sote-muutos toi vastaajalle myös uhkakuvan siitä, kuinka mielenterveyspalveluita tai muita yksilökäyntejä terveydenhuollon puolelta siirretään kouluhin ja sitä myöten sosiaalitiön osaaminen jää alisteiseksi terveydenhuollolle. Yksi oleellinen käytännön huoli kuraattoreilla oli siitä, missä he tulevaisuudessa fyysisesti tulevat työskentelemään. Kuraattorin työn kannalta ei ole samantekevää, missä hänen työpisteensä sijaitsee. Sekä yhteisöllinen, että yksilöllinen työ tapahtuu pääsääntöisesti koulupäivän aikana kouluissa. Haastateltavat toivoivat kaikki voivansa jatkaa fyysisesti siellä missä olivat haastatteluhetkelläkin, kouluissa, oppilaiden tavoitettavissa ja yhteistyöverkoston saatavilla. Kuraattoreiden lähin yhteistyöverkosto on myös kouluilla ja sekin puoltaa jatkuvuutta tässä asiassa heidän näkökulmastaan.

Konkreettisesti tapahtuva työn muutos oli myös haastateltavilla mielessä. Eräs haastateltava kertoi toimivansa kuraattorina esiopetuksesta 9- luokkalaisille. Hän kuvasi työtään monipuoliseksi ja pitkäjänteiseksi voidessaan seurata oppilaan matkaa pienestä eskarista peruskoulun loppuun. Mahdollisesti muuttuva työnkuva voi kaventaa tämän vain ylä- tai alakoulun kuraattoriksi. Haastatteluissa nousi esiin mahdollisesti kuraattoreille tuleva uusi työtehtävä, palvelutarpeenarvointi. Siihen menevä aikaresurssi huolestutti kuraattoreita. Toisilla oli jo kokemusta palvelutarpeenarvion laatimisesta, toisilla ei. Mahdolliseen uuteen työtehtävään suhtauduttiin kuitenkin neutraalisti ja toivottiin työmäärän kompensoituvan josain muualla. Mutta jos työ muuttuu jotenkin oleellisesti, ei vähenevän asiakasmäärän katsottu voivan antaa suoranaisesti lisää työaikaa esimerkiksi yhteisölliseen työhön.

Tässähän on myös puhuttu, että me oltaisiin sitten mukana tekemässä niitä palvelutarpeenselvityksiä. Vähenee asiakkaat täältä, sitten ikään kuin tulee sitten lisää työtä.

Et kuraattoreillekin mietittiin jossain vaiheessa ihan palvelutarpeenarviointeja, mikä lisäis vaan sitä yksilötyötä entisestään.

Haastateltava kertoi, että korona -pandemia on vaikuttanut hänen kohdallaan siihen, kuinka yhteisöllinen työ on jäänyt sivummalle ja yksilötyön tarve on ollut suuri. Kuraattori ei ole voinut mennä luokkiin ja yhteisölliset oppitunnit ovat jääneet pitämättä. Haastattelussa tuotiin esiin huoli yhteisön hyvinvointityön ja yksilökohtaisen työn tasapainottelusta. Edellä mainittujen palvelutarpeen arvioiden laadinnan ajateltiin vievän työtä vielä enemmän yksilötyön suuntaan. Haastateltavat kuvasivat, miten useasti rakenteellinen ja suunnitelmallinen yhteisöllinen työ koko luokan tai ikäluokan kanssa on tuottanut tuloksia niin, että yksilötyön tarve on vähentynyt tai poistunut kokonaan.

Lakiehdotuksen mukaiset oppilasmäärien mitoitukset saivat haastateltavilta positiivisen vastaanoton. Koettiin, että vähempi määrä oppilaita per kuraattori mahdollistaisi tasalaatuisemmat palvelut, kun yksittäisellä kuraattorilla olisi aikaa enemmän osallistua mm. verkostoyhteistyöhön. Tutkimuksen aikana osassa tutkimusorganisaatioista oli oppilasmääriä jo tasattu ja vähennetty, toisissa ei ollut vielä kuraattori kohtaisia oppilasmääriä muutettu. Eräs haastateltava kertoi toimivansa tällä hetkellä 900 oppilaan koulukuraattorina. Pätevyyksiin haastateltavat suhtautuivat rauhallisesti ja kaikilla heillä oli ylempikorkeakoulututkinto. Osassa tutkimusorganisaatioita myös kaikilla muilla koulukuraattoreilla oli ylempikorkeakoulututkinto.

Toi (mitoitukset) on niinku semmonen positiivinen asia. Tottakai ja ilman muuta, koska syksy on ollut tosi työntäyteinen.

Meillä on esimerkiksi kaikilla kuraattoreilla ylempikorkeakoulututkinto ja siitä on haluttu pitää kiinni.

Tulevaa sote-muutosta ylipäättään odotettiin mielenkiinnolla. Haastateltavat toivat esiin ymmärtävänsä sen, että muutoksen alku tulee mahdollisesti olemaan kankeaa ja sekavaa. Mutta vastaajat luottivat puheissaan siihen, miten alkuvaikeuksien jälkeen muutos tuo kuitenkin positiivisia vaikutuksia. Myönteisiä odotuksia kohdistui erityisesti tiedon jakoon ja verkostotyöhön. Nykyiset soten alaiset yhteistyökumppanit ovat tulevaisuudessa samassa organisaatiossa ja tämä seikka toi luottamusta yhteistyön ja tiedonsiirron sujuvuuteen

tulevaisuudessa. Uskoa tulevaan lisäsi ajatus siitä, että kuraattoripalvelut tunnustetaan vahvemmin sosiaalipalveluina.

Tutkija kysyi haastateltavilta jo aiemmin tutkimusorganisaatiossa tapahtuneesta sote-muutoksesta. Haastateltavat kuvasivat alun haasteita, joita olivat yhteistyötahojen haasteellinen tavoittaminen, sote puolen henkilöstön runsas vaihtuminen sekä yhteistyön alun epäselvyys. Runsa henkilöstön vaihtuminen oli vaikuttanut negatiivisesti yhteistyöhön ja eräs haastateltava kuvasi tilannetta turhauttavaksi. Asiakkaiden asioita oli joutunut avaamaan useaan kertaan aina vaihtuville soten työntekijöille. Toisaalta aikaa muutoksesta oli jo kulu-
nut sen verran, että käytännöt, ihmiset ja yhteystiedot olivat nyt jo selvillä ja siksi muutosta ei enää erityisesti muistettu. Eräs haastateltava muisteli, että hän ei ollut huomannut oikeastaan mitään erityistä. Hänen mielestään hyvä merkki ja onnistuneen muutoksen mittari on se, jos ulkopuoliset eivät huomaa muutosta ja palvelut toimivat kitkatta.

8.5 Kirjaamiskäytännöt

Puolella haastatelluista kuraattoreista oli käytössä Aura, koulukuraattorien ja koulupsykologien tietojärjestelmä. Auraan he kirjasivat yksilötapaamiset sekä mahdolliset moniammatilliset palaverit oppilaan asiassa. Kirjauksien näkymä on Aurassa vain kirjaavalle kuraattorille. Jos oppilas vaihtaa koulua ja kuraattori vaihtuu, tällöin vanhat kirjat näkyvät seuraajalle. Toinen puolikas haastatelluista kirjasivat asiakaskertomuksensa Efficaan, mikä on puolestaan sosiaali- ja terveystietojärjestelmä. Eräs haastateltava muistutti siitä, että kaikki heidän tekemänsä yksilötyö ei tule kirjattua. Jos oppilas tai huoltajat eivät ole suostuvaisia kuraattorin tapaamisiin, ei synny asiakkuutta eikä asiakaskertomusta. Monialaiset asiantuntijapalaverit oppilaan asiassa kirjattiin eräässä organisaatiossa Wilma-tietojärjestelmään. Kirjauksen Wilmassa asiakkaan lisäksi näkivät ne henkilöt, joille kirjaaja oli sen sallinut.

Haastateltavat kertoivat yhteisöllisen työn sisältävän muun muassa vanhempainiltoja, erilaisten ryhmien kanssa tehtävää suunniteltua työtä, luokkahavainnointeja, kartoituksia ja ryhmäytyspäiviin osallistumista. Kolmesta tutkimusorganisaatiosta kahdessa yhteisöllinen työ kirjataan Auraan, yhdessä organisaatiossa nämä kirjataan Efficaan. Puolet haastateltavista myönsi, että heidän toteuttamasta yhteisöllisestä hyvinvointia edistävästä työstä jää osa kirjaamatta. Yhteisöllisen työn kirjaamisen haasteet tunnustivat kaikki haastatellut. Vaikeuden kirjaamiseen aiheuttaa kertoman mukaan se, että yhteisöllinen ja yksilöllinen hyvinvointityö etenee toisinaan niin lomittain ja rinnakkain, joten niiden vaikuttavuutta ja merkittävyyttä yhden oppilaan kannalta voi olla vaikea dokumentoida oikeaan kohtaan.

Ni sit sen tiedon liuttaminen siinä rinnalla, että sitten välillä huomaakin, että tää on enemmän sen ryhmän tai yhteisön probleema.

Haastateltavilla oli käytössä yhteensä kolme erilaista tietojärjestelmää: Aura, Wilma ja Efficassa. Näistä Aura -tietojärjestelmä on rakennettu erityisesti koulukuraattoreille ja koulupsykologeille työvälineeksi. Wilma on oppilaitosten, oppilaiden ja huoltajien yhteiskäytössä oleva järjestelmä. Efficassa puolestaan on sosiaali- ja terveysalan tietojärjestelmä. Haastateltavat kertoivat, että Efficassa koulukuraattoreille omat erilliset rakenteet, jotka ohjaavat heidän työnsä kirjaamista ja kirjaamisen perusteet ovat erilaisia kuin muissa ohjelmissa. Yksi haastateltava pohti mahdollista kuraattoreiden liittymistä Kanta- palveluiden käyttäjäksi. Hänen mielestään se helpottaisi tiedon jakoa sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa. Sotemuutos keskusteluissa nousi esiin tulevat tietojärjestelmien muutokset ja kuraattorit tiedostivat selvästi tulevien muutosten merkityksen omaan työhönsä.

Mitä tietojärjestelmiä käytetään? Onko meillä lupa käyttää Wilmaa enää. Onhan siinä paljon tietenkin sellaisia käytännön juttuja.

Palvelutarpeenarvio nousi esiin jokaisessa haastattelussa. Sen laatimisesta oli osalla haastateltavista jo aiempaa kokemusta, ja he ymmärsivät palvelutarpeenarvioinnin prosessia ja sen, miten niitä oli tehty aiemmin. He, keillä oli jo kokemusta, kuvasivat prosessin toimineen hyvin ja palvelutarpeen arviot oli tehty aikoinaan työpareina sosiaalitoimen kanssa. Uusi työtehtävä puhutti kuraattoreita lähinnä työmäärän kannalta. Toki kuraattorit ymmärsivät, että uusi työmuoto edellyttäisi myös todennäköisesti uuden kirjausjärjestelmän omaksumista, mutta suhtautuminen siihen oli myönteistä verrattuna pohdintaan palvelutarpeenarvion työmäärästä.

9 Johtopäätökset

9.1 Tulosten pohdinta

Tutkimuksen aineisto koostui kahdesta aineistosta: haastatteluista ja lomakekyselystä. Molemmat aineistot sisälsivät tutkimuksen kohteena olleiden kuraattoreiden kokemuksellista tietoa moniammatillisen verkoston tiedon jakamista. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tiedostaa ja tuoda esiin tekijöitä, jotka haastavat tiedon siirtymistä sekä nostaa esiin ne seikat, jotka parantavat tiedon jakamista moniammatillisissa verkostoissa. Haasteeksi tiedon jakamisessa nousi *kiire, työntekijöiden vaihtuvuus moniammatillisissa verkostoissa sekä kirjaaminen*.

Tieto ei kulje, jos se ei tavoita kuulijansa. Kiire työssä on eräs tiedon jakoa vaikeuttava tekijä. Molemmissa aineistoissa tiedon jakamisen haasteena näyttäytyi vastaanottajan tavoitettavuus. Vaikka käytössä on useita erilaisia välineitä ja sovelluksia yhteydenpitoon ja viestien välittämiseen, ne ovat turhia, jos niitä ei ehditä käyttämään. Vastaamattomat puhelut ja avaamattomat Wilma- tai sähköpostiviestit kertovat kiireestä työssä. Kallungin (2013, 142) sekä Kontion (2019, 49) tutkimuksissa puhutaan riittävän aikaresurssin merkityksestä moniammatillisen yhteistyön onnistumiseksi. Tiedon siirron kannalta erittäin merkittäviä kuraattoreiden mielestä olivat henkilökohtaiset tapaamiset verkostoissa, mutta samaan aikaan he kertoivat haasteista aikataulujen yhteensovittamisessa ja ylipäättään mahdollisuudesta osallistua yhteistyöverkoston palaveriin.

Kartoitettaessa kuraattoreiden yhteistyöverkostoja, rakentui kuva koulun sisäisestä verkostosta sekä koulun ulkoisesta verkostosta. Ulkoisessa verkostossa tieto kulki kuraattoreiden mielestä liian yksisuuntaisesti pois päin ja ääritapauksissa kuraattorit oli sivuutettu tai unohdettu palavereissa ja siksi tieto ei kulkenut toivotulla tavalla. Yhteistyöverkoston jäsenten runsas vaihtuvuus hidasti tiedonsiirtymistä asiantuntijalta toiselle. Erityisesti tätä oli koettu jo tapahtuneen sote-muutoksen yhteydessä. Suhola (2017, 210) tukee tätä toteamalla, että organisatorinen muutos vaikuttaa negatiivisesti hyvän oppilashuoltotyön toteuttamiseen. Vaihtuvat asiantuntijat luovat tilanteen, jossa kaikilla asianosaisilla ei ole samat ajantasaiset tiedot oppilaan asiasta. Tiedon kulkemista edisti selkeästi se, jos yhteistyökumppani oli tuttu ja yhteistyötä oli tehty jo aiemmin. Kallunki (2013, 45) on todennut tutkimuksessaan pienen ja tiiviin oppilashuoltoryhmän työskentelyn olevan hedelmällisintä ja päätöksenteon sujuvinta.

Oppilashuollolliset kohtaamiset ja keskustelut tuottavat kirjauksia erilaisiin kuraattoreiden käyttämiin tietokantoihin. Tutkimuksessa tuli esiin kolme erilaista tietojärjestelmää, joita tutkimusorganisaatioiden kuraattorit käyttivät. Auraan, Wilmaan ja Efficaan kuraattorit

kirjasivat sekä yksilöllisiä tapaamisia, että koko oppilaitosta tai luokkaa koskevaa yhteisöllistä oppilashuollon hyvinvointityötä. Vaikka kuraattorit kirjaavat runsaasti työtään ja asiakkuuksiaan, osa työstä ja tiedoista jää tutkimuksen mukaan kirjaamatta. Tätä tutkimuksen tulosta tukevat Volasen (2016, 74) havainnot kirjaamisen haasteista, jotka näkyivät sekä yhteisöllisen työn kirjaamisen puutteena, että kuraattorin oman asiantuntemuksen jäämisenä varjoon. Osa tietojärjestelmistä tukee kuraattoreiden kirjaamista, ei kuitenkaan kaikki. Mielenkiintoisen pulman kirjaamiseen tuo se seikka, että toisinaan yhteisöllinen työ hyödyntää yksilön hyvinvointia ja kuitenkin yhteisöllisestä työstä osa jää kirjaamatta. Tämä kirjaamisen haaste on tiedostettu kuraattoreiden keskuudessa, ja siihen toivottiin löytyvän tulevaisuudessa toimiva ratkaisu. Mannilan (2020, 64) tutkimuksessa todettiin, että hyvin toimiva ohjelma yhtenäistäisi käytäntöjä ja säästäisi työaika. Tutkimuksen mukaan toimiva ohjelma jäsentää työnsisältöä ja myös tukee työn reflektointia erilaisen tilastointien kautta.

Tutkimuksen tarkoituksena oli myös havaita, millä keinoilla tiedon siirtämistä voisi parantaa. Tuloksena ei syntynyt uutta innovaatiota, vaan esitellään ne tekijät, mitä vahvistamalla tiedon siirtäminen paranee. Tässä tutkimuksessa löydettyjä keinoja tiedon siirtämiseen olivat: *hyvät, selkeät yhteiset sopimukset ja toimiva moniammatillinen yhteistyö*. Molemmissa aineistoissa huoltajien iso merkitys yhteistyölle ja sen onnistumiselle korostui kuraattoreiden kertomana. Useasti esiin noussut seikka sujuvaan tiedon jakoon, oli huoltajilta saatu lupa, sekä moniammatillisen ryhmän yhdessä tekemät sanalliset sekä kirjatut sopimukset toimintatavoista tiedon jakoon. Huoltajat ja oppilaat ovat oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013, 23§) kautta keskeisessä asemassa oppilashuollon tiedon jakamisessa ja vain heidän luvallansa voidaan tietoa siirtää eteenpäin. Koulun ja kodin yhteistyön tukeminen on keskeinen tavoite oppilashuollossa. Huoltajien tukeminen ja kumppanuuden rakentuminen ovat erittäin tärkeitä asioita lapsen tasapainoisen ja kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen kannalta. (Suhola 2017, 219.) On merkittävää, että oppilas ja huoltajat ymmärtävät tarvittavan tiedon jakamisen merkityksen lapsen tai nuoren hyvinvoinnin lisäämisen vuoksi.

Parviainen (2020, 85) toteaa, että moniammatillisen työn taitaminen on merkittävä taito koulun sosiaalityössä kuraattoreilla, eikä ole edes mahdollista tehdä työtä kouluissa ilman muiden ammattilaisten apua. Vaikka oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) kerrottiin selkeyttäneen tiedon jakoa, vaikutti sujuvuuteen kuitenkin se, miten tiedon jaosta ja jatkotoimenpiteistä oli sovittu moniammatillisen ryhmän kesken. Jokainen moniammatillisen verkoston jäsen toi tarvittavan tiedon yhteiseen käyttöön ja toteutti omalla osaamisalallaan tarvittavat toimet ja vei tarvittavaa tietoa eteenpäin. Haastatteluissa kuvattiin moniammatillisten verkostojen yhteisiä toimintatapoja ja käytänteitä, jotka olivat johtaneet toimivaan tiedon jakoon. Tutkimuksessa tuli esiin henkilökohtaisten tapaamisten vahva myönteinen vaikutus

tiedon jakamiseen. Henkilökohtaiset toimivat yhteistyösuhteet lisäävät sujuvaa tiedonkulkua ja asioiden etenemistä. Mönkkönen ym. (2019) toteavat miten vaikuttavuus moniammatillisissa verkostoissa on yhteisen ymmärryksen luomista ja kaikkien osallistujien yhtäläistä osallistumista. Kun halutaan myös jatkossa vahvistaa sujuvaa tiedon jakoa, ensiarvoisen tärkeää on avoin keskustelu, näkemysten ja asiantuntijuuden esiin tuominen moniammatillisen verkoston toimijoiden kesken. Dialogin merkityksestä moniammatillisissa verkostoissa puhuu myös Nurmi (2018, 23–24). Avoin keskustelu luo uusia teemoja ja kaikkien tietoisuus esillä olevasta asiasta laajenee.

Lisäksi tässä tutkimuksessa oli tarkoituksena tarkastella aiemmin tutkimusorganisaatioissa tapahtunutta sote-muutosta sekä arvioida tulevan sote-muutoksen vaikutuksia tiedon siirtoon ja moniammatilliseen yhteistyöhön. Aiemmin tutkimusorganisaatioissa tapahtuneen sote-muutoksen vaikutukset olivat enää lieviä. Muutoksista oli kuitenkin jo 3–4 vuotta aikaa. Alun epäselvyyksien jälkeen toiminta oli puolin ja toisin jo vakiintunut ja suoria vaikutuksia yhteistyöhön tai tiedonjakoon oli sen vuoksi enää mahdoton tarkastella riittävän laajasti. Tuleva sote-muutos puolestaan tuotti aineistoa analyysiä varten.

Tutkimuksen mukaan tulevassa sote-muutoksessa on käytännön asioita, jotka kuraattoreiden näkökulmasta olivat epäselviä ja ne tuottivat kuraattoreissa laajaa pohdintaa. Työn sisällön muutokset, työn rakenteelliset muutokset, fyysisen työpaikan sijainti ja moni henkilökohtaisempi seikka puhutti kuraattoreita sote-muutoksessa. Vaikka tulevaa ei voi varmuudella tietää, oli kuraattoreilla toive sote-muutoksen myönteisistä vaikutuksista yhteistyöhön ja tiedonkulkuun. Myönteisiä odotuksia tiedonkulun paranemiseen perusteltiin yhteisellä työnantajalla sosiaali- ja terveydenhuollon verkoston kanssa. Kuraattorit olettivat myös tietojärjestelmien muuttuvan ja yhtenäistyvän sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa, jolloin kirjaamisen käytännöt tulevat muuttumaan ja tiedon siirtyminen on helpompaa.

Sote-muutoksen ohella lakimuutosehdotuksissa (HE 165/2021) ja (HE 19/2022) esiteltiin kuraattoreita koskevia muutoksia. Ehdotuksessa esitetty henkilöstömitoituksen mukainen (670) oppilasmäärä kuraattoria kohden kohtuullistaa työmäärää ja tuottaa toivottavasti samalla positiivisia vaikutuksia tiedon jakoon ja yhteistyöhön. Tutkimuksessa tuli esiin kiire työssä ja miten se vaikuttaa tiedonsiirtoon kielteisesti. Kohtuullisen työmäärän pitäisi mahdollistaa kuraattorin osallistumisen tarvittaviin palavereihin, antaa paremmin aikaa avata sähköpostit ja olla tavoitettavissa puhelimitse. Näin tiedon jakaminen ja yhteistyö moniammatillisen verkoston kanssa paranee. Lakimuutosehdotus ei ohjeista kuraattoreiden yhteisöllisen hyvinvointityön kirjaamista, vaan keskittyy yksilökohtaisen opiskeluhuollon kirjaamiskäytäntöihin sekä tietojen luovuttamiseen. Sote-muutoksen jälkeen opiskeluhoitopalvelujen asiakas- ja potilas asiakirjojen rekisterinpitäjänä toimii hyvinvointialue. Tämän

toivotaan edistävän yhdenmukaisia kirjaamiskäytäntöjä, mikä mahdollistaa opiskeluhuollon vaikuttavuuden seuraamisen paremmin. Johdonmukainen ja huolellinen kirjaaminen yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa edistää ja helpottaa eri toimijoiden työskentelyä opiskeluhuollossa. (Valtioneuvosto 2022a, 32.)

Kaikki tutkimukseen osallistuneet kuraattorit olivat kokeneita ja tunsivat hyvin itse työnsä vaatimukset sekä ymmärsivät roolinsa oppilashuollossa. Sekä Mannila (2020, 61), että Parviainen (2020, 86) ovat tunnistaneet puolestaan kuraattoreiden työn tuntemattomuuden haasteet sekä koulujen sisällä, että ulkopuolisissa verkostoissa. Jos kuraattorin rooli on epämääräinen ja moniammatillisen verkoston ymmärrys toistensa työstä on heikkoa, tiedonkulku ja arjen yhteistyö vaikeutuu (Suhola 2017, 211). Tulevaisuudessa tapahtuvien sote-muutosten toivotaan kirkastavan lisää kuraattoreiden tekemän työn merkitystä, sekä yksilökohtaisen, että yhteisöllisen hyvinvointityön kannalta myös kuraattoreiden moniammatillisille verkostoille.

Tämän tutkimuksen tutkimuskysymykset olivat: Millaisia käytäntöjä koulukuraattorien moniammatillisilla verkostoilla on tiedon jakamisessa sekä miten sote-muutos on vaikuttanut ja tulee vaikuttamaan moniammatillisten verkostojen tiedon jakamiseen?

Tutkimuksen tuloksena koulun sosiaalityötä tekevien kuraattoreiden tiedon jakamisen perusteena ovat lainsäätäjän laatimat reunaehdot (kuvio 13). Kuraattoreiden työtä ohjaavat useat lait ja joista oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) määrittää oppilashuollon tiedon siirrosta selkeästi ja antaa myös valmiin rakenteen oppilashuoltokertomuksien kirjaamista varten. Lastensuojelulaki puolestaan (417/2007, 25§) velvoittaa tekemään ilmoituksen kunnan sosiaalihuollolle, jos oppilaalla on hoidon ja huolenpidon tarvetta, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Tutkimuksen kohteena olleet kuraattorit kokivat lain olevan selkeä ja tukevan heidän työtään tiedon siirrossa koulujen sosiaalityön asiantuntijoina.

Ensimmäisen tutkimuskysymykseen on myös löydettävissä vastaus kuraattoreiden kertomista merkityksellisimmistä tavoista siirtää tietoa. Henkilökohtaiset tapaamiset yhden oppilaan tai moniammatillisen verkoston kanssa ovat erittäin merkittäviä tiedon jakamisen tapoja tutkimuksen mukaan. Luottamuksellinen suhde oppilaan ja hänen perheensä kanssa luo hyvän pohjan yhteistyölle sekä mahdollistaa sujuvan tiedon siirron oppilaan tai huoltajan luvalla muiden yksilökohtaisen oppilashuollon asiantuntijoiden kesken. Henkilökohtaiset tapaamiset moniammatillisessa verkostossa tukevat yhteisen käsityksen muodostumista ja mahdollistavat ryhmän muiden jäsenten asiantuntijuuden hyödyntämistä.

Tiedon jakamisen käytäntönä toimivat erilaiset tietojärjestelmät ja sovellukset sekä tukevat että estävät kuraattoreiden moniammatillisissa verkostoissa liikkuvaa tiedon siirtoa. Tietojärjestelmät mahdollistavat tarvittavat nopeat yhteydenotot sekä lain mukaiset dokumentoidut asiakaskirjaukset. Tietojärjestelmät, kuten Wilma ja sähköposti, tukevat kuraattoreiden työtä ja tiedon siirtämistä sekä tutkimusorganisaatioiden sisällä, että niiden ulkopuolisiin verkostoihin. Tutkimuksessa tuli myös esiin yhteisöllisen hyvinvointityön kirjaamiseen liittyvät haasteet, kuten kirjaamatta jättäminen sekä yhteisöllisen ja yksilöllisen hyvinvointityön limittäisen vaikuttavuuden kirjaaminen. Tiedon siirtymiseen estävästi tietojärjestelmissä moniammatillisessa verkostossa vaikutti lisäksi aikaresurssin puuttuminen.

Toinen tutkimuskysymys käsitteli sote-muutoksen vaikutuksia kuraattoreiden tiedon jakamiseen. Tutkimuksen aineiston perusteella 3–4-vuotta sitten tutkimusorganisaatioissa tapahtuneiden sote-muutosten vaikutukset kuraattoreiden tiedon jakamiseen ja yhteistyöhön moniammatillisten verkostojen kanssa olivat enää lieviä ja niiden vaikutukset eivät olleet enää havaittavissa. Tulevan sote-muutoksen vaikutukset tiedon jakoon nähtiin varovaisen myönteisessä valossa. Lähimmät koulujen ulkopuolisen verkoston jäsenet kuuluvat sosi-aali- ja terveydenhuollon ammattilaisiin, joten saman työnantajaorganisaation uskottiin sujuvoittavan tiedon jakoa sekä yhteistyötä moniammatillisissa verkostoissa.

Tiedon jakamisen käytännöt	Sote-muutoksen vaikutukset
<ul style="list-style-type: none"> • Lakeihin perustuvat tiedon siirron periaatteet määrittävät tiedon siirtoa • Henkilökohtaiset palaverit yksilön tai verkoston kanssa ovat merkityksellisiä • Tietojärjestelmien sekä erilaisten sovellusten käyttäminen arjessa sekä mahdollistaa että estää tiedon siirtoa 	<ul style="list-style-type: none"> • Edellisen muutoksen vaikuttavuus kuraattoreiden tiedon jakamiseen ja yhteistyöhön ei ole enää merkittävä • Kuraattoreiden työnantajaorganisaation muutoksen myötä tiedon jakamisen toivotaan moniammatillisissa verkostoissa helpottuvan

Kuvio 13. Tutkimuskysymysten vastausten yhteenveto.

9.2 Kehittämisehdotukset

Koulukuraattoreiden arki, jossa oppilaitoksen tai luokan kanssa tehtävä yhteisöllinen työ ja yksittäisen oppilaan kanssa toteutettavat keskustelut ja muu ohjaus kulkevat käsi kädessä, on lähitulevaisuudessa muutosten kohteena. Tässä opinnäytetyössä on tarkasteltu näitä muutoksia ja niiden vaikutuksia kuraattoreiden työhön sekä tiedon jakoon. Lakimuutosehdotuksessa (HE165/2021) tuodaan esiin huoli koulukuraattorien yhteisöllisen työn vahvistamisesta ja opiskeluhuollon korjaavien toimenpiteiden kasvavasta tarpeesta. Kuraattoreiden kirjaamiseen liittyvä lakimuutosehdotus (HE 19/2022) ohjaa yksilöllisen oppilashuollon kirjaamista. Tutkimuksen aineistossa tulee esiin kuraattoreiden kertomana, miten yhteisöllinen hyvinvointityö toisinaan tukee yksilöllistä työtä niin, että ryhmän tai luokan yhtä jäsentä koskevan yksilöllisen oppilashuollon tarve vähenee tai jopa poistuu. Tutkimustuloksista voidaan myös nähdä, miten yhteisöllisen hyvinvointityön kirjaaminen on puutteellista ja sitä toteutetaan eri tavoilla. Tämän tutkimuksen perusteella on selvää, että yhteisöllisen hyvinvointityön kirjaamista on kehitettävä ja yhdenmukaistettava, jotta lakimuutosehdotuksen (HE165/2021) mukaiset yhteisölliset toimenpiteet voidaan dokumentoida kirjaamalla ja niiden mahdolliset yksilölliset vaikutukset voidaan todentaa ja kirjata asianmukaisesti (kuvio 14).

Kuraattoreiden kirjaamiseen käytetyt tietojärjestelmät ja niiden hyödyntäminen yhteisöllisen oppilashuoltotyön kirjaamiseen vaihteli. On selvä tarve tietojärjestelmälle, joka tukee yhteisöllisen työn nopeaa, sujuvaa sekä helppoa kirjaamista ja ymmärtää yksilöllisen ja yhteisöllisen oppilashuoltotyön limittymisen ja niiden vaikuttavuuden molempiin suuntiin. Yhteisöllisen oppilashuoltotyön toimii ennaltaehkäisevänä työnä ja sen toivotaan lisääntyvän nykyisen korjaavan työn sijaan. Kouluissa tehtävän sosiaalityön yhtenä työmuotona on yhteisöllinen oppilashuolto ja se on osa sosiaalityötä, jolla on vaikuttavuutta sekä yksilöihin että laajempiin oppilasjoukkoihin.

Kuraattorin roolin kirkastaminen koulun sosiaalityön ammattilaisena tapahtuu sekä yksilöiden että yhteiskunnan kautta. Tuleva sote-muutos muuttaa kuraattoreiden asemaa oppilaitoksissa ja työyhteisöissä, mutta toisaalta samalla se vahvistaa kuraattoreiden ammattitunteita sosiaalityön osaajina. Yhteiskunnallinen näkökulma koulun sosiaalityöhön tulee vakiintumaan ja selkenemään, koska kuraattoreiden työtä tarkastellaan yleisemmin sosiaalityön perspektiivistä. Lapsen ja nuoren arjen asiantuntijoina olevien kuraattoreiden osaamista ja asiantuntijuutta arvostetaan jo nyt, mutta yhteistyön tiivistyminen sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa vahvistaa kuraattoreiden roolia sosiaalityöntekijänä moniammatillisissa verkostoissa. Kuraattorin toimiminen muiden sosiaalialan ammattilaisten verkostoissa vertaisena edistää myös tehokkaampaa tiedon siirtymistä.

Kehittämisehdotukset

Tietojärjestelmä, jossa
huomioidaan
yhteisöllisen- ja
yksilöllisen oppilashuollon
vaikuttavuuden
limittymisen

Kuraattorin roolin
kirkastaminen koulun
sosiaalityöntekijänä

Kuvio 14. Kehittämisehdotukset

9.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Eettisesti kestävä toiminta ei koske pelkästään aineiston analyysia, vaan sen on oltava kantava periaate läpi koko tutkimusprosessin. Haastateltavilla henkilöillä tulee olla turvallinen ja luottavainen olo tutkimuksen aineiston keruun aikana. Eettisyys tutkimuksessa merkitsee sitä, että tutkimuksen tarkoituksena on lisätä hyvää tutkimuksen kohteissa ja samalla olla aiheuttamatta mitään haittaa tai vaaraa heille. (Puusa & Juuti 2020.) Tuomi ja Sarajärvi (2018) muistuttavat siitä, että tutkijan eettiset ratkaisut ja koko tutkimuksen uskottavuus ovat kiinteästi yhteydessä toisiinsa.

Eettiseen tutkimukseen kuuluu, että tutkimukseen osallistuvilla on kerrottu tutkimuksen tavoitteet, menetelmät sekä mahdolliset riskit. Heidän osallistumisensa on vapaaehtoista ja osallistujilla on mahdollisuus kieltää itseään koskevan aineiston käyttö niin halutessaan. Kaiken tutkimuksessa esiin tulevan tiedon on oltava luottamuksellista ja niitä ei saa luovuttaa muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen. Tutkimukseen osallistuvat on häivyttävä tunnistamattomiksi, anonyymeiksi tiedon lähteiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Tämän tutkimuksen aikana on pyritty toimimaan eri vaiheissa niin, että koko prosessi on mahdollisimman läpinäkyvä ja kestää eettisen tarkastelun. Tutkimuksessa kaikki haastateltavat olivat vapaaehtoisia eikä heitä ollut pakotettu mukaan tutkijan toimesta. Kyselylomakkeessa oli lauselmia, jossa todettiin, että kyselyyn vastanneet antoivat samalla suostumuksensa vastausten käyttämiseen tutkimuksessa. Jos joku kyselylinkin avannut ei halunnut vastauksiaan

käytettävän, hän ei myöskään vastannut kyselyyn. Kaikki tutkimuksen aikana koottu materiaali poistetaan ja tuhotaan asianmukaisesti tutkimuksen päätyttyä.

Luotettavuutta tutkimuksessa voisi kuvata sillä, että tutkijan päättelyketjut ovat läpinäkyviä ja selkeästi esitettyjä. Läpinäkyvyys ja tutkittavassa ilmiössä pitäytyvä tutkimus ovat osoituksia tutkimuksen validiudesta. Reliaabelius tutkimuksessa edellyttää, että kahdesta tutkimuksesta saataisiin sama tulos. Tämä on erityisesti laadullisessa tutkimuksessa haastavaa, sillä sekä tutkija, että tutkimukseen osallistuvat ovat aina vahvasti sidoksissa omaan ympäristöönsä, kontekstiinsa. (Puusa & Juuti 2020.)

Koska tutkijan oma asema tutkimuksessa on hyvin vuorovaikutteinen, tulee luotettavuuden takaamiseksi, koko tutkimusprosessin olla läpinäkyvä sekä aineiston keräämisessä, analyysissä että tulkinnassa. Mitä yksityiskohtaisempi ja avoimempi tutkija on tutkimuksen eri vaiheissa ja niiden kuvaamisessa, sitä helpompi on arvioida tutkimuksen luotettavuutta. (Puusa & Juuti 2020.) Tutkijan puolueettomuutta käsittelevät myös Tuomi ja Sarajärvi (2018) kuvatessaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Tutkijan omat ominaisuudet tai virka-asema eivät saisi heijastua tutkijan havaintoihin tai tulkintoihin. Näin tosin väistämättä tapahtuu, sillä tutkijahan on koko tutkimusasetelman tekijä ja tulkitsija.

9.4 Jatkotutkimusaiheet

Koska kuraattoreiden työnantajaorganisaatiot muuttuvat koko maassa yhtä aikaa vuoden 2023 alusta, siirtymävaiheen tutkimus on mielenkiintoista. Kuraattorit tekevät oppilaitoksissa sosiaalityötä ja ovat yksin oman alan edustajina toimipisteissään. Kun työnantajaorganisaatio muuttuu, vääjäämättä tapahtuu jotakin. Onko työnantajan vaihtumisella merkitystä kuraattoreiden työnkuvaan? Tutkimusta olisi mielenkiintoista tehdä myös siitä, miten hyvinvointialueilla laadittua opiskeluhoitosuunnitelmaa toteutetaan ja arvioidaan. Lakiehdotuksessa (HE 19/2022) kiinnitettiin lisäksi huomiota opiskeluhoitoon palveluihin ohjaamiseen. Jatkotutkimusta voisi toteuttaa palveluihin ohjautumisen laajenemisesta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisiin. Samaisen lakimuutosehdotuksen sisältämät kuraattoreiden kirjaamista koskevat ehdotukset tarjoavat myös useita tutkimusaiheita tulevaisuudessa.

Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia kuraattoreiden yhteisöllisen ja yksilöllisen työn muutosta suhteessa lakiehdotuksen mitoituksiin. Lakiehdotus esittää 670 oppilasta per kuraattori ja tämän mitoituksen tarkoituksena on lisätä kuraattoreiden määrää kunnissa sekä sitä kautta parantaa yhteisöllistä hyvinvointia oppilaitoksissa. Millainen vaikuttavuus lisähenkilöstöllä on yksittäisen oppilaan hyvinvointiin? Miten henkilöstöresurssin lisääminen on vaikuttanut koulujen yhteisölliseen hyvinvointityöhön? Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista

tutkia, kuinka sosionomi (YAMK) ja sosiaalityöntekijän koulutuksen saaneiden asiantuntijuus ja kokemukset kuraattorin työstä koulun sosiaalityöntekijänä näyttäytyy uudessa työnantaja organisaatiossa. Miten heidän tapansa tehdä työtä oppilaitosten hyvinvointityötä eroavat tai yhtenevät koulutustaustan mukaan?

Lähteet

- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Neljäs uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Alavi, M & Leidner, D. 2001. Knowledge Management and Knowledge Management Systems: Conceptual Foundations and Research Issues. MIS Quarterly. Vol 25, nro 1. 107–135. Viitattu 20.4.2022. Saatavissa https://www.researchgate.net/publication/200772522_Review_Knowledge_Management_and_Knowledge_Management_Systems_Conceptual_Foundations_and_Research_Issues
- Anttila, P. 1996. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta: taito, tiede- ja muotoilualojen tutkimuksen työvälineet. Jyväskylän yliopiston kirjasto. Viitattu 10.5.2022. Saatavissa <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/?msclkid=8ded69a0d08211ec91a268dbc97c020e#1.1%20Mit%C3%A4%20on%20tutkimus?>
- Chiu, M M. 2016. Social Metacognition and Knowledge Creation in Groups. Knowledge Creation and Transfer: New Research. Edwin Matos. New York: Nova Publishers. 1–23. Viitattu 12.4.2021 Saatavissa https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85019842408&origin=inward&txGid=87a5ca8005328ecc3c9bd8552030deac&featureToggles=FEATURE_NEW_DOC_DETAILS_EXPORT:1
- Chugh, R. 2018. Tacit Knowledge Transfer in Australian Universities: Exploring the Barriers and Enablers. MATEC Web Conference 210, 1–7. Viitattu 20.4.2022. Saatavissa https://www.mateconferences.org/articles/mateconf/abs/2018/69/mateconf_csc2018_04054/mateconf_csc2018_04054.html
- Eskola, J. 2018. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Valli, R. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. Viitattu 13.4.2021. Saatavissa <https://www.elibrary.com/fi/book/9789524518758>
- Eskolin, N. 2019. Sosiaalityön arvot oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Tampereen yliopisto. Pro gradu. Viitattu 8.5.2022. Saatavissa <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/116856/EskolinNiina.pdf?msclkid=79960f90ceff11ec99203418427cd6bb>
- Heiskanen, T., Otonkorpi-Lehtoranta, K & Leinonen, M. 2019. Työprosessien ja sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitys tiedon jakamisen mahdollisuusrakenteissa. Työelämän

- tutkimus Vol 17, nro 3. 219–234. Viitattu 18.4.2022 Saatavissa <https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/87127/46060>
- Herkama, S & Repo, J. 2020. Kokemukset koronakeväältä: opiskelu sujui pääosin hyvin, mutta etäopetus on myös monelle oppilaalle iso helpotus. Invest-blogi 20.5.2020. Viitattu 7.5.2022. Saatavissa <https://blogit.utu.fi/invest/2020/05/14/kokemukset-koronakevaalta-opiskelu-sujuu-paaosin-hyvin-mutta-etaopetus-on-myos-monelle-oppilaalle-iso-helpotus/>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Huhtinen, A-M & Tuominen, J. 2020. Fenomenologia. Ihmisten kokemukset tutkimuksen kohteena. Teoksessa Puusa & Juuti. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Äänikirja. Helsinki: Gaudeamus. BookBeat.
- Hyvinkää. 2021. Hyvinkään kaupungin www-sivut. Viitattu 22.5.2021. Saatavissa <https://www.hyvinkaa.fi/kasvatus-ja-koulutus/perusopetus/>
- Isoherranen, K. 2012. Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Helsingin yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 23.3.2021. Saatavissa https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37493/isoherranen_vaitoskirja.pdf
- Janhunen, M. 2011. Tiedon jakaminen tiimityössä. Hallinnon tutkimus Vol 30 nro 1 (2011) Viitattu 16.4.2022. Saatavissa <https://journal.fi/hallinnontutkimus/article/view/100068/57626>
- Jokinen, T, Lehmuskoski, A, Lohijoki, H & Ålander, A. 2021. Kirjaaminen monialaisessa yhteistyössä. THL. Opas. Viitattu 24.4.2022. Saatavissa <https://yhteistyotilat.fi/wiki08/display/JULMOKI>
- Jyväskylän yliopisto. 2021. Tilastollisesti kuvaava analyysi. Koppa. www-sivut. Viitattu 16.5.2022. Saatavissa <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/tilastollisesti-kuvaava-analyysi>
- Kallunki, H. 2019. ”Jotenkin se ajatus siitä, että yhdessä ollaan paljon enemmän kuin yksin.” Moniammatillinen yhteistyö kouluyhteisössä. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu. Viitattu 6.4.2021. Saatavissa <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/66404/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201911154908.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Keusote. 2021. Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymän www-sivut. Viitattu 1.11.2021. Saatavissa <https://www.keusote.fi/>

Kontio, M. 2013. Jaetun ymmärryksen rakentuminen moniammatillisten oppilashuollon kouksissa. Oulun yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 6.4.2021. Saatavissa <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789526202747.pdf>

Kotala, T. 2019. Moniammatillisen palveluketjuverkoston kokonaisuuden johtamiseen vaikuttavia ilmiöitä – case OT-keskus. Tampereen yliopisto. Pro gradu.

Kouvola. 2021. Kouvolan kaupungin www-sivut. Viitattu 3.5.2021. Saatavissa <https://www.kouvola.fi/kasvu-ja-oppiminen/perusopetus/>

Kuntainfo 13a/2015. Kuntainfo. Uusi soveltamisohje oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi. Viitattu 20.10.2021. Saatavissa <https://stm.fi/documents/1271139/1427058/Kuntainfo13a+Uusi+soveltamisohje+oppilas-+ja+opiskelijahuoltolains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nn%C3%B6st%C3%A4+p%C3%A4ivity+18122015/ea07ef1e-38b5-4236-a503-ae01aa87185>

Kuntien Tiera. 2021. Kuntien Tieran www-sivut. Viitattu 11.4.2021. Saatavissa <https://tiera.fi/>

Kymsote. 2021. Kymenlaakson sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymän www-sivut. Viitattu 1.11.2021. Saatavissa <https://www.kymsote.fi/fi/tietoa-kymsotesta>

Lahti. 2021. Lahden kaupungin www-sivut. Viitattu 3.5.2021. Saatavissa <https://www.lahti.fi/kasvatus-ja-koulutus/perusopetus/>

Laine, T. 2018. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Valli, R. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. Viitattu 12.4.2021. Saatavissa <https://www.ellibslibrary.com/fi/book/9789524518758>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. 812/2000. Viitattu 23.4.2022. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Lassila, A-M. 2019. Osallisuuden rakentuminen oppilaiden vuorovaikutuksessa koulukuraattorin tunnilla. Helsingin yliopisto. Pro gradu.

Lastensuojelulaki. 417/2017. Viitattu 19.3.2022. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Latomaa, T, Elo, S, Koivisto, K., Sandelin, P. & Kiviniemi, L. 2016. Tutkimus- ja kehittämistoiminta hoitotyössä. Teoksessa Koivisto, K. & Sandelin, P. (toim.) Sairaanhoidajakoulutusta 120- vuotta Oulussa- Aputyöstä asiantuntijaksi- juhlaulkaisu. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 33. Viitattu 10.5.2022. Saatavissa

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/121161/ePooki%2033_2016%20Tutkimus-%20ja%20kehittamistoiminta%20hoitotyossa.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Mannila, A. 2020. Yhteisöllisyyden asiantuntijat. Kainuun koulukuraattorit sosiaalityön asiantuntijoina peruskoulun yhteisöllisessä oppilashuollossa. Itä-Suomen yliopisto. Pro gradu. Viitattu 13.11.2021. Saatavissa https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/22526/urn_nbn_fi_uef-20200286.pdf?sequence=-1&isAllowed=y

Miettinen, R & Tuunanen, J. 2010. Perus- ja soveltava tutkimus tiedepolitiikan luokittelukategorioina ja retorisisina resursseina. Tiedepolitiikka 3/2010. Viitattu 10.5. Saatavissa https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/68129990/Perus-ja-soveltava-tutkimus-TP-3-10-libre.pdf?1626427873=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DPerus_ja_soveltava_tutkimus_tiedepoliti.pdf&Expires=1652205280&Signature=hO-Jey8XBI8B2wyWA~0AwmsiQi0TnvPGLQkRFSZ4PtaiP6LkyhCkXRMZ4R1tdXXEjC-aKuXgollast-QMU6-AHA069MSNcBwhTWNQBpBmw8P1YX~mucFUEXnQ4~PI-yHIB--Av42SPIZWnCq7GJktSpiYQBC3Hp~PK8MJkVWKd~8SgdsFV-huSWqpMM62kpN72puOSStNNNbelnFwoEyOnia-XkbuqPoR2tOf~2vylgGHnjwGfo2nENF21ArxWmUV3xR8FXshfMAL8R0AH9DWIMhl-wzZSW81RHGQ07Mmpl0BULwrTMTt24Va45hH7w738rGn7xIJ7CSZS0hgz0SV-9OnPw_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA

Mäki- Kulmala, H. 2004. Tiedon monimuotoisuus. Aikuiskasvatus Vol 24 nro 1. 28–35. Viitattu 12.4.2021. Saatavissa <https://journal.fi/aikuiskasvatus/issue/view/6405>

Mönkkönen, K., Kekoni, T. & Pehkonen, A. 2019. Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali – ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus. Viitattu 6.4.2021. Saatavissa <https://www.ellibslibrary.com/fi/book/9789523455313>

Naeem, A. ym. 2019. HRM practices and faculty`s knowledge sharing behavior: mediation of affective commitment and affect -based trust. Semantic Scholar. 44/2019. Viitattu 18.5.2021. Saatavissa <https://www.semanticscholar.org/paper/HRM-practices-and-faculty%E2%80%99s-knowledge-sharing-of-Naeem-Mirza/44cc8199509dfe8e433fced1e0747aee2a279161>

Nurmi, A. 2018. Verkostotyö lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteisasiakkaiden kanssa. Helsingin yliopisto. Pro gradu.

OECD. 2015. Frascati Manual 2015: Guidelines for Collecting and Reporting Data on Research and Experimental Development. The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Development. Paris: EOOD Publishing. Viitattu 10.5.2022. Saatavissa:

<https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264239012-en.pdf?expires=1652208331&id=id&accname=quest&checksum=1813CDF6E700382844B3F5583DD76C56>

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 1287/2013. Viitattu 23.3.2021. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287>

Parviainen, E M. 2020. Sosiaalialan asiantuntijuus kouluissa. Jyväskylän yliopisto. Pro Gradu. Viitattu 10.11.2021. Saatavissa <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/72301/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-202010236354.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Perttula, R. 2015. Syrjäytymispuhe hallinnan strategiana opiskelijahuollon sosiaalityössä. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 10.11.2021. Saatavissa https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/45264/978-951-39-6076-6_vai-tos20022015.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Perusopetuslaki. 628/1998. Viitattu 19.3.2022. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

PHHYKY. 2021. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän www-sivut. Viitattu 1.11.2021. Saatavissa <https://paijat-sote.fi/yhtyma/>

Puusa, A. 2020. Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Puusa, A & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Äänikirja. Helsinki: Gaudeamus. BookBeat.

Puusa, A & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Äänikirja. Helsinki: Gaudeamus. BookBeat.

Raunio, K. 2009. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus.

Sainio, P-C. 2018. Johtava, vastaava vai ihan tavallista hyvää työtä tekevä kuraattori? Tutkielma koulukuraattorien ammatillisesta asiantuntijuudesta ja oppilas- ja opiskelijahuoltolain vaikutuksista koulukuraattorin työhön. Vaasan yliopisto. Pro gradu.

Sipilä, A. 2011. Sosiaalityön asiantuntijuuden ulottuvuudet. Tiedot, taidot ja etikka työntekijöiden näkökulmasta kunnallisessa sosiaalityössä. Itä-Suomen yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 11.11.2021. Saatavissa https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/10477/urn_isbn_978-952-61-0537-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sosiaalihuoltolaki. 1301/2014. Viitattu 20.3.2022. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

STM. 2020. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystyökeskus. Ohjelma ja hankeopas. Viitattu 20.2.2021. Saatavissa <https://soteuudistus.fi/documents/16650278/20529791/Tulevaisuudensote-hakuopas.pdf/3ef1557c-feab-845b-799f-092e123fd67f/Tulevaisuudensote-hakuopas.pdf>

Suhola, T. 2017. Asiakaslähtöisyys ja monialainen yhteistyö oppilashuollossa: oppilas-huoltoprosessi systeemisenä palvelukokonaisuutena. Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 9.11.2021. Saatavissa <https://lutpub.lut.fi/bitstream/handle/10024/130367/Timo%20Suhola%20A4.pdf?sequence=2>

THL. 2021a. Lapsi – ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Viitattu 14.5.2021. Saatavissa <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->

THL. 2021b. Lasten ja nuorten hyvinvointi. Kouluterveyskysely 2019. Viitattu 14.5.2021. Saatavissa <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/nuorten-arki-kouluterveyskysely>

THL. 2021c. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystyökeskus – ohjelma. Viitattu 15.5.2021. Saatavissa <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/tulevaisuuden-sosiaali-ja-terveyskeskus-ohjelma>

Tuomi & Sarajärvi. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Äänikirja. Helsinki: Tammi. BookBeat.

Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PS-kustannus. Viitattu 12.5.2022. Saatavissa <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524516761>

Valli, R. 2018. Numerot ja niiden tulkinta määrällisessä tutkimuksessa. Valli, R. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. Viitattu 13.12.2021. Saatavissa <https://www.ellibslibrary.com/fi/book/9789524518758>

Valtioneuvosto. 2021a. Sote-uudistuksen johtoryhmä: aikataulu näyttää pitävän edelleen. www-sivut. Viitattu 23.5.2021. Saatavissa <https://soteuudistus.fi/-/10.5.2021-sote-uudistuksen-johtoryhma-aikataulu-nayttaa-pitavan-edelleen>

Valtioneuvosto. 2021b. Lapsi- ja perhepalveluita parannetaan muutosohjelmassa. www-sivut. Viitattu 15.5.2021. Saatavissa <https://soteuudistus.fi/palvelujen-kehittaminen/lapsi-ja-perhepalvelut>

- Valtioneuvosto. 2021c. Henkilöstön asema sote-uudistuksessa. www-sivut. Viitattu 20.10.2021. Saatavissa <https://soteuudistus.fi/vaikutukset-henkilostoon>
- Valtioneuvosto. 2021d. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuolto-lain muuttamisesta. www-sivut. Viitattu 5.11.2021. Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2021/20210165>
- Valtioneuvosto. 2022a. COVID-19-kriisin yhteiskunnalliset vaikutukset Suomessa. Keskipitkän aikavälin arvioita. Valtioneuvoston julkaisuja. 2022:14. Viitattu 8.5.2022. Saatavissa https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163983/VN_2022_14.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Valtioneuvosto. 2022b. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppilas- ja opiskelijahuolto-lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. www-sivut. Viitattu 29.4.2022. Saatavissa [https://valtioneuvosto.fi/documents/1271139/105036658/HE_opiskelu-huolto_FI_040222_FINAL+\(1\).pdf/f76c007c-c22b-fa70-dac0-c5243fb96b27/HE_opiskelu-huolto_FI_040222_FINAL+\(1\).pdf?t=1645087229048](https://valtioneuvosto.fi/documents/1271139/105036658/HE_opiskelu-huolto_FI_040222_FINAL+(1).pdf/f76c007c-c22b-fa70-dac0-c5243fb96b27/HE_opiskelu-huolto_FI_040222_FINAL+(1).pdf?t=1645087229048)
- Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus. Viitattu 12.4.2021. Saatavissa <https://www.ellibslibrary.com/fi/book/9789524517560>
- Volanen, M. 2016. Koulukuraattori kouluhyvinvoinnin edistäjänä yksilökohtaisessa oppilashuollossa. Itä-Suomen yliopisto. Pro Gradu. Viitattu 15.11.2021. Saatavissa https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/17532/urn_nbn_fi_uef-20170106.pdf
- Vänskä, R. 2013. Tekemällä oppiminen koulun sosiaalityössä: Tarkastelun kohteena oppilaiden oppimismenetelmän vaikutus koulun sosiaalityön rooliin. Itä-Suomen yliopisto. Lissensiaatintyö. Viitattu 9.11.2021. Saatavissa https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/17532/urn_nbn_fi_uef-20170106.pdf
- Zipperer, L. 2014. Patient Safety : Perspectives on Evidence, Information and Knowledge Transfer. Springer Nature. Nro 8. Viitattu 11.4.2021. Saatavissa <https://link.springer.com/article/10.1186/s13037-014-0033-6>

Liite 1. Tutkimusluvut

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

Lahden kaupunki, Lasten ja nuorten kasvun vastuualue
Opiskeluhoollon palvelupäällikkö Kinnunen Eija
10.08.2021, 2/2021

Asianumero
635/13.00.01.00/2021

Tutkimuslupa: koulukuraattoreiden kokemukset monialaisesta yhteistyöstä sote-muutoksessa

Päätös
Päätin myöntää luvan em. tutkimuksen suorittamiseen.

Perustelut
Opiskelija Kati-Marja Taipale on lähettänyt tutkimuslupahakemuksen [t opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen, jonka tavoitteena on kartoittaa koulukuraattoreiden kokemuksia monialaisesta yhteistyöstä sote-uudistuksessa. Tutkimuksen kohteena ovat Lahden kaupungin koulukuraattorit.

Lisätietojen antaja
Opiskeluhoollon palvelupäällikkö Eija Kinnunen, p. 050 5391660

Toimivallan peruste
Lahden kaupungin sivistyksen palvelualueen toimintasääntö 8 §

Muutoksenhaku
Oikaisuvaatimus

Valitusviranomainen
Sivistyslautakunta

Julkaisupäivä
10.8.2021

Nähtävilläolopaikka
Lahden kaupungin yleinen tietoverkko, www.lahti.fi

Saaja
Kati-Marja Taipale
Päätös on lähetetty asianosaisille 10.8.2021 sähköpostitse

Kouvola kaupunki

TUTKIMUSLUPA
Hakemus ja päätös

Saapumispäivä	Diari numero
---------------	--------------

HAKEMUS

1 Tutkimusluvvan hakijan/ hakijoiden tiedot	Sukunimi ja etunimi (yhteyshenkilö)	Taipale, Kati		
	Lähiosoite			
	Postinumero	Postitoimipakka		
	Puhelinnumero	Sähköpostiosoite	kati-marja.taipale@student.lab.fi	
	Sukunimi ja etunimi			
	Lähiosoite			
	Postinumero	Postitoimipakka		
	Puhelinnumero	Sähköpostiosoite		
	Tutkimus-/oppilaitos, johon tutkimus tehdään	LAB		
	Koulutusohjelma	Sosionomi YAMK, uudistava johtajuus		
2 Tutkimuksen ohjaaja(t)	Sukunimi ja etunimi	Roslakka Juha, Uusi-Iirikainen Taina		
	Opinvoimamati	Opettaja, tuotantopäällikkö		
	Toimipakka	LAB, Kuntien Tiera oy		
	Toimipaikan osoite			
	Puhelinnumero työhön	Sähköpostiosoite	juha.roslakka@lab.fi , taina.uusi-iiikainen@tiera.fi	
	Sitoudun ohjaamaan tutkimusta	Päiväys		
		Allekirjoitus		
3 Tutkimuksen kuvaus	Lyhyt kuvaus tutkimuksen sisällöstä ja menetelmästä (nimi, keskeiset tavoitteet, tutkimusmenetelmät, kohderyhmä)			
	Koulukuraattorien kokemukset moniammatillisesta yhteistyöstä ja tiedonsiirrosta soite-muutoksessa			
				☒ Liitteenä tutkimussuunnitelma

3 Tutkimuksen kuvaus <small>(jalkuu odotettua sivulta)</small>	<p>Tutkimuksen taso</p> <p>☐ Väitöskirja ☐ Licensaatittutkimus ☐ Pro gradu ☐ AMK-opinnäytetyö</p> <p>☒ Muu, mikä YAMK</p> <p>Tutkimuksen kohdeyksikkö Yläkoulussa toimivat koulukuraattorit</p> <p>Pääasiallinen tutkimustapa/-menetelmä</p> <p>☒ Kysely ☒ Haastattelut ☐ Asiakirja-/ilastoanalyysi ☐ Havainnointi</p> <p>☐ Muu, mikä</p> <p>Aineiston suunniteltu keruu-aika</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td>Alkaa</td> <td>Päätyy</td> <td>Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika</td> </tr> <tr> <td>Elokuu 2021</td> <td>Syyskuu 2021</td> <td>Joulukuun 2021</td> </tr> </table>	Alkaa	Päätyy	Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika	Elokuu 2021	Syyskuu 2021	Joulukuun 2021								
Alkaa	Päätyy	Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika													
Elokuu 2021	Syyskuu 2021	Joulukuun 2021													
4 Tutkimuksen toteutus	<p>Onko tutkimuksen kohteena henkilö/henkilöitä, joiden osallistumisesta päättää huoltaja tai edunvalvoja?</p> <p>☐ Kyllä (sehitä Lisätietoja-kohtaan, miten edunvalvojan suostumus hankitaan) ☒ Ei</p> <p>Käsitelläänkö tutkimuksessa henkilötietoja?</p> <p>☐ Kyllä ☒ Ei</p> <p>Muodostuuko tutkimusta tehtäessä henkilötietopohjainen tutkimusrekisteri?</p> <p>☐ Kyllä (täytä myös Tutkimusrekisteriliedot-lomake) ☒ Ei</p> <p>Käytetäänkö tutkimuksessa jo olemassa olevien rekistereiden tietoja?</p> <p>☐ Kyllä (sehitä Lisätietoja-kohtaan) ☒ Ei</p> <p>Lisätietoja (esim. viittaukset tutkimussuunnitelman eri kohtiin)</p> <p>Arvio osallistuvan henkilökunnan työajan käyttöä Kyselyyn vastaaminen vie 10- 15 min. Haastatteluun varataan tunti.</p> <p>Arvio, miten tutkimus hyödyntää kaupungin palvelujen kehittämistä Tutkimuksella on tarkoitus</p>														
5 Yhteys- henkilö(t)	<p>Tutkimusluvun myöntämisen edellytyksenä on, että hakija on ollut yhteydessä siihen yksikköön, johon tutkimus kohdistuu. Asianomaisen yksikön yhteyshenkilö(t) nimetään alla oleviin kohtiin.</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td>Nimi</td> <td>Puhelinnumero</td> </tr> <tr> <td>Pirjo Piironen</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yksikkö</td> <td>Sähköposti</td> </tr> <tr> <td>Kasvun ja oppimisen tuki</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Nimi</td> <td>Puhelinnumero</td> </tr> <tr> <td>Maija Saksa</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yksikkö</td> <td>Sähköposti</td> </tr> </table>	Nimi	Puhelinnumero	Pirjo Piironen		Yksikkö	Sähköposti	Kasvun ja oppimisen tuki		Nimi	Puhelinnumero	Maija Saksa		Yksikkö	Sähköposti
Nimi	Puhelinnumero														
Pirjo Piironen															
Yksikkö	Sähköposti														
Kasvun ja oppimisen tuki															
Nimi	Puhelinnumero														
Maija Saksa															
Yksikkö	Sähköposti														

6 Tutkimuksen tekijän/ tekijöiden sitoumus ja allekirjoitukset	Sitoudun siihen, että en käytä saamiani tietoja asiakkaan tai potilaan, hänen läheisiensä tai Kouvolan kaupungin vahingoksi eikä luovuta saamiani henkilötietoja ulkopuolisille, vaan pidän ne salassa. Tutkimustulokset esitän niin, ettei niistä voida tunnistaa yksittäistä henkilöä tai perhettä. Noudatan tietosuoja-asetuksessa ja tietosuojalaissa mainittuja säännöksiä henkilötietojen käsittelystä ja salassapidosta.
	Päiväys _____ Allekirjoitus ja nimenselvennys _____
7 Hakemuksen liitteet	☒ Tutkimussuunnitelma ☒ Kysely-haastattelu- yms. lomake ☐ Aineistonkeruulomake ☐ Muu aineiston keruuseen liittyvä materiaali (esim. yhteydenottokirje) ☐ Edunvalvojan suostumus ☐ Tutkimusrekisteriliedot ja/tai tutkimusrekisterin tietosuojaseloste
	Täytetty ja allekirjoitettu tutkimuslupahakemus liitteenä toimittaan Kouvolan kaupungin kirjaimoon. Osoite: Kouvolan kaupunki Kirjamo PL 85, Torikatu 10 (4. krs) 45101 Kouvolo

PÄÄTÖS

Tutkimuslupa-päätös	☒ Tutkimuslupa myönnetään seuraavin ehdoin: 1. Tutkija sitoutuu tietojen käsittelyssä noudattamaan tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain määräyksiä. 2. Tutkimuksessa mahdollisesti syntyvät yksittäisten henkilöiden tietoja koskevat tutkimusrekisterit hävitetään tai arkistoidaan tietosuoja-asetuksessa ja tietosuojalaissa edellytetyllä tavalla. 3. Mahdollisesti tarvittavassa suostumusasiakirjassa tulee ilmetä so. henkilön lupa käyttää häntä koskevia tietoja, tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus ja henkilön mahdollisuus keskeyttää osallistuminen tutkimukseen heti niin halutessaan. 4. Tutkimuksen valmistuttua tutkimusraportti toimittaan asianomaiselle yhteyshenkilölle ja Kouvolan kaupungin kirjaimoon. 5. Jos tutkimus keskeytyy, sitä ilmoitetaan yhteyshenkilölle ja tutkimusluvan myöntäjälle. 6. Asiakkaiden lesten haastatteluun pyydetään aina edunvalvojen kirjallinen lupa. 7. Lupa voidaan peruttaa, jos lupapäätöksen ehtoja rikotaan, jolloin lupansaajan on palautettava tutkimusta varten saamansa tiedot. 8. Lupa on voimassa hakemuksessa määrättyyn ajan. Muu, mää: _____ ☐ Tutkimuslupa ei myönnetä seuraavien perustein: _____
Allekirjoitus	Päiväys _____ Päättökemikön allekirjoitus, nimenselvennys ja virka-asema 11.8.21 _____ vs. kaavun tuen päätös.
Päätöksen jakelu	1. Hakija, lähetetty (pvm.) _____ 2. Yhteyshenkilö _____ 3. Tutkimusrekisterin päättäjälle (kirjamo)
Huomioitavaa	- Tutkimusluvan myöntäminen ei velvoita tutkimuksen kohteita osallistumaan tutkimukseen. - Tutkijan on neuvoteltava aina erikseen tutkimuskohteena olevien organisaatioiden kanssa tutkimukseen osallistumisesta ja kohteen nimen mainitsemisesta tutkimusraportissa. - Tutkimuksen teko ei saa häiritä tutkimuskohteen toimintaa. - Jos tutkimuksessa muodostuu henkilötietopohjainen tutkimusrekisteri, on tutkijan ylläpidettävä tietosuojaselostetta koko tutkimuksen ajan.

HYVINKÄÄN KAUPUNKI
Sivistystoimi
Perusopetuksen johtaja

Viranhaltijapäätös
16.9.2021

53 / 2021
HYD/107/13.00.00/2020

1 / 2

Tutkimusluvan myöntäminen / Taipale Kati

Valmistelija	Hallintosihteerin Merja Rinne p. 040 689 6974
Päätöperusteet	<p>Kati Taipale opiskelee LAB-ammattikorkeakoulussa sosionomiksi (YAMK) ja hakee tutkimuslupaa opinnäytetyölleen otsikolla Koulukuraattorien kokemukset moniammatillisesta yhteistyöstä ja tiedonjakamisesta sote-muutoksessa.</p> <p>Opinnäytetyön tilaajana on Kuntien Tiera Oy, joka on yli 340 kuntatoimijan omistama voittoa tavoittelematon yritys, joka kehittää kuntien, kaupungien ja maakuntien kanssa monipuolisia ICT-ratkaisuita ja muita tarvittavia digipalveluita.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia laadullisen tutkimuksen menetelmin tutkimuskuntien yläkouluissa työskentelevien kuraattoreiden kokemuksia tiedonjakamisesta moniammatillisissa verkostoissa ja sote-muutoksen vaikutuksia tiedonjakamiseen. Teemahaastatteluiden rinnalla aineistoa kerätään verkkokyselyn avulla.</p> <p>Tarkoituksena on löytää keinoja, jotka parantavat tiedonjakamista eri toimijoiden välillä oppilaan yksilölliset tarpeet huomioiden. Tarkoituksena on myös tuoda esiin ne haasteet, jotka muokkaavat tiedonsiirtymistä asiantuntijalta toiselle.</p>
Päätös	<p>Myönän hakijalle tutkimusluvan liitteenä olevan tutkimussuunnitelman mukaisesti.</p> <p>Tutkimusluvan hakija sitoutuu noudattamaan voimassa olevia tutkimusaineiston säilyttämiseen ja tietosuojalainsäädäntöön liittyviä ohjeita.</p> <p>Valmis tutkimusraportti tulee toimittaa Hyvinkään kaupungin sivistystoimeen kirjallisessa muodossa.</p>
Toimivaltan peruste	Hyvinkään kaupungin sivistystoimen toimintasääntö, kohta 4.12.
Tiedoksi	Tutkimusluvan hakija
Liitteet	Tutkimussuunnitelma
	<p>Mika Heikura Perusopetuksen johtaja</p>

Aielakia on allekirjoitettu asiantuntijajärjestelmässä

16.9.2021 Heikura Mika, perusopetuksen johtaja

Liite 2. Saatekirje

Hei!

Olen Kati Taipale. Opiskelen LAB -ammattikorkeakoulussa ylempää korkeakoulututkintoa ja tämä kysely on osa opinnäytetyötäni. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tutkia koulukuraattoreiden moniammatillisten verkostoiden tiedonjakamista sote-muutoksessa. Millaisia käytäntöjä kuraattoreilla on moniammatillisten verkostojen tiedonjakamisessa? Miten sote-muutos on vaikuttanut moniammatillisten verkostoiden tiedonjakamiseen?

Koulujen kuraattoreiden moniammatilliset verkostot levittäytyvät sote-alalle laajasti ja sote-muutoksen mukanaan tuomat muutokset koskettavat kuraattoreiden verkostoja. Moniammatillisen verkoston yhteistyössä on väistämättömästi jaettava tietoa asiakkaasta, oppilaasta, jotta hänen asiaansa voidaan viedä eteenpäin ja taata riittävää, sekä oikea aikaista tukea juuri oikealta toimijalta.

Opinnäytetyön tilaajana on Kuntien Tiera.

Kyselyyn vastaaminen on erittäin toivottavaa. Vastaamisen jälkeen voitte tarkastella vielä vastauksia ja tulostaa ne halutessanne. Lähetettyänne vastauksen annatte oikeuden käyttää niitä osana opinnäytetyötäni. En kerää henkilötietoja ja koko aineisto käsitellään anonyymisti ja aineisto poistetaan asianmukaisesti tutkimuksen päätyttyä.

Vastaan mielelläni tutkimusta koskeviin kysymyksiinne!

Ystävällisin terveisin,

Kati Taipale

Liite 3. Kyselylomake

Kysely koulukuraattoreille tiedonjakamisesta moniammatillisissa verkostoissa sote-muutoksessa.

 Pakolliset kysymykset merkitty tähdeillä (*)

1. Mikä on koulutuksesi? *

- Luokanopettaja
- Aineenopettaja
- Erityisopettaja
- Sosionomi (AMK)
- Sosiaalikasvattaja
- Sosiaaliohjaaja
- Muu _____

2. Työkokemuksesi koulukuraattorin työstä *

- Alle 1 vuosi
- 1 - 3 vuotta
- 3 - 9 vuotta
- Yli 9 vuotta

3. Nimeä yhteistyöverkostosi merkittävyys alla olevien yhteistyötahojen kanssa. 1= ei merkitystä, 5= erittäin merkittävä.

	1	2	3	4	5
Opettaja	☐	☐	☐	☐	☐
Rehtori	☐	☐	☐	☐	☐
Terveystenhoitaja	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
Koululääkäri	☐	☐	☐	☐	☐
Koulupsykologi	☐	☐	☐	☐	☐
Psykiatrisen sairaanhoidtaja	☐	☐	☐	☐	☐
Sosiaaliterapeutti	☐	☐	☐	☐	☐
Nuorisoterapeutti	☐	☐	☐	☐	☐
Perheterapeutti	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhemmat	☐	☐	☐	☐	☐
Poliisi	☐	☐	☐	☐	☐
Muu _____	☐	☐	☐	☐	☐
Muu _____	☐	☐	☐	☐	☐
Muu _____	☐	☐	☐	☐	☐
Muu _____	☐	☐	☐	☐	☐
Muu _____	☐	☐	☐	☐	☐

4. 4. Nimeä tiedonjakamiseen käytettävät tavat ja miten merkittäviä ne ovat. 1= ei merkitystä, 5= erittäin merkittävä.

	1	2	3	4	5
Sähköposti	☐	☐	☐	☐	☐
Puhelin	☐	☐	☐	☐	☐
Teams - viestintä	☐	☐	☐	☐	☐
Wlma	☐	☐	☐	☐	☐
Kirje	☐	☐	☐	☐	☐
WhatsApp	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökohtaiset keskustelut kasvokkain	☐	☐	☐	☐	☐
Kokoukset kasvokkain esim. OHR	☐	☐	☐	☐	☐
Muu _____	☐	☐	☐	☐	☐

	1	2	3	4	5
Muu _____	☐	☐	☐	☐	☐
Muu _____	☐	☐	☐	☐	☐
Muu _____	☐	☐	☐	☐	☐

5. 5. Onko käytössäsi toimiva tiedonjakamisen käytänne? Kuvaa, millainen se on. *

6. 6. Mitä haasteita tiedonjakamisessa olet kohdannut? *

7. 7. Miten kunnassasi tapahtunut (v. 2017 tai 2019) sote-muutos on vaikuttanut seuraaviin asioihin? 1 = ei mitenkään, 2= jonkin verran, 3 = hyvin paljon *

	1	2	3
Tiedonsiirtoon	☐	☐	☐
Verkostotyöhön	☐	☐	☐

8. 8. Kuvaa sote-muutoksen vaikutuksia tiedonsiirtoon ja verkostotyöhön. *

9. 9. Miten arvioit tulevaisuuden sote-muutosten vaikuttavan tiedonjakamisen ja verkostotyön käytänteisiin? *